

PARTIZAN

Bütün ülkelerin işçileri ve ezilen halklar, birleşin!

ANISI MÜCADELEMİZDE YAŞIYOR - YAŞAYACAK !

İBRAHİM KAYPAKKAYA 1949 - 18 MAYIS 1973
TÜRKİYE HALKININ MARKSİST-LENİNİST ÖNDERİ
İBRAHİM KAYPAKKAYA ÖLÜMSÜZDÜR !
İŞKENCECİ FAŞİST KATİLLERDEN HESAP SORALIM !

mayıs 1979

7

İÇİNDEKİLER

Sayfa:

1. SIKIYÖNETİMLER HALKIMIZIN YÜKSELEN HALK DEMOKRASİSİ VE BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİNİ DİRDURAMAZ !
9. KEMALİST HAREKET VE KURTULUŞ SAVAŞININ DEĞERLENDİRİLMESİ !
27. PARIS KOMÜNÜ'NÜN DERSLERİ ÖLÜMSÜZDÜR !
33. ÖLÜMÜNÜN 96. YILDÖNÜMÜNDE ULUSLARARASI PROLETARYANIN BÜYÜK ÖNDERİ VE BİLİMSEL SOSYALİZMİN KURUCUSU :
KARL MARKS'I ANIYORUZ !
38. ÖLÜMÜNÜN 26. YILDÖNÜMÜNDE ULUSLARARASI PROLETARYANIN ÖNDERLERİNDEN BÜYÜK MARKSİST - LENİNİST
J.V. STALİN'i ANIYORUZ !
42. KAHROLSUN HALKIMIZIN DEVRİMCİ KÜLTÜRÜNÜN DÜŞMANLARI !
45. EMPERYALİST SAVAŞ KARŞISINDA PROLETARYANIN TAVRI !
46. -II. BÖLÜM: PROLETARYANIN SAVAŞ KARŞISINDAKİ GÖREV VE TAKTİKLERİNİN TARİHSEL TAHLİLİ!
57. -III. BÖLÜM: II. DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİ!

Aylık Dergi

Sahibi: İsmet TOSUN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: İrfan AŞIK

Yönetim Yeri: Gençtürk Cad. Cengiz Han, No: 11/10 Laleli - İstanbul

Yazışma Adresi: P.K. 648, Aksaray - İstanbul

Baskı PEK ÖZ Matbaası

İlan Şartları: Tam Sayfa: 1000 TL, Yarım Sayfa: 500 TL, Çeyrek Sayfa: 250 TL.

www.partizanarsiv.net

Sıkıyönetimler Halkımızın Yükselen Halk Demokrasisi Ve Bağımsızlık Mücadelesini Durduramaz!

Türkiye halkı 12 Mart'tan 8 yıl sonra bugün yine sıkıyönetimin sınırsız zulmü altında eziliyor. Türk hakim sınıfları bundan 8 yıl önce, 12 Mart 1971'de de sıkıyönetim ilân etmişlerdi. 12 Mart faşizmi halkımızın üstüne kara bir bulut gibi çökmüştü. Komprador patron-ağa devletinin amacı halkımızın yükselen halk demokrasisi ve bağımsızlık mücadelesini ezmek; içine düştükleri buhrandan kurtulmak idi. Ama onlar bu amaçlarına asla ulaşamadılar, ulaşamayacaklar. Çünkü hakim sınıfların yaşatmaya, sürdürmeye çalıştıkları bu düzen; çürümüş, tarihin yok olmaya mahkûm ettiği bir düzendir. Halka karşı, halk düşmanı bir düzendir. Bu düzende halk faşizmin zulmü altında ezilmekte, gadre uğramaktadır. Buna karşılık bu devletin sahipleri bir avuç komprador patron, toprak ağası, aracı-tefecî, banker ve spekülâtörler, kısacası tüm kan emicilerdir. Bunlar ülkemizin tüm yeraltı, yerüstü kaynaklarını, zenginliklerini ve halkımızın emeğini, alınterini emperyalistlere peşkeş çeken; bu yağma sofrasında efendileri emperyalistlerin artıklarıyla çöplenen ve onlar olmadan yaşayamayacak olan asalaklardır. İşte bu yüzden bu emperyalizmin uşağı halk düşmanları, efendileri ile birlikte bu düzeni yaşatmaya çalışırlar. Buna karşılık halkımızın ise bu düzenden en küçük bir menfaati yoktur. Bu düzen altında ezilmekte, sömürülmektedir. İşte bu yüzden ki, emperyalistler ve uşakları halkımızı ne kadar baskı altına almaya çalışsalar da, ne kadar zulmetseler de kanlı saltanatlarını koruyamamakta; bu halk düşmanı düzenlerinin çöküşü günden güne daha da hızlanmaktadır. Tarih, ezilen ve sömürülenlerin, ezen ve sömürülenlere karşı verdiği geri döndürülemez mücadeleden ibarettir. Bu, geçmişte böyleydi, bugün böyledir, yarın da böyle olacaktır. Daha dün kadar «yıkılmaz» sanılan

faşist Şah rejiminin İran halkının mücadelesi önünde çöküşünü tüm dünya halkları sevinçle; tüm emperyalist ve sosyal emperyalistler ise üzüntü ve hırsla izlediler. Şimdi dünya gerici, İran halkının mücadelesinin kalıcı zaferler elde etmesini önlemek için binbir oyun tezgâhlıyorlar. Bu girişimlerinde bugün başarı sağlasalar bile İran halkı elbet proleter önderliğe kavuşacak ve Demokratik Halk iktidarını kuracaktır. Gelecek, emperyalistler, sosyal-emperyalistler ve onların uşak rejimleri için karanlık, dünya işçi sınıfı ve dünyanın ezilen halkları için, bizler için ise pırl pırlıdır.

İşte bugünkü sıkıyönetim gibi, 12 Mart'ta ilân edilen sıkıyönetim de bunun için, bu düzenin ömrünü uzatmak için halka karşı ilân edilmişti. O tarihlerde halkımızın mücadelesi sürekli geliyordu. Ülkemizin her yanında halk Demokrasisi ve bağımsızlık mücadelesinin bayrakları yükselmeye kalkırıldı. İşçi sınıfımız 15-16 Haziran'lar da doruğuna varan bu mücadelenin yine başını çekiyordu. Her yerde yıllardır toprak talebiyle kavrulan köylüler topraklara el koyuyor; ağa ve hazine topraklarını işgal ediyordu. Öğrenci gençlik de bu mücadelede yerini alıyor; derin yurtseverlik ruhu ile ve bu düzene karşı duyduğu kinle, emekçi halkın safında mücadele ediyordu. Halkımız her yanda, hakim sınıfların ordusu ile, polisi ile, yeni yeni türemeye başlayan komando sürüleri ile dış dış bir mücadele yürütüyordu. Meselâ 15-16 Haziranda işçi sınıfı hakim sınıf ordusunun önlerine dizdiği tankları, topları ezip geçiyordu. Meselâ köylüler işgal ettiği toprağı ellerinden gerisin geriye almaya gelen ağanın adamlarını, jandarmaları önlerine katıp sürüyorlardı. Mesela öğrenci gençlik, ABD emperyalizminin 6. filosunun mürettebatını İstanbul boğazında denize dökerken;

ABD emperyalistlerinin koruyucuları olduklarını bir kez daha gösteren polislerle de gerekli cevabı vermekten çekinmiyordu.

İşte Türkiye'nin dört-bir yanından yükselen bu mücadele emperyalistlere ve onların uşaklarına büyük bir korku verdi. Bunlar, halkımızın mücadelesini önlemek için derhal harekete geçerek 12 Mart oyununu tezgâhladılar. Hakim sınıflar bir yandan askeri güçlerini açıktan açığa harekete geçirirken diğer yandan da büyük bir sahtekârlık kampanyası başlattılar. Reform yapacaklarını; halkın menfaatleri doğrultusunda çalışacakları yalanlarını büyük bir pişkinlikle tekrarladılar. Halkımızı önemli bir bölümü bu yalanlara aldandı. Gerçek gücün kendisinde olduğunu göremeyerek; hakim sınıfların ordusuna bel bağladı. Daha henüz halk ile yeterince bağ kuramamış; onları örgütleyememiş olan çeşitli devrimci gruplar ise hakim sınıfların bu oyununu görmüş; onların karşı-devrimci saldırılarına silahlı karşı koyma yolunu seçmişlerdi.

İşçi sınıfının Marksist-Leninist (M-L) partisi ise bu dönemde İ. Kaypakkaya ve yoldaşları tarafından henüz kurulmuştu. Buna rağmen O derhal işçi sınıfı ve köylüler arasında çalışmaya girişmişti. Fakat Marksist-Leninist Hareket 12 Mart'tan sonraki gelişmeleri doğru bir şekilde değerlendiremedi. Hatalı, yanlış değerlendirmeler yaptı. Onun bu yanlışları ağır bir yenilgiye uğramasına yol açtı.

12 Mart açık faşist diktatörlüğü işte bu şartlarda esas olarak ABD emperyalizminin ve uşaklarının sınırsız sömürsünün yürütüldüğü bir dönem oldu. İşkencehaneler sürekli çalıştı. Yüzlerce yurtsever, devrimci, demokrat ve komünist buralarda işkenceden geçirildi. Birçoğu katledildi, sakat kaldı. Bugün olduğu gibi o zamanda halkımızın her türlü demokratik hakkı tümüyle gaspedildi. Grevler yasaklandı, tankların gölgesinde sıkıyönetim paşalarının önünde toplu sözleşmeler imzalandı. Bütün demokratik örgütler yasaklandı. Kısacası 12 Mart faşizmi yurtseverlere, demok

ratlara, devrimcilere, tüm emekçi halkımıza karşı azgın bir saldırı ve terör uyguladı.

İşte bugün Türkiye halkı çok eskilerden beri tanıdığı, 12 Mart 1971'de yeni bir örneğini yaşadığı yeni bir sıkıyönetim düzeni altında yaşamaktadır. Geçtiğimiz ayda, bu sıkıyönetimi 26 Aralık 1978'de ilân eden faşist-CHP hükümeti süreyi 2 ay daha uzattı.

Faşist CHP hükümetinin «temel hak ve özgürlüklerin korunması», «can güvenliğinin sağlanması» için ilân ettiğini açıkladığı bu sıkıyönetim nasıl gelişmişti? Sahtekârlık konusunda diğer hakim sınıf partilerinden çok daha usta olan CHP hükümeti bu gerçeklerin üzerini nasıl örtmeye çalışmaktadır? Bunları kısaca yakından inceleyelim.

MC hükümetleri halkımıza karşı azgın bir şekilde saldırıyorlar; efendileri ABD emperyalistlerinin halkımızı daha çok sömürmesi ve temsil ettikleri kesimlerin bu sömürden daha çok pay alması için uğraşıyorlardı. Faşist saldırı ve zulmü had safhaya ulaştıran MC hükümetleri halkımızın gözünde iyice teşhir olmuştu. İşçiler, köylüler, gençler faşist MC'ye karşı derin bir nefret ve kin duyuyordu. Bu şartlarda diğer bir hakim sınıf partisi olan CHP bu kini ustalıklı bir şekilde kendi etrafında toplamasını becerdi. Sahte vaatlerini günden güne artıran CHP, halkımızın önemli bir bölümünün desteğini kazanmıştı. Daha sonra satın aldığı «milletvekilleri» ile birlikte MC hükümetini düşüren CHP işbaşına geldi.

CHP hükümetini tüm emperyalistler ve uşakları o dönemde tercih ediyorlardı. Çünkü CHP hükümeti, teşhir olmuş bir MC'ye karşı halkın muhalefetine bastırılmasında önemli bir görev yapacaktı. Fakat muhalefette olduğu sıralarda «toprak işleyen, su kullananın» «Kontr-gerillayı kapatacağız», «katillerden hesap soracağız» diyen CHP işbaşına gelir gelmez, halk düşmanı uygulamalarına başladı. Faşist CHP hükümeti «enkazdan kurtulma» gerekçesi altında hayatı çekilmez hale getiren zamları peşpeşe ilân etti. Kapı kapı dolaşarak, emperyalistlerden kredi dilendi. Emperyalist-

lerin direktifleri doğrultusunda Türk parasının değerini peşpeşe düşürdü.

CHP hükümetinin bu uygulamalarına karşı başta Marksist-Leninist Hareket olmak üzere halkımız mücadele bayrağını yükseltmeye başladı. Bu şartlarda CHP hükümeti halâ hem «demokrasi» taraftarı görünebilmek, hem de sömürü ve zulmu artırabilmek şeklindeki oyu nunu sürdürmekte güçlük çekiyordu. Çünkü, pahalılık akıl almaz bir hızla artmakta, mevcut işsizler ordusuna hergün yenileri eklenmekte, diğer taraftan hakim sınıflar onulmaz buhranlar içinde debelenmekte idi. CHP hükümeti geldiği günden itibaren yürürlüğe koyduğu «sivil» sıkıyönetimle artık yetinemedi. Uygulamaya sokmak için hazırlanan faşist yasalar için halkımızın muhalefetinin bastırılması gerekiyordu. İşte hakim sınıflar bu şartlarda Maraş katliamını düzenlediler.

K.MARAŞ KATLIAMININ SORUMLUSU KOMPRADOR PATRON-AĞA DÜZENİDİR !

Komprador patron-ağa düzeninin resmi ve sivil faşist cinayet şebekeleri Aralık ayında bu kanlı katliamı tertitlediler. Bu katliamda yüzlerce genç, ihtiyar, kadın, erkek, çoluk, çocuk; halkımız hunharca katledildi. Yüzlerce ev yakılıp, yıkılarak yerle bir edildi. Bu katliam mezhep ayrılıkları körüklenerek özellikle alevi mezhebinden olan halkın oturduğu mahallelere yöneltildi. Faşist güçler tarafından günlerce Maraş'ta kanlı bir terör estirildi. Alevi mezhebenden halk, çoluk, çocuk demeden kırdırıldı. Maraş'tan göçe zorlandı.

Katliamın baş sorumlusu MHP ve denetimindeki ÜGD gibi sivil faşist cinayet şebekeleri ve MİT-KONTR GERİLLADIR! Bunların el ele vererek düzenlediği katliamı hükümet olan faşist CHP gizliden gizliye destekledi. Katliamın senaryosunun komprador patron-ağa devleti tarafından bilinçli olarak yapıldığı daha ilk anda ortaya çıktı.

Böyle bir katliamın düzenleneceği önceden bilinmesine rağmen CHP hükümeti faşist

saldırılarına karşı herhangi bir tedbir almak bir yana, mevcut ordu güçlerini K. Maraş'tan uzaklaştırarak olayın hazırlanmasına destek sağladı. Katliam sırasında da askerler saldırganlara müdahale etmedi, hatta onları destekledi. Tüm bunlar yetmiyormuş gibi, üstelik CHP hükümetinin o zamanki İçişleri Bakanı İ. Özaydınlı katliamın sorumluluğunu devrimcilerin üzerine atmaya çalıştı.

Fakat ABD'ci kliğin MHP önderliğinde düzenlediği ve CHP hükümetinin sinsice desteklediği bu hunharca katliamı halkımız derin bir nefret ve büyük bir tepkiyle karşıladı. Yurdun dört bir yanından katliamı protesto eylemleri yükseltildi. Boykotlar, direnişler, yürüyüşler, mitingler yapıldı. İşçiler birçok yerde işi bırakma eylemlerine başvurdu. Bütün bunlar hakim sınıfların yüreğine korku saldı.

İşte hakim sınıflar düzenledikleri bu katliamla sıkıyönetimin «gerekçe»sini böylece hazırlamış oluyorlardı. Faşist CHP hükümetine de sıkıyönetimi «temel hak ve özgürlükleri korumak için» (!) ilân etmekten başka iş kalmıyordu. Nitekim Maraş katliamı bahane edilerek, CHP hükümetinin sıkıyönetim ilân edilmesi isteği, hakim sınıfların bütün klikleri tarafından da desteklenerek 26 Aralık 1978'de 13 ilde sıkıyönetim ilân edildi. Yönetim fiilen faşist Türk ordusuna devredildi.

Hakim sınıflar her zaman olduğu gibi bu kez de sıkıyönetim gerekçesi olarak yine «devlet ve millet bütünlüğünü koruma», «can ve mal güvenliğini sağlama»yı gösterdiler. Zaten onlar başından beri açık faşizme geçmek için fırsat arıyor, ancak bunun yönetiminde anlaşma sağlayamıyorlardı. Çünkü içine düştükleri derin iktisadi ve siyasi buhranın bütün yükünü halkın sırtına yıkmak ve halkın gelişen devrimci mücadelesini boğmak gerekiyordu.

«Demokratik şol», «halkçılık», vb. gibi maskeler altında halkımızı alçakça aldatarak işbaşına gelen, başta B. Alman emperyalistleri olmak üzere B. Avrupadaki emperyalist devletlerin uşağı komprador burjuvazi ve toprak

ağalarının temsilcisi olan faşist CHP; yüzü - nün iyice açığa çıkmasını engellemek ve siyasi iktidardaki etkinliğini güçlendirmek için, «sivil sıkıyönetim» gibi tedbirleri aşama aşama uygulamaya sokarak adım adım açık faşizme geçmek istiyordu.

AED emperyalizminin uşağı komprador burjuvazi ve toprak ağalarının temsilcisi başta MHP olmak üzere AP ve MSP ise bir an önce açık faşizme geçilmesi taraftarıydılar ve CHP'yi açık faşizme geçmeye zorlamak istiyorlardı. Böylece hem CHP'yi teşhir etme imkânı sağlanmış olacak, hem de dizginler ele geçirilerek yeniden işbaşına gelme imkânı sağlanacaktı. Amerikancı kliğin özellikle CHP hükümetinin işbaşına gelmesinden bu yana MHP üzerinden MIT ve KONTR GERİLLA desteğinde düzenledikleri düzenlerce katliam, saldırı ve cinayetlerin, yaratılan sivil-faşist terörün amacı işte buydu.

Buhranın giderek derinleşmesi, halkımızın mücadelesinin yeni boyutlar kazanarak yükselmeye devam etmesi ve uluslararası durumda meydana gelen son gelişmeler özellikle Ortadoğu ve İran'daki durum hakim sınıf kliklerinin geçici bir birliğe yönelmesine yol açtı. Sıkıyönetim ilânında oybirliğine vardılar.

Sıkıyönetimin ilân edilmesi şartlarına daha yakından bakarsak:

1. Genel olarak emperyalist sistemin özel olarak da onun bir parçası olan komprador patron-ağa düzeninin içinde bulunduğu buhran giderek derinleşiyordu. Bilindiği gibi daha CHP işbaşına gelmeden önce AP Genel başkanı Demirel, Türkiye'yi «yetmiş sente muhtaç» ilân etmişti. CHP hükümeti kurulur kurulmaz Ecevit'in ilk işi içinde bulunulan «döviz darboğazını» aşmak için emperyalist ülkeleri kapı kapı kapı dolaşmak, borç bulmak için emperyalist efendilerinin ayağına kapanmak oldu. Daha sonra peş peşe uygulamaya sokulan zamlar ve yapılan devalüasyonlar da bir sonuç vermedi. Hakim sınıflar için halk üzerindeki baskı, sömürü ve zulmü kat-

merleştirerek yeni zamları piyasaya sürmek, yeni devalüasyonlara gitmek, işçi ücretlerini kısmak, dondurmak; taban fiatlarını alabildiğine düşük tutmak ve halk üzerindeki baskıyı yoğunlaştırmak için yeni tedbirlere başvurmak kaçınılmaz hale geldi.

2. Öte yandan halkımızın devrimci mücadelesi hızla yükselmeye devam etmekte, her geçen gün yeni boyutlara ulaşmakta idi. CHP'nin işbaşına gelmesiyle bifikte kitle mücadelelerinde belirli bir durgunluk meydana gelmesine rağmen; yavaş yavaş CHP'nin gerçek yüzü görülmeye başlanmakta ve hakim sınıfların CHP hükümeti eliyle uygulamaya koymak istediği yeni faşist yasa tasarılarına ve faşist uygulamalara karşı mücadele yükselmekteydi.

3. Sıkıyönetim ilânının en önemli nedenlerinden bir diğeri ise Türkiye'nin doğu komşusu olan İran'ın durumu idi. Bilindiği gibi yiğit İran halkının ABD emperyalizminin uşağı faşist Şah rejimine karşı yürüttüğü mücadele özellikle son bir yıl içinde görülmemiş boyutlara yükselmiş ve nihayet doruğuna varmıştı. Ancak İran'ın durumu halâ tam olarak açıklığa kavuşmamıştı.

Ayrıca başta iki en büyük emperyalist devlet olmak üzere, emperyalist devletlerin bölgedeki çıkarları tam bir çatışma halindeydi. Önemli bir jeopolitik konumda bulunan ve emperyalist devletler için özellikle büyük bir petrol kaynağı olan İran, emperyalistler için önemli bir dalaşma alanıydı. ABD, Rus sosyal emperyalizmi lehinde gelişecek muhtemel bir harekete karşı İran'a müdahale etme hazırlıkları içindeydi. Kendi uşağı bir kukla yönetim kurmadığı yada denetimi elinden kaçması halinde, İran'daki milli çelişkileri körükleyerek İran'ın teslimiyetçi sağ milli burjuva önderliğini tehdit ederek yola getirmek, o da olmazsa İran'ı parçalamak ve kendi kuklası devletçikler kurmak ABD'nin planı içerisindeydi.

İran'daki çıkarları dolayısıyla aynı durum B. Avrupadaki emperyalist devletler için de sözkonusuydu. Onlar bu konuda ABD'ye

azami desteği sağlamak durumundaydılar.

Şalt rejimine karşı gelişen hareketi (önce karşı çıktığı halde) daha sonra destekleyen Rus sosyal emperyalistleri ise İran'daki uşakları vasıtasıyla, etkinliklerini artırarak muhtemel bir gelişmede yönetimi ele geçirmelerine yardımcı olmaya çalışıyordu. Ayrıca bölgedeki milli gelişmeleri körükleyerek İran, Irak, Suriye ve Türkiye'deki Kürtleri kışkırtarak kendi denetiminde bir Kürdistan devleti oluşturmak Rus sosyal emperyalistlerinin planlarının bir başka yönüydü.

Bölgedeki bu durum Türk hakim sınıfının çıkarlarını da yakından ilgilendiriyordu. Ayrıca ABD ve B. Avrupadaki emperyalist devletler bölgedeki muhtemel gelişmelere karşı Türkiye'yi devreye sokmaya hazırlanıyorlardı. İran'da gelişen hareketin doğrudan kendi çıkarlarına yönelmesi halinde Türkiyenin doğrudan müdahalesini sağlayacaklardı. İran'daki hareketin bastırılmaması ve Rus sosyal emperyalistlerinin denetimine girmesi halinde, yine Türkiye'yi, Rusya sınırında bir Azerbeycan devletinin kurulması için harekete geçirmek istiyorlardı. Ayrıca Türkiye, bölgede gelişecek muhtemel bir Kürt milli hareketinin bastırılmasında da doğrudan rol oynayacaktı.

Bunun için Türk hakim sınıflarının öncelikle kendi cephe gerilerini sağlama almaları ve yükselbilecek muhtemel sesleri susturmaları gerekiyordu. Ayrıca bu durumdan yararlanarak birçok faşist baskı yasalarını meclislerden geçirmek, yeni zamları ve devalüasyonları pespeşe yürürlüğe sokmak istiyorlardı.

İşte sıkıyönetim başlıca bu iç ve dış şartların sonucu olarak halka karşı ilân edildi.

HAKİM SINIF KLİKLERİ ARASI DALAŞMALARIN YENİ BOYUTLARA ULAŞMASI KAÇINILMAZDIR!

Komprador burjuvazi ve toprak ağaları kliklerinin üzerinde anlaşarak elbirliğiyle yürürlüğe soktukları sıkıyönetim onların ortak özlerini, emperyalist uşaklıklarını ve halk düşmanlıklarını bir kere daha en açık biçimde ortaya koymaktadır.

Onlar sıkıyönetim ilanında anlaşmışlardır, ama aralarındaki post kavgası sürmektedir ve sürmesi kaçınılmazdır.

Sıkıyönetim ilanı CHP'nin halk düşmanı faşist çehresini en açık biçimde ortaya çıkarmıştır. CHP şimdi bütün gücüyle sıkıyönetimi «eylenci sağa ve sola» karşı göstererek puan toplamaya ve sıkıyönetimin dizginlerini Amerikancı kliğe kaptırmamaya çalışmaktadır. Ayrıca halktan tecritini geciktirmek için çeşitli demagojik manevralara girişmektedir.

Amerikancı klik ise, giderek sıkıyönetimin dizginlerini ele geçirmeye hatta CHP'ni de düşürerek yeniden işbaşına gelebilme hesapları yapmaktadır. Ancak yeni bir MC denemesini göze alamamaktadırlar. Çünkü böyle bir denemenin de ömrü kısa, teşhir ve tecriti çabuk olacaktır. Onlar şimdilik CHP'den yeterince (en azından bir süre daha) yararlanarak, bir çok baskı tasarılarını meclislerden geçirtmek; yeni zamları ve devalüasyonları yürürlüğe sokmasını sağlamak, aynı zamanda da bütün bunların sorumluluğunu CHP'ye yükleyerek ve onun teşhirini daha da hızlandırarak yeniden güç toplamaya çalışmak istiyorlar.

Hakim sınıf klikleri arasındaki mücadele, gittikçe kızışmaktadır. Onlar bir ara, «güçlü hükümet» vs. altında bir CHP-AP koalisyonu için zemin hazırlamaya çalışıyorlardı. Fakat CHP'nin tüm hakim sınıf klikleri adına uygulamaya soktuğu iktisadi ve sosyal saldırılar CHP'yi iyice teşhir edince, Amerikancı kliğin en güçlü partisi AP bu taktikten vazgeçerek puan toplama yarışına çıktı. Akıl almaz bir sahtekârlıkla demokrasi aşığı ve yoksul halkın dostu kesiliverdi! CHP'nin kandırıldığı halk kitlelerini gerisin geriye kazanma işine girişti. Bir yandan Amerikancı kliğin partilerinin yıpratma kampanyası, diğer yandan da halkın gerçek niteliğini görmeye başlaması CHP'yi yeniden «anti-faşizm» demogojisine başvurmaya, «eylenci sağ»a karşı(!) sözde tavır almaya ve de en önemlisi sıkıyönetimi hakim sınıfların istediği gibi

yaygın ve derin uygulayamamaya itti. Böylece iki önemli hakim sınıf kliği arasındaki gelişki gün geçtikçe kızışmakta ve zaten kısa ömürlü ve sallantılı olan siyasi istikrarı iyice sarsmaktadır. Onların bu istikrarsızlığı halkımızın mücadelesi yükseldikçe daha da derinleşecektir.

MODERN REVİZYONİST KARŞI DEVİRİMCİLERİN SIKIYÖNETİME KARŞI TAVIRLARI

Sıkıyönetim ülkemizdeki sınıf mücadelesinin geldiği yeni bir yol ayrımı oldu. Her siyasi grup ve akım sıkıyönetim karşısında kendi sınıfsal niteliğine yakışan bir tavır aldı.

Rus sosyal emperyalizminin ülkemizdeki bilinçli uşakları T«K»P, TSİP, TİP gibi sosyal faşistler sözde sıkıyönetime karşı çıktılar. Ancak onlar sıkıyönetimin halka yönelen özüne karşı olmadıklarını her fırsatta açıkladılar. Onlar, sıkıyönetimin ABD'ci kliğin ağırlığını arttıracığından korktular. Sıkıyönetimin bu yönde gelişmesini engelleme konusunda CHP'ye gereken yardımı bir kere daha sağlamaktarı geri kalmadılar.

Bu sosyal faşist halk düşmanlarının başka bir amacı da, bulanık suda balık avlama misali, sıkıyönetime sözde karşı çıkmış görünerek; halkın sıkıyönetime düzene karşı gelişecek olan tepkisini kendi potalarına aktarmaktı. Bu amaçla «barışçıl mücadele» tanelerinden tam tornistan yaparak «savaş» örgütlerinin kurulması, elde silah savaşılması yaygarasına başladılar.

TİKP «üç dünyacı» karşı devrimci modern revizyonistleri ise, başından beri sıkıyönetimin en keskin savunucusu kesilerek kendi uşak yüzlerini bir kere daha en açık biçimde sergilediler. TİKP'nin kaşarlanmış modern-revizyonist şefi D. Perinçek, sıkıyönetimin ilanıyla birlikte hakim sınıfların ABD emperyalizmi uşağı ve başta B. Almanya olmak üzere Batı Avrupa'daki emperyalist devletler uşağı kliklerin akıl hocası kesildi. Onlara her-

gün yeni taktikler çizmekte yol göstermektedir. TİKP hainleri aynı zamanda sıkıyönetimi MHP'ye karşı ilan edilmiş göstererek, halkın hedefini şaşırtmaya, halkı faşizme karşı mücadelede silahsızlandırmaya çalışıyorlar. Aynı zamanda CHP destekleyiciliklerini sürdürüyorlar. Hatta bu hainler sıkıyönetim ilanını, halkımızın 12 Mart döneminden kurtulma çabası olarak gösterecek kadar alçaklaşıyorlar.

SIKIYÖNETİMLER ÇEŞİTLİ MİLLİYETLERDEN HALKIMIZIN HALK DEMOKRASİSİ VE BAĞIMSIZLIK MÜCADELESİNİ DURDURAMAYACAKTIR!

Karşı-devrim cephesinin bütün çabaları boşunadır. Sıkıyönetimler onların sarsılan faşist diktatörlüklerini düze çıkaramamıştır, çıkaramayacaktır. Tarihin akışını durdurmak imkansızdır. Türkiye'nin çeşitli milliyetlerden ezilen ve sömürülen sınıflarının demokratik halk devrimi selinin önüne çekilen setler, bu seli geçici olarak durdurabilir - ama ancak devrim selinin daha da kabarmasına ve karşı-devrim selini daha büyük bir güçle parçalamasına yol açarak! Hakim sınıfların sıkıyönetimle pekiştirmeye çalıştıkları faşist diktatörlükleri, işte bu selin önünde uzun süreli halk savaşı ile parça parça yıkılarak yok edilecektir!

İçinde bulunduğumuz durumda, sıkıyönetime karşı çıkmak halk demokrasisinden ve bağımsızlıktan yana olan herkesin görevidir. Sıkıyönetime karşı çıkmak, karşı-devrim ile devrimden yana olanları birbirinden ayıran kıstas olmaktadır. Ama sıkıyönetime karşı çıkmanın ne demek olduğu konusu da, sonuna kadar devrimci kalabilen işçi sınıfının temsilcileri ile diğer devrimci halk sınıflarının temsilcilerini birbirinden ayırdeden kıstas oluyor. Ülkemizdeki küçük burjuvazinin sağ ve «sol» siyasi akımları, sıkıyönetimin ilanına karşı çıktılar. Bu çok iyi bir şeydi. Fakat onlar, sınıf tabiatları icabı, ya sıkıyönetimi özel bir mücadele dönemi ilan ederek, ya da

örtülü faşizm şartlarında izledikleri sağ, pasifist çizgilerini aynen devam ettirebileceklerini sanıp bunun propagandasını yaparak, devrimci güçleri çarçur etmenin yollarını döşemektedirler.

Bütün küçük burjuva siyasi akımların temel yanılığı, CHP'nin sınıfsal niteliğini hâlâ doğru bir biçimde kavrayamamaları; ona «reformist», «liberal» vb. sıfatlar bahşetmeleridir. CHP hükümetini faşizm içinde açılmış olan milli burjuva nitelikte bir «gedik» olarak görenler, onun diğer hakim sınıf klikleri ile uyum içinde sıkıyönetim ilan edışı ve halka karşı azgın bir saldırıya girişmesi karşısında şaşırıp, paniğe kapıldılar. Anti-faşist ilan ettikleri CHP, faşizmin bir aracı olduğu tecrübe ile sabit olan sıkıyönetimi uyguluyordu! Bu durum karşısında, hiçbiri devrimciliğe yakışır bir tavır takınıp CHP değerlendirmelerini gözden geçirmede, özelleştirmesi yapmadı. Bunun yerine hepsi, yeni kıvırtmacalarla sakat görüşlerini günün koşullarına göre biraz daha yamadılar; bununla da kalmayıp, tabanlarındaki dağılma ve çözümleri önlemek için sözde muhtemel gelişmeleri doğru şekilde tahlil eden, çok önceden gören «Marksist-Leninist» siyasetlerinden yüzüstüce dem vurmaya başladılar. Böylece bu siyasi akımlar, sıkıyönetimin niteliğini, onu uygulayanların niteliğini ve doğal olarak da faşizmin niteliğini gizleyen, basit gerçekleri anlaşılabilir hale getiren ve sonuçta halkın devrimci bilincini karartan teoriyle, kendi düşmanlarının ekmeğine yağ sürmeye devam etmektedirler.

Sağ ve «sol» küçük burjuva siyasi akımlar, faşist diktatörlüğün şiddetlenmesinden başka bir şey olmayan sıkıyönetime karşı, kendi kör sınıf bakış açılarından kaynaklanarak ileri sürdükleri mücadele anlayışlarıyla da devrim mücadelesini yokuşa sürmektedirler.

Bunların Kruşçev-Brejnev modern-revizyonizmden aşırı derecede etkilenen bir kam-pı DY, DS, Kurtuluş vb. sıkıyönetimi özel bir

dönem; faşizmin yükseldiği, tırmandığı bir dönem olarak tesbit etmekte ve faşizme karşı mücadeleyi sıkıyönetimle mücadeleye indirgemektedir. Bu son derece sakat ve tehlikeli bir anlayıştır. Çünkü, sıkıyönetimin olmadığı şartları demokratik olarak görmeye, komprador burjuvazi ve toprak ağalarının diktatörlüğünü böyle durumlarda burjuva demokrasisi olarak göstermeye hizmet eder. Hakim sınıfların Batı Avrupa emperyalistlerinin uşağı olan kesimini ve onların siyasi temsilcisi CHP'yi anti-faşist göstermeye ve CHP hükümeti işbaşında olduğunda herşeyin iyi olduğu anlayışını yaymaya hizmet eder. Bu, tam da karşı devrimcilerin elbirliğiyle halkımızı zehirlemek için yaygınlaştırdıkları demogojidir. Biz, bu küçük burjuva ideolojisinin etkisindeki devrimcilere, yurtseverlere şunu hatırlatalım: Faşizm sıkıyönetimden veya bir hükümet şeklinden ibaret değildir; faşizm bir devlet şeklidir ve sıkıyönetim de onun yasal bir kurumudur. Dolayısıyla faşizm ile mücadele iktidar mücadelesidir, yani komprador burjuvazi ve feodal sınıfları aşağı etmeyi, bu sınıfların dayandığı emperyalizmin ülkemiz üzerindeki boyundurugunu kırmayı amaçlayan, milli ve demokratik devrimdir. Faşizmle mücadele etmek istiyorsan, faşizmin sadece daha koyu bir tonu olan sıkıyönetimde mücadele etmek istiyorsan, Demokratik Halk Devrimi mücadelesine hız vereceksin; bu devrimin tek başarı yolu olan halk savaşının görevlerine dört elle sarılacaksın.

Küçük burjuvazinin diğer bir kesimi ise, sıkıyönetimi nicelik değişimi olan bir dönem olarak görmüyor, sıkıyönetim öncesi saptadıkları merkezi görevlerin aynen geçerli olduğunu söylüyorlar. Eğer onların faşizmle mücadele anlayışları sağ ve teslimiyetçi olmasaydı, bu tesbiti yapmaları son derece iyi bir şey olurdu. Ama ne varki onlar, sıkıyönetimin özel bir dönem olmadığı tesbitini, sağ oportünist mücadele anlayışlarını açık teslimiyete dönüştürmek için yapıyorlar. Bunların içinde en zararlı fikirleri öne süren Hal-

kın Kurtuluşu anlayışını en açık bir biçimde ortaya koyuyor ve sıkıyönetime karşı tek doğru(!) mücadelenin «demokrasi mücadelemizi genişletmek» olduğunu söylüyor. Bu «genişletme» eylemi neden ibarettir? Legal kitle mücadelesini yükseltmek, legal kitle örgütlerini genişletmek! HK'nın anlayışına göre «Halkın Birleşik Cephesi», silahlı mücadele içinde inşa edilecek olan işçi-köylü temel ittifakı üzerinde değil de, bu legal kitle örgütleri üzerinde yükselecektir: «Bu dönemde üstesinden gelinmesi gereken en önemli meselelerden birisi de ...ileride halk cephesinin temelini meydana getirecek kitle örgütlerinin yaratılması», «çalışan tabakaların ekonomik ve siyasi mücadelesini yürütecek kitle örgütlerinin yaratılmasıdır» (PB, sy. 11, sf. 14-15) (abç). Bu kitle örgütlerinde yürütülecek olan ekonomik ve demokratik mücadeleler temelinde faşizmle mücadele edilecek ve feodal faşist diktatörlük yıkılacaktır! Bu, reformizmin en bayağısıdır. Bu, reformizmin, açık faşizm şartlarında uygulanabilirliğini daha da yitiren tali bir mücadele biçimini -yani reform mücadelesini- tek ve esas devrim mücadelesi haline getirmesi ve böylece faşizme teslim bayrağını çekmesi, devrimi imkansız kılmasıdır. Bunlar revizyonizmin batağına öylesine batmışlardır ki, eskiden yüzlerine taktıkları «halk savaşı» maskesini de kaldırıp atmışlardır; silahlı mücadelenin adını bile anmamaktadırlar.

Küçük burjuvazinin diğer sağ siyasetlerinin kimi, HK'nın ileri sürdüklerinin çeşitlenmelerini yapıyor; kimisi de, DHB gibi, sağın «sol» maskesi olan «teçhizatlanalım, silahlanalım» çığırkanlığına başvuruyor.

Sular sığlaştığında devrim gemisini kayalara oturtmadan yürütebilmek ancak sağlam bir pusulayla, Marksizm-Leninizm bilimi ile ve bu pusulayı kullanabilen bir kaptanla-Marksist-Leninist partinin önderliği ile mümkündür. Aksi halde, demokratik halk iktidarı için verilen mücadele tökezleyecek, geçici yenilgilere uğrayacaktır. Bütün devrimcilerin yapması gereken şey, külahlarını önlerine koyup düşünmeleri, Marksist-Leninist Hareketin tezlerini ve koyduğu görevleri incelemeleri, bu yolda seferber olmalarıdır. Şunu unutmamalıyız ki, komprador burjuvazi ve toprak ağaları sınıfları iktidarda oldukça ve ülkemiz emperyalizminin bir yarı-sömürgesi olarak kaldıkça hakim sınıflar halkımıza karşı, halkımızın demokratik halk devrimi mücadelesini boğmak için birçok kanlı Maraş katliamları tertipleyecek, daha birçok yeni sıkıyönetimler yürürlüğe sokacaklardır. Bütün bunlarla mücadele, ancak ve ancak Marksist-Leninist bir önderlik altında, temel gücü köylülük olan uzun süreli Halk Savaşının önümüze koyduğu görevleri yerine getirmekle mümkündür.

**ZAFER İŞÇİ SINIFIMIZIN, ZAFER
ÇEŞİTLİ MİLLİYETLERDEN
HALKIMIZIN OLACAKTIR!**

Kemalist Hareket ve Kurtuluş Savaşının Tarihi Kökleriyle Birlikte Değerlendirilmesi (I)

GİRİŞ

Marksist-Leninistlerin en çok saldırıya uğradığı konulardan birisi de Kurtuluş Savaşı önderliğinin ve özellikle de Kemalist hareketin sosyal (sınıfsal) ve siyasi karakterinin değerlendirilmesi ile ilgili görüşleridir. Bu konuda 12 Mart'ın faşist askeri savcılarında, TKP, PDA ve Parti Bayrağına kadar uzanan, her türden ve her dereceden oportünist ve revizyonist akımları da kapsayan geniş bir cephenin saldırısı ile karşı karşıyayız. Oportünist ve revizyonist saflarda, Türkiye devrimcilerinin diğer bir çok temel meselesinde olduğu gibi bu meselede de başı PDA çekti. O, Marksist-Leninist Hareketin ağır yenilgisinden ve yenilginin korkuya ve yılgınlığa sürüklediği küçük burjuva unsurlarının ihanetinin yol açtığı dağınıklıktan yararlanarak Marksist-Leninist'lerin Kemalizmin gerçek niteliğini açığa çıkarıp mahkum eden görüşlerine azgınca saldırdı. PDA'nın amacı, hakim sınıflardan puan toplama, sınıf işbirliği politikasına hanel getirecek her türlü girişimi kırma, TKP'nin bu konudaki teslimiyetçi ve uzlaşıcı geçmişini dolaylı olarak temize çıkarma ve devam ettirmekdi. Bu bakımdan hakim sınıfların en «akıllı» kesimleri, MİT teorisyenleri, PDA'nın bu Kemalizmi temize çıkarma faaliyetlerini büyük bir memnuniyetle karşıladılar. Çünkü PDA'nın Kemalizmi halk yığınları nazarında sözde beraat ettirmeye yönelik bu çabaları, devrime yeni katılan ve öteden beri hakim sınıfların Kemalizm konusundaki gerici propagandalarıyla şartlandırılan genç devrim sempatizanlarının hakim sınıflardan öğrendikleri bilgileri pekiştiriyordu, sınıf işbirliği ve teslimiyet mikrobunu yayıyordu. Üstelik PDA bunu ustaca yapıyordu. Lenin, Stalin, Mao edung, Dimitrof ve Ho Shi Minh'in Kurtuluş Savaşına (Kemalizme değil) ilişkin sözlerini de Kemalizmi şirin gösterme-

nin bir malzemesi olarak kullanıyordu.

PDA revizyonistlerinin 1975'de yürüttükleri bu gerici propaganda, pusuda yatan birçok oportünist ve revizyonistin cesaretlenmesine ve başkaldırmasına yol açtı. Bu günün PB sözcüleri o zamanlar revizyonistlerin Marksist-Leninistlere yönelttikleri bu saldırıları can-ı gönülden desteklediler. Daha sonra ise çok küçük nüans farklılığıyla esasta PDA'ninkiyile aynı olan tezlerle Marksist-Leninistlere saldırı görevini PB sözcüleri üstlendiler. PDA revizyonistlerinin işaret ettiği yönde ilerleyen PB sözcüleri bu konuda PDA ile aralarındaki küçük görüş ayrılıklarını belirterek kendilerine her ne kadar Marksist-Leninist görünüm vermeye çalışsalar da, PDA revizyonistleri bu duruma ses çıkarmadılar. Çünkü esasta aynı şeyi savunuyorlardı. Bu noktada PB sözcüleri şunu yazıyor:

«İ. Kaypakkaya'nın görüşlerini eleştirmek için bemen ayağa fırlayan D. Perinçek, Parti Bayrağı'nın doğru, Marksist-Leninist görüşleri karşısında tam bir sessizliğe gömülmüştür.» (PB-sy.7, sf.85).

D. Perinçek'i ayağa fırlatan Marksist-Leninist görüşlerdir. Sessizliğe gömen ise oportünist ve revizyonist görüşlerdir. Eğer siz, İ. Kaypakkaya'ya Kemalizm konusunda D. Perinçek'in hurda silahlarıyla ve onun mevzisinden ateş açarsanız elbette o sessizliğe gömülür. Hem de ellerini büyük bir memnuniyetle oğuşturarak...

Revizyonist Halkın Birliği teorisyenleri ise söz konusu PDA propagandası karşısında ikili bir tavır takındılar. Onlar bir yandan Kurtuluş Savaşının önderliği konusunda geçmişte tespit edilen bazı görüşlere gönülsüz ve dil ucuyla bağlı kaldıklarını belirtirken diğer yandan da Marksist-Leninistlerin «Kurtuluş Savaşının anti-empyralist niteliğini açıkça savunmayarak küçümsedikleri»ni söylemek

suretiyle komprador burjuvazi ve toprak ağalarının önderliğindeki Kurtuluş Savaşının bir bütün olarak anti-emperyalist nitelikte olduğunu ilan ettiler. Halbuki-bu savaşın bir bütün olarak anti-emperyalist nitelikte olduğunu söylemekle bu savaşın anti-emperyalist yanının da olduğunu belirtmek arasında fark vardır. Onlar Kurtuluş Savaşını böyle nitelemekle Komprador burjuvazi ve toprak ağası sınıfını üç dünyacı modern revizyonistler gibi anti-emperyalist ilan etmek zorunda kaldılar. Bunlar bir yandan yurtsever ve devrimci tabanının, diğer yandan ise sınıf kardeşlerinin baskısı altındaydılar. Bunlar Kurtuluş Savaşının (önderliğin niteliğinden dolayı) emperyalizmi geriletici, anti-sömürgeci veya anti-işgalci niteliğini anti-emperyalist göstermekle komprador burjuvazi ve toprak ağalarının ülkede emperyalizmi tasfiye amacını taşıdıklarını savunur duruma düştüler. Halbuki gerçekte, halk sınıfları, yurtsever ve devrimci sınıflar anti-emperyalisttirler. Mesela bizim gibi ülkelerde proleteriyadan milli burjuvaziye kadar (milli burjuvazi dahil) tüm halk sınıf ve tabakaları emperyalizmi tasfiye amacındadır ve anti-emperyalisttir. Milli burjuvazinin çağımızda emperyalizmi tasfiye edememesi, sonunda ona teslim olması bu gerçeği değiştirmez.

Kemalist ideolojinin ve hareketin sınıf niteliğinin açığa çıkartılması; halk sınıf ve tabakalarına, uyruk milliyetlere ve özel olarak da Kürt milletine ve tüm rakiplerine karşı giriştiği baskıcı, entrikacı, komplocu ve terörcü faşist niteliğinin açığa çıkartılması; onun hak, hukuk ve sınır tanımaz sömürücü niteliğinin genel hatlarıyla açığa çıkartılması İbrahim Kaypakkaya yoldaş önderliğinde Marksist-Leninist Hareketin Türkiye devrimine yaptığı en büyük hizmetlerden birisidir. O'nun Kemalizm konusundaki görüşleri, Şefik Hüsnü TKP'sinin ve onun bu günkü değişik biçimdeki izleyecilerinin uzlaşıcı, kuyrukçu ve yaltakçı gerici çizgisine vurulan ağır bir darbedir.

Biz, Kemalist hareket konusundaki Marksist-Leninist görüşlere yönelen oportünist ve revizyonist eleştirilere kısa bir araştırma yazısıyla cevap vereceğiz. Bu yazı komprador burjuvazinin tarihimize ortaya çıkışını, bir veya birkaç emperyalist ülkeye bağlı olarak çeşitli kliklere ayrılışını, sömürü ve yağmadan daha fazla pay koparmak için efendileri ve birbirleriyle olan karşılıklı mücadelelerini ve nihayet Kurtuluş Savaşında bunların oynadıkları rolü kapsayacaktır.

ÜLKEMİZDE KOMPRADOR BURJUVAZİNİN DOĞUŞU, KURTULUŞ SAVAŞINA KADARKİ GELİŞMESİ, BİR VEYA BİRKAÇ EMPERYALİST ÜLKEYE BAĞLI OLARAK ÇEŞİTLİ MENFAAT GRUPLARINA AYRILMALARI. BUNLARIN YAĞMADAN DAHA FAZLA PAY KOPARMAK İÇİN BİRBİRLERİ VE EFENDİLERİYLE OLAN MÜCADELELERİ VE NİHAYET KURTULUŞ SAVAŞINDAKİ ROLLERİ

Bu meseleyi dört ana başlık altında inceleyeceğiz: I— Serbest rekabetçi kapitalizm döneminde, komprador burjuvazinin doğuşu ve gelişmesi; II— Tekelci kapitalizm döneminde komprador burjuvazinin gelişmesi; III— 1908 devrimi ve I. emperyalist dünya savaşı yılları ; IV— Komprador burjuvazinin Kurtuluş Savaşında oynadığı rol. Bunları sırasıyla incelemeye geçmeden önce, komprador burjuvazinin doğuşunu daha iyi kavramak için Osmanlı ülkesinin yarı-sömürge olmadan önceki (yani 19. yüzyılın başlarındaki) mali ve ticari durumunu gözden geçirmek gerekmektedir.

19. YÜZYILIN BAŞLARINDA MALİ VE TİCARİ DURUM.

18. yüzyıl öncesinde batı ülkeleri kendi bağırılarında filizlenen manifaktür sanayi için pazarlar bulma yolunda adım adım ilerlerken, «Avrupa dışında düpedüz talan, köleleştirme ve katillik yoluyla ele geçirilen servet»i Anayurda taşıyarak sermayeye çevirirken ve sanayileşme yolunda ilerlerken, merkezi feodal Osmanlı imparatorluğu, Balkan ülkele-

rini, Ortadoğu ve Kuzey Afrika halklarını kılıç, şeşber ve top zoruyla haraca kesmek, talan etmek, elde ettikleri ganimetleri merkezi ve mahalli feodallerin şaşaalı devranları uğruna su gibi harcamakla meşguldü. 18. yüzyılın ikinci yarısında batı ülkelerinde ticarete ve teknolojiye parlak gelişmeler, özellikle buhar makinesinin icadı, batı toplumunu değiştiren bir sanayi devrimine yol açarken, süngüsü düşen ve halsizlikten dizleri titreyen feodal imparatorluk, artık elindeki fütühatçı güzünü, haracını kaybetmenin korkusuyla köleleştirdiği ülkelerin tepesinde sallanmakla meşguldü. 18. yüzyılın sonları 19. yüzyılın başlarında artık kapılarını batının mucizeler yaratan burjuvazisine biraz daha açan imparatorluğun ekonomisi çöküş sancılılarıyla kıvranıyordu.

19. yüzyılın başlarında imparatorluk maliyesi, sanayileşmenin (kırlarda merkezi ve mahalli feodal mülkiyet, şehirlerde ise kati ve kemiklermiş onca sistemiyle engellenerek geciktirilmesi ve daha önce gelişen batı kapitalizminin giderek baltalamasından dolayı) gerçeğe ulaşmaması ve köylülüğün vahşice yağmalanması, yıkımı ve kıtlıklardan dolayı tarım ürünlerinin yetersiz, düzensiz ihracatıyla ticaret bilançonun dengelenememesi ve ayrıca askeri masraflarla feodal israfın giderek artması vb. sonucunda iyice kötüleşti. Merkezi feodal devletin satışa çıkarılan yüksek makamlarından, açık arttırmayla haraç-mezat hesabına dökülen arazi ve hayvan vergilerinden, cizyesinden, maden işletmeleri ve gümrük resimlerinden elde edilen hasılat hazineyi kurtaramıyordu. Tedavüldeki paranın değerinin sık sık düşürülmesi durumu daha da ağırlaştırmaktan başka bir işe yaramıyordu. Bu durum, bir yandan ticaretle, devlet mevkilerinin ve gelirlerinin satışıyla, gümrük ve darphane işleriyle uğraşan, diğer yandan açık veya el altından, senet kıran, tahvil alıp satan, spekülatif ilişkilerde kilit noktaları tutan, Ermeni sarrafların hazine üzerindeki hakimiyetini iyice pekiştirdi, hazineyi sarraflara gırtlığına ka-

dar borçlu bir kurum haline getirdi. Gerçekten iltizam işlerinin büyük çoğunluğunu finanse eden bu bir avuç soyguncu güruh çeşitli dolaplarla çürük parayı iyi paraya, iyi parayı çürük paraya çevirerek, paraları kırarak devlet mevkilerinin ve gelirlerinin satışında rüşvetle iş görerek, vilayetlerin gelirini paşalarla veya tek başına, toptan veya peşin ödenen bir para karşılığında toplama hakkını satın alarak büyük servetler yığdı. Kuşkusuz yağma sofrasında bunlar yalnız değildi. Devlet gelirlerini veya vergilerini nakit bir para ve rüşvetle satın aldıktan sonra Osmanlı köylüsüne ağır vergilerle kan ağlatan «Zengin ve maruf» mültezimler, sarrafların mali esareti altında iş gören ve mevkilerini onların verdiği kefalete borçlu olan ve halkın başına zebella kesilen yiyici paşalar, aydınlar, muhasıllar, voyvodolar vs. de vardı yağma sofrasında. Bunlar çeşitli menfaat grupları halinde, birbirlerinin gözlerini oymanın faaliyeti içindeydi. Bunların lanetli dünyaları, entrika, hile, komplo, rüşvet, el-ayak öpme, topuk yalama, yaltaklanma, ip. tığ ve kurşun ağıyla örülüydü.

Ticari duruma gelince..

Merkezi feodal Osmanlı imparatorluğunun karalardaki ticaret dünyasının kan damarları, nisbeten işlek ticari merkezlerden geçen, büyük liman ve kara şehirlerinde ise düğümlenen kervan yollarıydı. Anadoluyla Ortadoğu ülkeleri, özellikle İran arasında işleyen Kervanlarda, büyük transit ticarete hakimiyet Ermenilerin elindeydi. Bunların Anadolu'nun iç kervan ticaretinde de önemli payları vardı. 18. yüzyılın sonları ve 19. yüzyılın başlarındaki kervan, para ve emlak sahibi tüccarları, artık eski zamanların kervan başında giden eli silahlı avantüriye tüccarlarından çok farklıydı. Bunlar, liman ve iç transit şehirlerin ticaret kolonilerinde, ihtişamlı hanlarında, köşklerinde veya konaklarında oturur, büyük feodalleri, altın ve gümüş takımların süslediği sofralarda ağırlar, onlara ipekli ve mücevherli elbiseler, altın kakmalı silahlar müzik aletleri vs. armağan

eder, eskisi gibi feodallerin önünde (onlardan daha nüfuzlu ve daha kuvvetli olmamakla birlikte) iki kat eğilmezlerdi. Fakat mahalli feodalere rayiç değer üzerinden yüzdeli veya yüzdesiz iç gümrüklerini, büyük liman şehirlerinin iskele başlarında ise devlete gümrüklerini, berat ve yol tezkeresi alırken bedellerini öderlerdi. Tüccarlar malların pazarlarından, ahi esnaf teşkilatlarından, iskele başlarından alınmasında olduğu gibi Kapanlarda (yani toptan mal satan yerlerde), şehrin içinde veya dışında kurulan pazarlarda (esnaf kahyalarının veya kadılara bağlı naipelerin kontrolü altında) pazarlanmasında bizzat görevler üstlenirlerdi. Mesela «Maraş'ta demir sanayi himaye edilmişti. Nal, mih, çivi, zincir, gem, silah ve kervanlar için gerekli her nevi demir avadanlığın yapılma ve işlenme merkezi orası idi» (1). Tüccarlar malları buradan alarak kervanlarla ülkenin diğer yerlerine sevkederlerdi. Mesela;

«Konya ve Afyon'a kadar olan sahada keçecilik vardı. Ankara'nın meşhur ahi esnaf teşkilatı, büyük kervanların deri ve demirden yapılar malzemesini hazırlıyordu. Sivas taraflarında şal, Cerim ve Uşak taraflarında halı, seccade dokunuyordu.» (2).

Üretimin çeşitlenmesi, artması ve yönlenmesinde tüccarların talebi önemli bir rol oynuyordu.

Liman ticareti ve denizlerdeki ticari duruma gelince...

Bu ticaretin ve ticaretle ilgilenen tüccarların iç bölgelerdeki kara ticareti ve tüccarlarıyla sıkı ilişkileri vardı. Liman şehirlerinde bulunan ve en irileri genellikle gemi sahibi olan tüccarlar, iç bölgelerdeki tüccarlardan mal alarak dış ülkelere ihraç eder, dış ülkelere aldıkları malları ise iskele başlarında kapan ve çeşitli pazarlarda iç bölgelerin tüccarlarına satarlardı. Gemi sahibi tüccarlara bir örnek Rize'deki Tuzlu Zadelendir. Bunlar ruletleriyle yani;

«İki direkli yelken gemileriyle, Rusya ile Romanya'dan, kendi hesaplarına mal getiriyorlardı... Bu sermayedar armatörlerin, zamanla büyük şehirlerin piyasa merkezlerinde, daha başka sahalara yatırımlar yapan tacirler haline geldikleri görülmüştür.» (3).

Büyük tüccarlar genellikle liman şehirlerinde bulunuyorlardı. Ülkenin maddi zenginliklerinin bir kısmını sömürerek konaklarda, yalılarda, hristiyan mahallelerinde veya tüccar kolonilerinde asalak bir hayat yaşayan bu unsurların en irileri, bazı ihraç ürünlerinin tekeli ele geçirmişti. Bu durum sadece 18. yüzyılın sonlarına özgü değildi, bir önceki yüzyıl için de söz konusuuydu. Mesela Osmanlı ülkesinin dışarıya ihraç tekeli ele geçiren tüccar Nasi buna bir örnekti. Onun şarap ticareti devlete gümrükte 6 bin duka gelir sağlıyordu. Kendisinin yıllık kârı ise 15 bin altındı. O aynı zamanda Polonya ile yapılan balmumu ticaretinin tekeli elinde tutuyordu.

18. yüzyılda ve daha önce özellikle büyük liman şehirlerinde üç grup tüccar bulunuyordu. Bunlar müslüman tüccarlar; Ermeni, Rum ve Yahudi gibi yerli gayri müslümanlar; ve Avrupa tüccarlarıydı. Bu sonuncular kapitülasyonlar dolayısıyla müslüman ve azınlık tüccarlardan daha büyük ayrıcalıklara sahiptiler. İç gümrükleri ödemezlerdi. Birçok vergiden, cizyeden muaftılar; yargılanamaz, hapsedilemezlerdi. Daha sonra azınlık tüccarlar da rüşvet yedirerek, Avrupa tüccarlarının koltuğu altına girerek bunların imtiyazlarının büyük bir kısmını elde ettiler ve giderek palazlandılar. 19. yüzyılın başlarından itibaren, (gemi sahipleri başta olmak üzere) Rum tüccarlarının Ege ve Karadenizdeki etkinlikleri giderek arttı.

Osmanlı imparatorluğunun batılı ülkelere sömürülmeye başlanması 19. yüzyıldan çok öncelerine, kapitülasyonların verilmesine kadar dayanır. Ticaret filolarını elinde tutan batılı tüccarların sultan ve saray çevresinden rüşvetle kopardıkları kapitülasyonlardan yararlanarak Osmanlı ülkesinin zenginliklerini kendi ülkelerine taşımaları 16. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanır. İngiliz tüccarlarının 1581'de kurdukları Doğu Akdeniz (Levant) şirketi, Venediklileri, Fransızları ve diğer batı ülkelerini geride bırakarak Akdeniz'

de ve Osmanlı imparatorluğunda bandıra tekelini ele geçirdi. Şirket, İstanbul, İzmir, İskenderiye gibi belli başlı liman şehirlerinde ve ticaret merkezlerinde Osmanlı devletinin mali kontrolü dışında kalan ticaret evleri açtı. Şirket Rum, Ermeni, Yahudi ve müslüman tüccarlar aracılığıyla ülkenin ham ipek, pamuk, kuru meyve, zeytinyağı, mazı, tiftik ve halı gibi ham madde zenginliklerini çekmeye ve ülkeye İngiliz manifaktür mamullerini ve diğer ülkelerden ucuza aldıkları malları satmaya başladı.

Daha 1643'de Osmanlı imparatorluğunun karanlık geleceğine şöyle işaret ediliyordu:

«Şimdi Avrupalı, Portekizler ve İngilizler yer yüzünün her yanını öğrenip bütün dünyada gemileri işliyor. Dünyanın önemli iskele, derbent ve limanlarını işgal ediyorlar. Eskiden Hind Şind ve Çin emtiası Suveys'e ve oradan Mısıra gelir, bütün dünyaya oradan dağılırdı. Şimdi o emtia Portekiz, İngiliz ve Felemenk gemileriyle Frengistan'a gidiyor ve oradan dünyaya yayılıyor. Kendilerine lazım olmayan emtiayı İstanbul'a, vesair İslam devletlerine getirip beş misli fiyata satıyorlar. Bu yüzden mâl-ı Karuna (yani Karun zenginliğine) malik oluyorlar. İslam memleketlerinde altın ve gümüş bu yüzden azalmıştır. Osmanlı devleti Yemen taraflarını ve kıyılarını, oradan geçen ticareti ele geçirmelidir. Yoksa daha az bir zaman muattal kalırsak Küffar-ı Frenk İslam vilayetlerini alıp zaptedeceklerdir.» (4).

I — SERBEST REKABETÇİ DÖNEMDE KOMPRADOR BURJUVAZİNİN DOĞUŞU VE GELİŞMESİ

18. yüzyılda sanayi devrimini başlatan, manifaktürden, büyük manifaktüre ve giderek fabrika sanayine geçen batı ülkeleri, gittikçe artan meta ihracıyla korunmasız dış pazarların ele geçirilmesi, yağma ve köleleştirme ile boyutlara vardırılması yolunda ciddi ilerlemeler kaydettiler. 19. yüzyılın başlarından itibaren batı ülkelerinin sanayi mallarının iç pazarlara daha çok girmesiyle birlikte Osmanlı İmparatorluğunun batının bir yarı-sömürgesi olma yolunda ilerleyişi iyice hızlandı.

Gittikçe güçlenen batının sanayi burjuvazisi içte ve dış pazarlarda hem feodallerle içli-dışlı olan yarı-ariskotrat ruhlu ticaret burjuvazisinin ticarete kurduğu tekele, hem de manifaktür ve fabrika mamullerinin geri pazarları istilasını engelleyen veya yavaşlatan orta çağ kösteklerine karşı mücadelesini hızlandırdı. Ve sanayi burjuvazisi giderek eski ticaret tekellerinin baskısı altında bulunan, aristokratlar ve feodaller tarafından sağılan, ticari özgürlüğü iğdiş edilen küçük ve orta tüccarların desteğini de alarak güçlendiler. Bunlar eski ticaret tekellerini gerilettiler veya büyük ölçüde dağıtarak kilit noktaları kendi ellerine geçirme yolunda bir hayli mesafe kaydettiler. Mesela Doğu Akdeniz (Levant) şirketinin 1825'de kendi kendini feshetmesi İngiliz sanayi burjuvazisinin mücadelesinin sonucudur (5).

Batının sanayi burjuvazisi, ticaret burjuvazisiyle birlikte, meta ihracının hızlanması, ham madde kaynaklarının ve ucuz işgücünün de yağmalanmasında geri ülkelerde daha önce kurulan ticaret ve komisyonculuk ağından olduğu gibi yararlandılar ve onu giderek geliştirdiler. Bu Osmanlı İmparatorluğunda da böyle oldu. Gerçekten de batının sömürgeci burjuvazisi, ticaret ve sanayii, tefeciliği, sarraflığı, özellikle de kıyı ticaretini büyük ölçüde elinde bulunduran, halkın gelenek ve göreneklerini tanıyan, çeşitli kavimlerin, özellikle de Türklerin dilini bilen ticaretin kurdu olan, kervanı elinde tutan ve ücra yerlerdeki bakkal dükkânlarını bile denetim altına alan Rum, Ermeni, Yahudi ve Türk tüccarlara dayanmadan ne mamul maddelerini pazarlayabilirlerdi ne de tarım ürünlerini ve yeraltı zenginliklerini çekip götürer-

(1). Doğan Avcıoğlu; Türkiye'nin Düzeni, Cilt:1, sf.17

(2). a.g.e sf.17

(3). Hüseyin Aynî Şanda; Yarı müstemleke oluş Tarihi.

(4). Nakleden Niyazi Berkes; Türkiye İktisat Tarihi-II, sf.82

(5). Bkz. Orhan Kurmuş; Emperyalizmin Türkiye'ye girişi; sf.30-31.

bilirlerdi. Bu bakımdan batının sanayi ve ticaret burjuvazisi yerli tüccarların en üst kesimleriyle ticaret anlaşmaları yaptılar. Bu anlaşmalara göre Rum, Ermeni, Yahudi, Türk vs. tüccarları, batının mamullerini köy kasaba ve şehirlerde daha önce kurdukları dağıtım ağır vasıtasıyla satacaklar ve satın aldıkları ürünleri de batının sömürgeci burjuvazisine teslim edeceklerdi. Tabii elde edilen kârdan da paylarını alacaklardı. Öyle bir sömürü ve talan organizasyonu kurulmuştu ki bunun tepesinde batının bankerleri, borsa kurtları, sanayi ve ticaret burjuvazisinden oluşan, sömürünün kaymağını ve aslan payını alan sömürgeci Avrupa burjuvazisi vardı. İkinci kademede kurdukları geniş bir dağıtım ağıyla batı mallarını pazarlayan, derebeylere ve toprak ağalarına ürün karşılığı avanslar açan ve topladığı ürünleri limanlara, depo ve iskelelere teslim eden ve bu işten bir pay alan yerli tüccarlar, yani kompradorlar vardı.

19. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı İmparatorluğunun batının sömürgeci devletleriyle ithalat ve ihracatının artmasına paralel olarak İstanbul, İzmir, Selanik ve Beyrut gibi liman şehirlerinde de batılı burjuvazinin kurduğu şirket ve ticaret evlerinin sayıları artıyordu. Liman ve iç ticari merkezleri paylaşan sömürgeci batı devletlerinin en büyük şirketleri yerleştikleri limanlarda ticari hakimiyeti ele geçirmek için (hem kendi ülkesinin rakip şirketlerine hem de diğer sömürgeci ülkelerin şirketlerine karşı) amansızca mücadeleye giriyordu. Mesela 19. yüzyılın başlarında kurulan Whittall ve Ortakları şirketi İzmir'in İngiltere ile olan ticaretini büyük ölçüde elinde tutuyordu.

19. yüzyılın ilk çeyreğinde batıdan gelen mamul madde istilasına tamamen teslim olan ve ham madde kaynaklarını batıya teslim eden Osmanlı ülkesi artık batının ve özellikle de İngiliz ve Fransız sömürgecilerinin bir yarı-sömürgesi haline gelmişti. Ve batıya bağımlılığı giderek daha çok artıyordu. 1827-1838 arasında Türkiye'nin İngiltere'den ithalatı % 100 artmıştı. 1838 yılında İngiliz

sömürgecileri merkezi feodallerle yaptıkları bir ticaret anlaşmasıyla mal dolaşımının ayağına köstek olan iç gümrükleri ve tekelleri (yed-i vahit) kaldırdılar ve bununla birlikte birçok imtiyaz elde ederek hem kendi hem de diğer sömürgeci devletlerin sömürü ve yağmalarına bir sıçrama kazandırdılar. Bu aynı zamanda milli sanayinin çöküşünü hızlandırdı. Dış gümrük gelirlerini elinde tutan merkezi feodaller ve kompradorlar, mahalli feodallerin aleyhine olan iç gümrüklerin kaldırılmasına razı olurlarken efendilerinden dış gümrüklerin artırılmasını istemiş ve % 3' den % 5'e arttırmışlardı.

19. yüzyılın ilk yarısında buharlı geminin deniz nakliyatında yelkenlilerin yerini adım adım almasıyla sömürgeci batı ülkeleriyle Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın geri ülkeleri arasındaki ticari trafiği daha da yoğunlaştırdı. Mesela 1837-1850 arasında İngiliz sömürgecilerinin Türkiye'ye yaptıkları ihracat % 400 oranından daha çok arttı. 1840-1850 yılları arasında İngiltere yaptığı kök boya ithalatının % 65'ini, toplam palamut ithalatının ise % 85,5'ini Türkiye'den yapıyordu. Türkiye'nin ithalat ve ihracatında İngiltere başta yer alıyordu. 1840'da sadece İzmir'deki ticaret evlerinin sayısı 35'i buluyordu. 1849'da bu şehirde 202 olan İngiliz tüccarının sayısı 1855'de 919'a, 1856'da ise 1061'e vardı. Bunlar İngiltereden getirdikleri mallarını ticarete evleri aracılığıyla Rum, Ermeni, Yahudi ve müslüman kompradorlara devrediyor ve bunlar aracılığıyla da tarım ürünlerini toplayıp ihraç ediyorlardı.

19. yüzyılın ilk yarısında feodal Türkiye'nin çehresi özellikle liman şehirlerinin çevresinde kısmı de olsa değişikliklere uğradı. Kervanları, feodallerin saray, yalı ve konaklarına kuzeyin kürklerini, köle ve cariyelerini, doğunun zencefil ve incilerini, Hind kemhalarını, Buhara dokumalarını, Kastamonu mrokenlerini, Diyarbakır sahtiyanlarını ve doğunun nice göz nuru-elhünerini taşıyan eski merkezi feodal futuhhatçı imparatorluğun yerini, kervanları, Manchertes ve Liverpool

gibi sanayi kentlerinin dokumalarını, diğer mamullerini taşıyan yarı-sömürge, feodal yarı-feodal bir imparatorluk aldı. El sanatlarının yaygın ve güçlü olduğu eski zanaatçı şehirlerin yerini, el sanatları büyük oranda çöken (6) ve batının işlenmiş mal deposu haline gelen işsizler ve komisyoncular şehirleri aldı.

Batı kapitalizminin komisyonculuğunu veya simsarlığını yaparak ortaya çıkan kompradorlar, 19. yüzyılın birinci yarısında devlet mekanizmasında önemli bir güç haline geldiler. Batı sömürgecileriyle ticari anlaşmalar ve ortaklıklar yapan sömürgecilerin kurdukları ticaret evlerinin önemli üyeleri olan bu sınıf, sadece ithalat ve ihracatla uğraşmazdı. Sarraflık ve büyük çapta tefecilik ve arazi spekülasyonlarıyla da uğraşıyordu. Bunlar, maden ocaklarının, değirmen, depo, han ve hamamların, kıyı ve iskelelerin, ticaret gemilerinin büyük feodallerle birlikte veya ayrı olarak sahibydiler.

19. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA KOMPRADORLAR DAHA DA PALAZLANDILAR

19. yüzyılın ikinci yarısında batı sömürgecilerinin ülkenin pazarlarını, hammadde kaynağını ve ucuz iş gücünü daha büyük ölçüde yağmaladılar. Demiryollarının yapımı batının sömürgeci ülkelerinden mal ihracını hızlandırdı. 1854'deki ilk borçlanmayı yeni borçlanmalar izleyerek ülke batının mali tutsağı haline getirildi. Çeşitli emperyalist ülkeler ve bunlara bağlı klikler arasındaki imtiyaz mücadelesi keskinleşti. Toprakların sömürgeciler ve onların işbirlikçileri durumunda olan Rum, Ermeni ve Yahudi kompradorlar tarafından satın alınarak endüstri bitkilerinin ekimine açılması büyük bir talan biçimi haline geldi. Tüketime yönelik işlenmiş mal ve yarıişlenmiş hammadde ihracı yolunda önemli adımlar atıldı. Bunun için çırçır, iplik ve halı fabrikaları, hidrolik presleme atelyeleri, iplik boyama, meyan balı, yağ, sabun, şeker, helva, tanen, tütün fabrikaları, buhar makinalarıyla

işleyen un değirmenleri vs. kuruldu. Liman şehirleri başta olmak üzere diğer ticaret şehirlerinde, acentelerin, borsaların, banka ve sigorta şirketlerinin çalışmaları yoğunlaştı, şubeleri çoğaldı.

19. yüzyılın ikinci yarısında tüm bu gelişmeler içinde azınlık ve Türk kompradorları ekonomik ve siyasi bakımdan bir hayli güçlendiler.

Birincisi, buharlı gemilerin artması ve demiryollarının döşenmesiyle birlikte batı kapitalizminin sanayi mallarını daha büyük oranda ve daha geniş alanlarda pazarlayarak, tarım ürünlerini ve hammadde kaynaklarını git tikçe büyüyen oranlarda yabancı kapitalistlerin ticaret evlerine teslim ederek, yağmadan aldıkları paylarla sermayelerini arttırdılar. Bunlar gerçekte bir komisyoncuydular. Kendilerine bağlı küçük komisyoncularla örülmüş bir komisyon ağıyla birlikte yabancı kapitalistlere bağıydılar. Bu durumu O. Kurmuş şöyle anlatıyor:

«Batı Avrupa'da İngiliz ekonomik gücünün en yüksek olduğu 1850 ile 1870 yılları arasında İngilizler, çok gelişmiş bir ticaret ağı kurdular. İngiltereden veya Avrupanın diğer ülkelerinden İzmir'e gelen mallar İngiliz tüccarlarının depolarına indiriliyor, burada tüccarların komisyoncuları aracılığıyla kadem kadem diğer komisyonculara ve sonunda köylerdeki dükkânlara devrediliyordu... Orta halli bir İngiliz tüccarının emrinde en az 15 komisyoncu çalışıyordu. En büyük tüccar ailesi olan Whittall'lerin 1855 yılında tam 205 komisyoncusu vardı. Bu araçlar İngiliz tüccarlarından aldıkları malları kentlerdeki kendi araçlarına, onlar da köylerdeki araçlarına ulaştırıyorlardı. Ortaya çıkan ticaret örgütü, kalın bir gövdeden çıkan ana dalları ve bunlardan fışkıran binlerce küçük dalı olan muazzam bir ağacı andırıyordu» (7).

(6). Bu duruma Bursa'yı örnek verebiliriz. «Birkaç yıl önce Bursa'da 25 bin okka ipek işleyen bin kadar tezgâh varken, 1847 yılında ancak 4 bin okka ipek işleyen 75 tezgâh kalmıştır.»

S. Yerasimos, sf. 658, Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye; II, sf. 658

(7). O. Kurmuş; a.g.e., sf.190.

İkincisi, batılı sömürgecilerin kurdukları ticaretevhlerine ve çeşitli şirketlere daha büyük pay senetleriyle ortak oldular, bu kuruluşların yönetim organlarına veya idare meclislerine girdiler, temsilciliğini üstlendiler. Mesela Akdeniz Buhar, Kömür ve Demir Şirketi'nin Türkiye temsilcisi ve madenlerin yöneticisi Milaşlı Mehmet Sait Beydi. Mesela Sultan Abdülhamit'in;

«Hariciye Nazırlarından Noradungiyân Efendi, Osmanlı Bankasına bağlı Genel Sigorta ile İzmir ve Selânik Elektrik Şirketi'nin İdare Meclisi başkanıdır. Abdülhamit'in yakınları, yabancı şirketlerin müte - met adamları kesilmişlerdir. Sultan'ın sırdaşı Kamil Bey, yabancıların ünlü ajanlarından. Sultan'dan İstanbul'un su işlerini islah için imtiyaz almış ve bunu Fransız bankalarına satmıştır. Sultan'ın yakını Hasan Fehmi Paşa bir Osmanlı-Fransız şirketinin başkanıdır... Yabancılar verilen tütün tekelini yürüten rejî'nin idare meclisi üyelerinden biri Sultan'ın kâtibi Nuri Bey'dir. Başka bir Kâtibi, Süreyya Paşa, kurşun madeni işleten, yabancı bir şirketin başkan yardımcısıdır. Hamdi bey, Galip Paşa, Selim Paşa gibi sultanın yakınları Alman ve Fransız şirketlerinin ortaklarıdır.» (8).

«İngiliz ve azınlık tüccarları arasında ticari anlaşmalardan da öteye giden ortaklıklar kurulmaya başladı. Örneğin, J. Robertson adında bir İngiliz tüccar Marcopoulos adlı bir Rum ile ortak olduğu gibi, gene bir Rum ortaklığı olan Levantini şirketine de 5 bin Sterlinlik bir payla katıldı.» (9).

Yine 1886'da kurulan Yünlü Pamuklu Ticari-Sınai Anonim Şirketi'nin 10 kişilik idare meclisi üyelerinden 8'i yabancı kapitalist, birisi Türk diğeri de azınlık kompradorlardandı. Hatta kompradorlar bir araya gelerek ticaret evleri açtılar. Mesela Rum ve Ermeni kompradorların 1872'de İzmir'de açtıkları ticaret evleri buna bir örnektir.

Üçüncüsü, yabancı kapitalistlerin kurdukları fabrikaları kendi adlarına tescil ettirdiler, pay senetleriyle bu fabrikaların kârlarına ortak oldular ve giderek kendileri bizzat atölyeler ve fabrikalar açtılar. Orhan Kurmuş İngiliz kapitalisti Gout'un tescil işlemlerini şöyle anlatıyor:

«Gout ikinci fabrikasını 1863 ocak ayında Manisa'da açtı. Fabrika kurulurken makinaların mon-

taajını daha sonra da bakımını yapması için İngiltere'den S. Whietnam adında bir Amerikalı makina mühendisi getirildi. Yerli çırçır fabrikası sahiplerinin düşmanlığını çekmemek için, fabrika Manisa'nın ünlülerinden Karamızraklı Mehmet Efendinin adına tescil ettirildi... Aynı yılın Nisan ve Mayıs aylarında Gout, Aydın ve Menemen'de 1795 Sterlin değerinde iki arsa satın alarak iki fabrika daha yaptırdı. Manisa'daki gibi Aydın'daki fabrika da etkili bir Osmanlı vatandaşının, bu kez bir Ermeninin, adına tescil ettirildi. Bunu Tire'de iki ve Bayındır'da bir fabrika ile bir presleme tesisinin açılması izledi.» (10).

Kompradorlar giderek birçok atölye ve fabrika sahibi olmaya başladılar. Mesela İzmir'deki onbeş iplik boyama fabrikası Rum kompradorları tarafından çalıştırılıyordu. Mesela; «1875 yılında Abacıoğlu adında bir Ermeninin kurduğu bir şirket İngiliz şirketiyle rekabete girerek Söke ve Aydın'da iki fabrika açtı» (11). Mesela «1887 yılında Tarsus'ta Mavromati ve Şürekası bir iplik fabrikası açtı» (12).

Dördüncüsü, maden ocaklarını pay senetleri veya yarıyarıya yabancı kapitalistlerle ortaklaşa işletmeyi ileri boyutlara vardırırlar. Mesela «Batı Anadolu'da manganez üretimiyle ilgilenen ilk İngiliz J. Jackson idi. 1882 yılında, imtiyaz sahibi bir Türkle ortak olan Jackson, Tire yakınlarındaki Hasançavuşlar ocaklarını işletmeye başladı. Ortaklık anlaşmasına göre Jackson, maden üretimi için gerekli olan sermayenin tümünü koyacak ve işin teknik yönüyle ilgilenecekti... Elde edilen kâr eşit olarak paylaşılacaktı» (13).

Yabancı kapitalistler, azınlık ve Türk kompradorlar madencilik alanında imtiyaz fermanlarının ve izin tezkerelerinin ticaretiyle de büyük çapta uğraştılar. İmtiyaz fermanları 49 veya 99 yıl süreliydi. İzin tezkereleri ise imtiyaz fermanlarını alıncaya kadar 3-4 yıl

(8). D. Avcıoğlu; age., Cilt-1, sf. 207-8.

(9). O. Kurmuş; age., sf: 188.

(10). a.g.e., sf. 138.

(11). a.g.e. sf.141.

(12). B. Varlık: «İmperyalizmin Çukurova'ya girişi», sf.60.

(13). O. Kurmuş; a.g.e., sf. 166

madenin işletilmesini sağlıyordu. Gerek imtiyaz fermanı gerekse izin tezkereleri devletin kilit noktalarını elinde tutan merkezi feodal- lere ve komprador bürokrat burjuvaziye bü- yük rüşvetler yedirilerek elde ediliyordu. Ve bu imtiyazları elde edenler istedikleri gibi başkasına satarak imtiyaz ve izin tezkeresi ticaretiyle uğraşıyorlardı. Hatta bütün işi gü- cü iltimas ve rüşvetle imtiyaz fermanı ve izin tezkeresi alıp satmaktan ibaret olan bir avuç asalak tairesi türedi. «Amacı, maden el- de etmek ve satmak, olan şirketlerin kurul- duğu bile görüldü» (14). Söz konusu maden imtiyazlarının 1870 - 1911 yılları arasında ya- bancı kapitalistler, azınlık ve Türkler arasın- da dağılımı şöyleydi:

MADEN İMTİYAZLARININ DAĞILIMI

YILLAR	Türkler	Azınlıklar	Yabancılar	Toplam
1870-1881	8	18	25	51
1882-1891	9	7	34	50
1892-1901	14	13	18	45
1902-1911	76	29	32	137
TOPLAM	107	67	109	283

Kaynak: G. Ökçün, XX. yüzyılın başlarında Osmanlı Maden Üretiminde Türk, Azınlık ve Yabancı Pay- ları, S.809. Tabloda Ökçün'ün azınlık - yabancı ola- rak ayrı bir kategoride gösterdiği 8 imtiyaz sahibi, yabancı olarak gösterilmiştir.

Beşincisi, demiryolları, tramvay, su işle- ri elektrik ve gaz tesisleri imtiyazlarını em- peryalist şirketlere satarak, çeşitli ihalelerin siparişlerini rüşvetle vererek ve benzeri do- laplar çevirerek, imtiyazlar üzerinde kıyasıya mücadele eden batı şirketlerinden para sız- dırarak palazlandılar.

Altıncısı, azınlık ve Türk kompradorlar, batı sömürgecilerinin istikraz ve silah gibi alanlarda borçlandırmalarını istenilen şart- larda kabul ederek rüşvet ve komisyon üç- retleriyle palazlandılar. Bu durumu H. Avni Şanda şöyle anlatıyor:

«Saray adamlarının, devletin üst basamaklarına tünemiş paşaların Batı emperyalistlerinden komis- yonlar alarak, imtiyazlar vermeleri olağan şeylerdi. Meselâ bir nâzırın, yabancı bir silah fabrikasının ko- misyoncusuyla işbirliği ilân ettiği ve satın alınan her mavzer başına bir kuruş aldığı görülmüştür.»

Borçları yüksek faiz ve çok elverişli ek şartlarla, yağlı imtiyazlarla (mesela bir ma- den yatağı, bir demiryolu, bir liman yapımı imtiyazı ve ihalesi elde etme, verilen borçla savaş araçları, gemi alımları, dokuma ma- mulleri vs. alma şartını kabul ettirme..) veren Avrupa bankalarıyla feodal devlet arasında aracılık eden «malîyeciler» milyonları vur- dular.

Yedincisi, toprak spekülasyonu ile uğ- raşarak, bankalara hisse senetleriyle ortak ola- rak devlete ve özel teşebbüslere yüksek faizle borç vererek, menkul değerlerini borsalarda işleterek palazlandılar.

İşte genel hatlarıyla 19. yüzyılın ikinci yarısında azınlık ve Türk kompradorlarının büyüme ve semirme yolları bunlardı. Bu du- rumu belirttikten sonra şimdi gelelim komp- radorların yağmadan daha fazla pay almala- rı mücadelelerine...

ONDOKUZUNCU YÜZYILDA KOMPRA- DOR BURJUVAZİ İLE EFENDİLERİ BATILI KAPİTALİSTLER ARASINDA YAĞMADAN DAHA FAZLA PAY ALMA MÜCADELESİ

Komprador burjuvazi ile efendileri ara- sında yağmadan daha fazla pay alma konu- sunda çelişki vardır. Fakat bu çelişki uzlaş- maz bir çelişki değildir. Bu çelişkiler bazen geriler, bazen durgunlaşır, bazen de keskin- leşir hatta öyle özel şartlar olurki, mesela komprador burjuvazinin efendi değiştirmesi temelinde çatışmaya dönüştürülebilir. Mesele yağ- madan daha fazla pay alma meselesidir. Ve komprador burjuvazinin varlığı efendilerinin varlığına bağlıdır.

Eskider VDA, şimdi ise Parti Bayrağı revizyonistleri başta olmak üzere birçok re- vizyonist ve oportünist akım, komprador bur- juvazi ile emperyalist efendileri arasındaki çelişkinin şiddetlenerek çatışmaya dönüştü- leceği gerçeğini kabul etmiyor veya etmek (14). a.g.e., sf. 162.

istemiyor. Tarihi gerçekler ve bugünün dünyasındaki olaylar bu görüşleri kesin bir şekilde mahkum ediyor. Şimdi 19. yüzyıldaki duruma bakalım.

Komprador burjuvazi ile efendileri arasında yağmadan daha fazla pay alma mücadelesi sömürünün olduğu her alanda cereyan etti. Şimdi bunların bazılarını somut örnekleriyle birlikte sıralayalım.

Yağmadan daha fazla pay alma mücadelesi: .

Birinci olarak, ticari alanda cereyan etti. Daha önce de belirttiğimiz gibi kompradorlar ilk dönemlerinde batı sömürgecileriyle ticaret alanında işbirliğine giriştiler. Bir çok ticaret veya daha doğrusu komisyonculuk anlaşmalarıyla sömürgecilerle işbirliğini geliştirdiler. Bunun sayısız örneklerini sunmak mümkündür. Mesela,

«İzmir konsolosluk mahkemesi dosyaları İngiliz tüccarları ile azınlıklar arasında yapılan komisyonculuk anlaşmalarıyla doludur. Bu anlaşmalarla bağlanan Rum ve Ermeniler İngilizlerden başkasından mal almayacağına ve başkasına mal satmayacağına söz veriyorlar, bunun için de aldıkları ve sattıkları mallardan yüzde yarım komisyon alıyorlardı.» (15)

Fakat bu ilişkiler içinde batı kapitalistleri kompradorlara daha az pay veya komisyon vermek, hatta azınlık ve Türk kompradorlarını aradan çıkarmak, bunların yerine kendi milliyetlerinden kendilerine bağlı bir dağıtım ve toplama (alım) ağı kurmak istiyorlar. Mesela;

«1850'lerin ortalarıyla 1870'lerin ilk yılları arasında... İzmir'deki İngiliz tüccarlar İngiltere ile olan ticareti tümüyle tekellerine aldılar ve diğer ülkelerle yapılan ticarete de önemli paylar elde ettiler. Dış ticarete kurdukları bu egemenlik İngilizlere büyük bir egemenlik sağladı. İthal ettikleri malları istedikleri aracıya vererek satmak olanağına kavuştukları için aracılara baskı altına almaya başladılar. İlişkilerini eski temeller üzerinde sürdürmek isteyen Rum ve Ermeni tüccarları, mal vermemekle tehdit ederek ve çoğu zaman da bu tehditlerini uygulayarak iflasa sürüklediler. Geçici bir süre için olsa bile İngilizlerden mal alamayan veya topladıkları ürünleri onlara satamayan Rum ve Ermeniler borçlarını zamanında ödeyemez duruma düştüler ve

bağımsızlıklarını yitirdiler. İngilizlerin bilinçli bir biçimde uyguladıkları bu taktiği etkisiz kılabacak kadar mali olanağa sahip olanlar durumlarını koruyabildi» (16).

Mesela 19. yüzyılın sonları, 20. yüzyılın başlarında İngiliz emperyalistleri Rum ve Ermeni kompradorlarının kendilerinden aldıkları paylara tamamen el koymak için deney mahiyetinde bir girişimde bulundular.

«İzmir'deki dört büyük ticaretevi 'üretici ve tüketicilerle doğrudan ilişki kurarak yerel aracılara ortadan kaldırmak' amacıyla Aydın, Nazilli ve Denizli dolaylarında kendi İngiliz memurlarının yönetiminde acentalar açtılar. Birer deney olarak kurulan bu acentalar yerel halkla ticaret yapmayı başarabilirlerse, İngilizler, Batı Anadolu'nun her köşesinde acenteler açacak ve azınlık komisyonculara gerek kalmıyacaktı. Ama, deney büyük bir başarısızlıkla sonuçlandı. Yerel halk 'yabancı' diye nitelendirdikleri İngilizlerle ticaret yapmayı, hem güvensizliklerinden, hem de Rum ve Ermeni komisyoncuların kışkırtmaları yüzünden reddetti.» (17).

Batı kapitalistlerinin bu baskı, sindirme ve sömürhün tümüne el koymaya yönelik bu taktikleri karşısında kompradorların bir kısmı onların her dediklerine ve tespit ettikleri en düşük komisyon «ücretine» boyun eğerken, bir kısmı ise (tabii en irileri ve en dişlileri) yağmadan daha fazla pay almanın mücadelesini efendilerine karşı değişik biçimlerde yürütmeye çalışıyorlardı. Bunlar bir yandan batı şirketleriyle işbirliği yaparken, diğer yandan da ticareteviileri açmaya çalışıyorlardı. Kompradorlardan;

Bazıları Yunanistan, İngiltere ve Fransa'ya göç ederek bu ülkelerde işlerini sürdürdüler. Bunlar arasında Rodocanachi, Zarifi ve Hava ailelerinin bireyleri Londra ve Paris'te ithalat-ihracat işleriyle uğraşan ticareteviileri açarak kısa zamanda zenginliğe kavuştular.» (18).

Türkiye'de açılan ticareteviileriyle yurt dışındaki azınlık kompradorların açtığı bu ticaret evleri arasında ticari ilişkiler vardı. Mesela İzmir'de yeni açılan ticareteviileri, İngiltere ve Fransa'da yerleşmiş olan Rum ve Ermenilerin desteği ile iş görebiliyorlar-

(15). a.g.e., sf.199

(16). a.g.e., sf.189.

(17). a.g.e., sf. 197.

(18). a.g.e., sf. 189.

di. Zaten böyle olmasa, dış ticareti büyük ölçüde tekellerine almış olan İngilizlerin, bu yeni girişimleri daha doğmadan yoketmeleri gayet kolaydı. Rodocanichi, Zarifi, Hava, vb. tüccarların İngiltere ve Fransa'dan gönderdikleri malları İngilizlerden bağımsız olarak ithal etmek ve ihrac mallarını da gene bu tüccarlara göndermek olanağına kavuşan Rum ve Ermeniler, İngilizlerin ticari egemenliklerine güçlü bir darbe indirdiler.

«O zamana dek kendi hesaplarına çalıştırdıkları aracılardan bir bölümü karşılına rakip olarak çıkınca İngilizler telaşlandı. Avrupa ve Batı Anadolu'daki Rum ve Ermenilerin işbirliği, İngilizlerin dış ticaretteki payını azalttığı için 'ticari yöntemlerin değiştiğinden, ve 'ticarete eskisi gibi kâr elde etmenin olanaksız olduğundan' yakınmaya başladılar. İzmir'deki bütün İngiliz tüccarların, İngiltere Dışişleri Bakanlığına gönderilmek üzere İzmir Konsolosluğuna verdikleri rapor bu telaşı yansıtmaktadır:

«İzmir kentinin ithalat ve ihracatı son otuz yıl içinde üç misli arttı. Bu artışın nedenleri arasında, İngiltere'nin serbest ticaret politikası, buharlı gemilerin gelişmesi ve Küçük Asya'nın üretici bölgelerini İzmir'e bağlayan Aydın ve Kasaba demiryolları sayılabilir.

«Bu konuda biz İngiliz tüccarlarını en çok ilgilendiren sorun şudur: İngiltere'nin İzmir ile ticareti arttıkça biz İngiliz tüccarlarının bu ticaretteki payı gözle görülür biçimde azalıyor. Bu azalma, o kadar düzenli ve insafsızca oluyor ki, bazı arkadaşlarımız birkaç yıla kalmadan iflas edeceklerini tahmin ediyorlar...

«İngiliz tüccarlar eliyle yapılan ithalat ve ihracatın azalmasını açıklamaya çalışan bir çok teori ileri sürülüyor. Biz, İngiltere'nin büyük ticaret ve sanayi merkezlerinde yerleşmiş reaya ticaretevi ile birleşen ve bizim elimizde olan ticarete el koyarak sermayemizi içerlerde üretken biçimde kullanmamıza engel olan güçlerin bu azalmanın asıl nedeni olduğuna inanıyoruz. İngiltere'deki reaya ticaretevi dedi İngiliz yasalarının koruyuculuğu altında işlerini görebilirken, biz burada Türk topraklarında aynı yasal güvencelerden yoksun bir biçimde çalışıyoruz.» (19).

Tüm bu yakınmalar batı sömürgecilerinin sömürü ve yağmadan istedikleri oranda pay alamamalarının bir sonucuuydu. Yoksa bunların hakimiyetinin sarsılması veya al-dıkları aslan payını kaybetmeleri söz konusu

olamazdı. Zaten yağmadan daha fazla pay alma mücadelesinde kompradorları alabildiğine geriletiyor, onların kurdukları şirketlerini ve ticareteviilerini çoğunlukla kapatıyor, baskı altına alabiliyorlardı. Bunun sayısız örnekleri vardı. Mesela «Krom üretimi ve ticaretle uğraşan J.D. Paterson da en kıdemli komisyoncusu A. Maksudyan'ın bağımsız bir ticaretevi kurmak üzere olduğunu duyunca Maksudyan'dan 55 bin sterlin alacağı olduğunu iddia ederek mahkemeye başvurdu. Paterson davayı kazandı ve Maksudyan parayı ödeyemeyeceğini bildirdiği için hapse atıldı. Komisyoncuları aleyhine dava açarak onların bağımsız ticareteviilerini açmasına engel olan bir diğer İngiliz şirketi de Haycroft, Pethwick ve ort. idi. İngilizlerin bu yöntemle kazandığı başarılar belki daha da artacaktı. Fakat 1886 yılında olan bir olay buna engel oldu.

«1886 yılına dek C.H. Jones ve Ort. Şirketinin komisyoncusu durumunda olan G.P. Camillieri adlı bir Malta'lı, biriktirdiği sermaye ile o yıl bir ticaret evi açmak için eyleme geçti. Londra'daki bir Rum tüccar ile ilişki kurarak İngiltere'den sömürge malları (çay, çivit, jüt çuval vb.) ithal etmek ve karşılığında palamut ve kuru üzüm ihrac etmek için anlaşmalar yaptı. Alıp satacağı malları depolamak üzere rihtim civarında 17 depo satın alan Camillieri aleyhine eski patronları ve diğer bazı İngiliz tüccarlar tarafından aynı anda dört dava birden açıldı. Camillieri bu davaların hepsini kazandı ve bu başarısını kutlamak amacıyla gayet gösterişli bir törenle ticareteviini hizmete açtı. Açılışın yapıldığı günün gecesi Camillieri depolarından birisinin kapısında ölü olarak bulundu.

«İzmir'deki Rum toplumu bu cinayetten İngilizleri sorumlu tuttu. Rum'lar arasında İngiliz aleyhtarları bir hava esmeye başladı. Rum ve Ermeni tüccarların 'kışkırtmasıyla gelişen düşmanca duygular 28 Mart 1887 günü açığa çıktı. İngilizleri protesto için düzenlenen bir toplantıdan dağılan ve sonradan katılanlarla büyüyen bir kalabalık Frenk mahallesine yürüdü. İngiliz okulları, kiliseleri, dükkanları ve evleri saldırıya uğradı. 70 Rum'un tutuklanmasıyla olaylar daha fazla büyümeden bastırıldı.» (20).

Yağmadan daha fazla pay alma mücadelesi:

İkinci olarak, fabrika kurma ve fabrikaların ele geçirilmesi şeklinde cereyan etti. Ba-

(19). a.g.e., sf. 191-2.

(20). a.g.e., sf. 194-5.

tılı sömürgecilerin kurdukları fabrikalara pay senetleriyle ortak olan kompradorlar güçlendikçe fabrikayı tümünden ele geçirmenin mücadelesini vermeye başladılar. Tabii bunun tersi durumlar da oluyordu. Kompradorların kurdukları atelye ve fabrikalar batılı kapitalistler ya kapatmaya ya da ele geçirmeye çalışıyorlardı. Kompradorların fabrika ele geçirmesine örnek olarak İngiliz kapitalisti Hadkinson ile işbirlikçisi Rum G. Mandamathiotis arasındaki mücadeleyi gösterebiliriz:

«Daha önceleri yağ üretimine egemen olan, fakat sonraları Hadkinson'un üstünlüğü karşısında gün geçtikçe zayıflayan yada rekabete dayanamayıp iflas eden ve Hadkinson'un fabrikalarında çeşitli görevlerde çalışan yerli Rumlar, eski egemen durumlarında kavuşabilmek için Hadkinson'a karşı çeşitli tertiplere giriştiler. Bu tertiplerin başlangıcında başarılı olmalarının nedenlerinden birisi, Hadkinson'unda içerlerde fabrika kuran diğer İngilizleri izleyerek fabrikalarını yerli Rumların adına tescil etmesi veya Rum'ları fabrikalarında yönetici olarak görevlendirmesiydi. Örneğin, 1880 yılında Hadkinson'un Kemer'deki fabrikasının yöneticiliğini yapan G. Mandamathiotis adlı Rum, mahkemeye başvurarak fabrikanın kendisine ait olduğunu ileri sürdü ve bu yönde bir mahkeme kararı elde etti. Hadkinson'un kararı değiştirmek uğrunda bütün çabaları boşa çıktı. Kısa bir süre sonra Mandamathiotis'in kimliği belli olmayan kişiler tarafından öldürüldüğü görüldü. Kendilerinin de başlarına böyle bir olayın gelmesinden korkan varisleri, fabrikadaki bütün haklarından vazgeçtiklerini ve fabrikayı Hadkinson'a geri verdiklerini açıkladılar. 1895 yılında aynı olay daha geniş ölçüde tekrarlandı ve Hadkinson'un dört fabrikası mahkeme kararıyla fabrikaların Rum yöneticilerine verildi. Fakat bu kez cinayet işlemeye gerek kalmadan, fabrikaları yasal yollarla geri almak mümkün oldu.» (21).

Üçüncü olarak, maden ocaklarının, demiryollarının, tramvay, su işleri, elektrik ve gaz tesislerinin vs. inşaatlarının elde edilmesi, işletme sırasında ortaya çıkan kardan daha fazla pay alınması konularında aralarında çıkar çatışmaları oluyordu.

Burada komprador burjuvazi ile efendileri arasında çıkar çatışmaları üzerinde daha fazla durmaya gerek görmüyoruz. Önceleri ve çelişki alanlarını veya konularını çoğaltmak mümkündür. Yukarıdaki örnekler meselenin kavranılması için bizce yeterlidir.

ONDOKUZUNCU YÜZYILDA VEYA YİRMİNCİ YÜZYILIN BAŞLARINDA ÜLKEYİ YAĞMALAYAN ÇEŞİTLİ EMPERYALİST DEVLETLERİN VE BUNLARA BAĞLI KOMPRADOR KLİKLERİN BİRBİRLERİYLE MÜCADELELERİ.

Osmanlı imparatorluğunun sömürgeleştirilmesinde baş rolleri İngiliz ve Fransız sömürgecileri oynamıştır. İmparatorluğun sömürgeleşme süreci aynı zamanda bu iki sömürgeci devletin İmparatorluğun pazarı, doğal zenginliklerin ve ucuz işgücü üzerinde birbirleriyle yağma dalaşlarını keskinleştirerek sürdürme sürecidir. Bu süreç aynı zamanda, İngiliz ve Fransız Sömürgecilerine bağlı kompradorların çoğalması, palazlanmaları ve efendilerinin dalaşmalarına bağlı olarak birbirleriyle dalaşmaları, efendileriyle yağmadan daha fazla «uşaklık hakkı» koparma konusunda çekişmeleri ve zaman zaman efendi değiştirmeleri sürecidir.

Bu iki büyük sömürgeci haydutun Osmanlı imparatorluğu üzerindeki dalaşmalı güçlü hakimiyeti, Alman sömürgecilerinin özellikle 1870'lerden itibaren hızlı bir tempoyla gelişmesiyle birlikte sarsılmaya başladı. 1870'lerdeki kriz İngiltere'yi derinden etkiledi. İşsizliğin artması, iflasların çoğalmasıyla birlikte bu ülkenin dünya'nın birçok yerinde olduğu gibi Osmanlı İmparatorluğunda da sınai ve ticari üstünlüğü darbelendi. Bu durumda İngiliz sömürgeci şirketlerin yeryüzüne yayılma hızları yavaşladı, onlar, kendi sömürgecileriyle olan ticaretlerine daha çok önem verdiler, sömürü ve yağmalarını buralarda yoğunlaştırmaya başladılar. Buna karşılık Alman sömürgecileri adım adım güçlendi. Daha modern teknoloji ile üretim yapan genç ve istahlı Alman sömürgecileri yavaş yavaş İngiliz pazarlarına el attı. Osmanlı İmparatorluğu, dünyanın en yağlı pazarlarını eşkiya sofrası haline getirme amacıyla aralarında pay eden 4 büyük Alman bankasından (Deutsche Bank, Diskonto-Besellschaft, Dresdner Bank ve Darmstädter Bank «4D») Deutsche Bank'ın yağma alanına gir-

(21). a.g.e., sf.150.

di. «Dresdner Bank'ın bir yöneticisinin belirttiği gibi: Bu dört büyük bankanın herbirisinin belirli etki alanları vardır. Diğer bankalar bu alanları ele geçirmeye çalışmazlar» (22).

Bu duruma bağlı olarak Alman sömürgecilerinin Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki etkinliği 1870'lerden itibaren giderek arttı. Ve İngiliz şirketlerine karşı rekabette Fransızların yerini Almanlar almaya başladı. Alman pamuklu dokumaları, pamuk ipliği, yünlü kumaş, hırdavat ve demir eşya gibi mallar, İngiliz ve Fransız şirketlerinin pazarlarını istilaya koyuldu. Doğu Rumeli'de, Selanik ve dolaylarında Almanların İngilizlere karşı etkinliği giderek arttı. Beyrutta yünlü ithalat tamamen Almanların eline geçti. Girit ve Şam'da Almanlar İngiliz sömürgecilerine karşı en büyük rakip haline geldiler. Alman şirketlerinin imparatorluk içindeki (yerli ve yabancı unsurlardan örülü) temsilciler ve komisyoncular ağı gittikçe büyüdü.

«Köy köy dolaşan bu temsilciler sattıkları malların örneklerini göstererek bilgi veriyor, broşürler dağıtıyor, pazarlık yaparak kredi açıyor ve her köyden uzun sipariş listeleri ile ayrılıyorlardı.» (23).

Bu temsilciler ve komisyoncular İngiliz mallarından daha ucuz olan Alman ve Avusturya mallarını (lambaları, gazocakları, çini sobaları vs...) köylere kadar soktular. 1890'da Almanya'da kurulan, (makine fabrikalarından ve dökümhanelerinden oluşan) İhraç Birliği adlı bir örgüt, İstanbul'da sürekli bir sanayi sergisi ve maldeposu açtı. Bunun yanında İzmir, Mersin, Halep, Beyrut, Şam, Hayfa ve Yafa'da ticari temsilcilikler kurdu. Almanlar meta ihracını hızlandırmak, metal, makina ve diğer sanayi alanlarında çok güçlü olan İngiliz rekabetini kırmak istiyorlardı. (9 yıl önce ise merkezi Berlin'de olan, İstanbul, İzmir ve Kahire'de ise şubeleri bulunan Alman-Doğu İhracat Şirketi kuruldu)

«Almanya'da yapılan ve taşınması kolay olsun diye parçalarına ayrılıp İzmir'deki Alman atelyelerinde monte edilen Paris ve Viyana taklidi ucuz mobilyalar İzmir'de her dükkânda satılır oldu.» (24).

1884'lerde İngiliz Konsolosu Merkeze bildirdiği raporda şöyle diyordu:

«İngiltere'den gelen malların değerindeki azalmanın en belli başlı nedeni diğer ülkelerin rekabetidir. Eskiden tümüyle elimizde bulunan ve ihracatımızla Küçük Asya'nın hemen hemen bütün ihtiyacını karşıladığımız bazı mallarda, Almanya çok başarılı bir rekabet sürdürüyor.» (25).

1878'e kadar toplam İzmir ithalatının % 10'una sahip olan Almanların payı birden % 14'e çıktı. 1879'da İngiltere'nin toplam ithalattaki payı % 45'e düştü. Buna karşılık Alman ve Avusturya ithalatı % 15,6 ya yükseldi. 1880'de ise İngiltere % 38'e düştü. Aşağıdaki tablo ithalatta İngiltere'nin yıldan yıla gerilediğini Almanların ise ilerlediğini açıkça gösteriyor.

İZMİR LİMANI İTHALATININ ÜLKELERE GÖRE DAĞILIMI, 1877-1908

Yıllar Ortalaması	İngiltere'nin payı (%)	Almanya-Avusturya'nın Payı (%)
1877-1880	45.2	14.1
1881-1884	44.0	15.2
1885-1888	37.7(1)	18.0(1)
1889-1892	33.2	19.4(2)
1893-1896	30.8(1)	bilinmiyor
1897-1900	32.8	23.1
1901-1904	32.4	24.6
1905-1908	31.0	27.4(3)

AÇIKLAMALAR: (1) İki yıl ortalaması. (2) Yalnız 1889 yılı. (3) Üç yıl ortalaması.

KAYNAKLAR: PRO.FO 84/395; PRD,FO 78/3070; «Commercial Reports, Accounts and Papers, 1883, vol.1 XXXIII, s.1037-1091; Foreign Office Annual Series 1886-1909.» (Aktaran O. Kurmuş, age., sf.205).

Alman sömürgecilerinin adım adım güçlenmeleri karşısında İngiliz şirketleri paniğe kapıldılar. Onlar birbirleriyle rekabet içinde olmanın yeni yeni ortaya çıkan genç Alman tekellerinin güçlenmesine yaradığını şimdi daha iyi görüyorlardı.

«1890 yılında İngiliz konsolosu, İzmir'deki büyük İngiliz şirketlerinin birleşerek aralarındaki rekabete son vermeleri gerektiğini, yoksa Almanlar karşısında tutunamayacaklarını belirten bir rapor yazdı. Aynı görüş 1902 yılında Avam kamarasına verilen

(22). a.g.e., sf.168.

(23). a.g.e., sf. 209.

(24). a.g.e., sf.208

(25). a.g.e., sf. 206.

bir başka raporla tekrarlandı. Bu rapora göre Türkiye'deki bütün İngiliz tüccarları, Merkezi Ticaret Örgütü «Central Commercial Agency» adı verilecek bir örgüt içinde toplanmalı. Almanlara karşı birlik içinde mücadele edilmeliydi. Konsolosun bu önerisine katılan Whittal, Paterson ve La Fontaine şirketlerinin temsilcileri, 1893 yılında 20.500 Sterlin sermayeli bir şirket kurdular. Kurucuların bazı mallar için birbirleriyle rekabet etmesini önleyen şirket kısa sürede işlerini büyütürken 16.000 Sterlin karşılığı bir Fransız şirketini satın aldı. 1893 ile 1899 yılları arasında ortalama %10 temettü dağıtarak, tekelci kapitalizm devrinde küçük şirketlerin başarılı olamayacağı gösteren bu kuruluş, ne var ki, İngilizlere eski üstünlüklerini sağlayacak büyüklükte değildi.» (26).

19. yüzyılın sonlarında banka sermayesi ile sanayi sermayesinin, sanayi kuruluşlarıyla bankaların yavaş yavaş iç içe geçmeleriyle aralarında organik bağların kurulmasıyla birlikte tekeller doğmaya, serbest rekabetçi kapitalizmin tekelci kapitalizme doğru geçişi başladı. Bu geçiş aynı zamanda sömürge ve yarı-sömürgelerin çok daha ağır veya derin bir şekilde soyulmalarını birlikte getirdi. Kapitalist ülkelerdeki tekelleşmeler sömürge ve yarı-sömürgelerde bazı şirketlerin iflasi, bazı şirketlerin de kendi aralarında birleşmeleri, bankalarla içli-dışlı olmaları şeklinde görüldü. Biz bu geçişin üzerinde ileride duracağımız için şimdilik bu kadarını belirtmekle yetiniyoruz. Amacımız 1870 veya 1880'lerden sonra Osmanlı ülkesinde, sömürgeci devletler arasındaki rekabetin ve dalaşmaların kızışmasının adım adım tekelleşmeyle, sermaye ihracının giderek hızlanmasıyla bağlantısını kurmaktır.

İngiliz şirketlerinin Alman sömürgecilerine karşı birleştikleri alanlardan bir tanesi de tarım ürünleridir. Mesela Ege incirleri buna bir örnektir.

«İngiliz tüccarlar arasındaki yıkıcı rekabeti önlemek ve incir ticaretindeki spekülasyona son vermek amacıyla ve bütün İngiliz incir ihracatçılarının katılımıyla kurulan İzmir İncir İhracatçıları Şirketi (Smyrna Fig Packers Ltd.)'de Almanlara karşı ancak teşkilatın mücadelesi edebileceği gerçeğinin anlaşılması sonucu oldu. Şirket Hamburg, Viyana ve Londra'da şubeler açarak bu ticaret merkezlerindeki fiyat değişmelerinin şifreli mesajlar halinde İzmir'e ulaş-

tırılması yolunda tedbirler aldı. Bu fiyat değişmelerine göre ihracatı kısıyor veya arttırıyor. böylece zarar edilmemesi önleniyordu. Şirketin sermayesi bir yıl içinde önce 150.000 sterlinden 200.000 Sterline sonra da 250.000 sterline arttırdı. İncir ihracatının tekelleştirilmesi sayesinde İngilizler bu ticaret dalını Almanlardan koruyabildiler.» (27).

Alman sömürgecileriyle İngilizlerin yağma ve çıkar çatışmasının birçoğunda Fransız sömürgecileri Almanların şafında yer aldı. 19. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren ucuz İngiliz ihraç mallarıyla rekabet edemediği için bir çok pazarlarını İngiliz mamulünün istilasına terk etmek zorunda kalan sömürgeci Fransa, eski rakibinin Kapitalist sömürgeci ülkeler kervanına sonradan katılan hırslı Almanya karşısında zayıflamasını istiyordu. O, böylelikle İngiltere'nin Almanya tarafından hırpalanmasından yararlanarak güçleneceğini ve İngiliz pazarlarında durumu sağlamlaştıracağını, giderek bu pazarları tamamen ele geçirebileceğini umuyordu. Bunun için o, birçok çekişme ve çatışma alanında İngiltere'ye karşı inatla mücadele ediyordu. Mesela 1860'larda Osmanlı karasularındaki tüm fenerlerin işletme imtiyazını elde eden Fransız şirketlerinden birisi (M. Collas ve Ort.) İngiliz gemileri hariç, tüm gemilere indirimli tarife uyguluyordu. Mesela İngiliz rıhtımlarını işleten şirket Fransız ve Alman gemilerine %50 indirimli tarife uygulanırken İngilizlerden tam ücret alıyordu. Rıhtım imtiyazları almak, rıhtımları ele geçirmek, gümrük tarifeleri ve benzeri durumların kavgası sömürgeci devletlere bağlı komprador burjuvazi ve toprak ağası klikler arasında, devlet düzeyinde yoğun bir şekilde sürüp gidiyordu. Fakat bu çetin çıkar çelişmelerinde İngilizler geriliyor, Almanlar ise güçleniyordu.

Yukarıda anlatılanların yanında, silah ticareti, demiryolları ve benzeri alanlarda İngiltere'ye karşı Alman etkinliği giderek artıyordu. Ruhr'un savaş kundakçısı silah kraları, Hamburg ile Bremen'in büyük Armatörleri, yeni pazarlar peşinde koşan aç gözlü

(26). a.g.e., sf. 209.

(27). a.g.e., sf. 210.

Alman sanayicileri ve bankerleri 1890'larda Osmanlı ülkesinde büyük etkinlik kurdular. Başta Krup olmak üzere diğer silah fabrikatörlerinin silah ve askeri donatım ticareti, bu alanda alınan milyonluk siparişler ve silah teslimatlarıyla (1870'de 21 büyük Alman bankası ve ticaret işletmesince, 15 milyon marklık bir kuruluş sermayesi ile kurulan) Deutsche Bank'ın Anadolu demiryolları yapımını üstlenmesi Osmanlı ülkesi üzerinde Alman hegemonyasının artmasında büyük rol oynadı. 1888'e kadar İngiliz, Fransız ve Avusturya sermayesinin egemenliği altında olan Osmanlı demiryollarının durumu 1892'den itibaren Deutsche Bank'ın atak girişimleriyle değişti. Fransız ve İngiliz rakiplerine karşı demiryolu bölgelerinde yüklenen D. Bank, imtiyazı alınan ve Balkanlar'la Yakın-doğuda da daha önce işletmeye açılan 2 bin klm. uzunluğundaki Osmanlı demiryolunu denetimine aldı. Silah ticareti ve demiryollarındaki başarılar Hamburg'lu Armatörleri doğu ticaretine giddikçe artan oranlarda kattı. Yeni hayat sahalarına yayılmak isteyen Alman sermayesinin yoğunlaşmış gücü, 1890'lardan itibaren Yunanistan'a, Anadolu'ya ve Ortadoğuya daha büyük oranlarda daha hızlı bir şekilde aktı.

Alman tekellerinin ve şirketlerinin güçlenmesiyle birlikte Osmanlı ülkesinin çeşitli liman şehirlerindeki Alman ticaretevrlerinin sayısı da arttı. Mesela 1890'larda İzmir'de dört Alman, altı da Avusturya ticaretevi varken bu sayı 1913'te 40'a çıktı. Bu ticaretevrlerinin herbiri belirli bir malın ithalatı ve ihracatıyla uğraşıyordu. Bunlardan ayrı olarak 11 Rum ve Ermeni komprador ticaretevi de Alman emperyalistleriyle ticaret yapıyordu. Çeşitli Alman ve Avusturya kökenli bankaların şubeleri önemli ticaret şehirlerinde açılmıştı.

Ülke zenginliklerinin yağmalanmasında, batılı şirketler arasındaki çelişmeler bazan mevzi çatışmalara da dönüşüyordu. Bu duruma şu örneği verebiliriz:

«1886 yılında bir Alman şirketinin Aydın'da bir meyanbalı fabrikası kurduğunu ve hammadde sağlamak amacıyla bazı toprakları dokuz yıl süreyle kiralaadığını görüyoruz. Bu fabrikanın ürettiği meyanbalı, İngiliz şirketinin iyi bir pazarlama örgütü kuramadığı Almanya'ya ihraç edilmeye başlandı. Almanya pazarının elinden kaçmakta olduğunu fark eden İngiliz şirketi, İstanbul'daki İngiltere Büyükelçisine başvurarak, 'Alman rekabetinin önlenmesi, gerektiğini, yoksa İngiliz çıkarlarının ciddi biçimde zedeleneyeceğini bildirdi. Bundan tam iki hafta sonra 'kimlikleri saptanamayan, 200 silahlı kişi Alman şirketinin depolarını basarak, iki bekçiyi öldürdü, 11 bekçiyi ağır biçimde yaraladı ve depolarda bulunan bütün meyan balı ve meyankökü stoklarını tahrip etti. Stoklarının yok edilmesi sonucu, siparişlerini karşılayamaz duruma düşen Alman şirketi kısa bir süre içinde iflas etti.» (28)

Sömürgeci devletler veya şirketler arasındaki paylaşım mücadelesi, bunlara bağlı kompradorlar arasında veya bir sömürgeci şirkete bağlı kompradorla bizzat rakip şirket arasında da cereyan ediyordu. Mesela bazı maden ocakları üzerinde Almanlarla işbirliğine girişen Ragıp beyle İngiliz kapitalisti Paterson arasındaki (1899'daki) mücadele buna bir örnek olarak gösterilebilir:

«Sarayla güçlü ilişkiler kuran Ragıp Bey adında bir kişinin oyunları' sonunda Dağardı ocaklarının işletme imtiyazı iptal edildiği zaman, Paterson büyük bir darbe yedi. Bu imtiyazın kendisine verilmesini sağlayan Ragıp Bey, Harmancık imtiyazının da iptal edilip kendisine verilmesi için çalışmaya başladı. Bunun üzerine Lord Overtoun hiç olmazsa Harmancık madenlerinin elden kaçırılmaması için, İngiltere Dışişleri Bakanlığına başvurarak, Osmanlı Hükümeti nezdinde diplomatik girişimlerin başlatılmasını istedi. Harmancık ve Gemlik iskelesi arasında ulaşımı sağlayan deve kervanı sahipleri, Ragıp Bey'in tehditleri yüzünden Paterson'un mallarını taşımaya yanaşmadığı için ocaklarda 14.000 ton cevher yığılmış bekliyordu. Gün geçtikçe işin kötüye gittiğini gören Lord Overtoun, İngiltere Dışişleri Bakanlığına son defa başvurarak ciddi tedbirler alınması gerektiğini savundu. Eğer Harmancık ocakları elden kaçarsa Ragıp Bey, Türkiye'nin en önemli krom kaynaklarını kontrol altına almış olacaktı. Alman şirketleriyle Ragıp Bey'in yakın ilişkiler kurduğunu belirten Overtoun, bu durumun İngiltere'nin çıkarlarını etkileyeceğini ve o zamana kadar Avrupa pazarlarına egemen olan White ve ortaklarının bu egemenliğini Almanlara kaptıracağını hatırlattı.

(28). a.g.e., sf. 144.

İngiltere'nin çıkarları söz konusu olunca soruna daha da büyük önem veren İngiliz Dışişleri Bakanlığı, Babıâli'ye sözlü bir nota göndererek olayı kınadı. Bu notadan hemen sonra, Padişahın Başkâtibine bir muhtıra verildi ve anlaşmazlığın Paterson lehine çözümlenmesi gerektiği belirtildi. İngiltere Büyükelçisi de, Dışişleri Bakanlığından aldığı talimatın uyarınca, «Saray gözdesi Ragıp Bey'in Harmanlık Madenlerini iç etme» planlarını protesto etti» (29).

Fakat bu İngiliz protestoları pek sökmeydi. Saray Harmanlık maden imtiyazını Paterson'dan geri alarak Alman işbirlikçisi Ragıp Bey'e verdi.

Kompradorlar arasındaki rekabet bazen de çatışmaya dönüşüyordu. Onlar bazan bunu kendi milliyetlerinden yığınları kışkırtarak ve birbirine vuruşturarak sürdürüyorlardı. Buna örnek olarak Rum ve Ermeni kompradorlarıyla Yahudi esnaf ve tüccarları arasında 1872'de İzmir'de cereyan eden bir olayı gösterebiliriz. Bliindiği gibi İngiliz sömürgecileri 18. yüzyılın ikinci yarısından beri esas olarak Rum ve Ermeni tüccarlarıyla işbirliğine giriştiler. Rumlar genellikle deniz ve liman, Ermeniler ise doğu kara ticaretinde etkindiler. İngiliz sömürgecileri ile işbirliği yapan ve giderek kompradorlaşan Rum ve Ermeni tüccarları diğer milliyetlerden tüccar ve esnafları İngiliz sömürgecileriyle birlikte adım adım baskı altına alarak acımasızca soydular, onların pazarlarda rekabet gücünü büyük ölçüde kırdılar. İngilizlerle işbirliği yapmayan veya yapmak işine gelmeyen bazı Yahudi ve Türk tüccarları da diğer sömürgeci ülkelere (Fransa ve Almanya'ya) sırtını dayayarak, bunlarla işbirliğine girişerek Rum ve Ermenilerle mücadele ediyorlardı. Bunlar Yahudi ve Türk esnaflarıyla tüccarlarının İngiliz sömürgecilerine ve onların uşakları olan Rum ve Ermeni kompradorlarına karşı duyduğu kını rakiplerine karşı mücadelede bir kaldıraç olarak kullanıyorlardı. Rum ve Ermeni kompradorları ise Rum ve Ermeni esnaflarıyla küçük tüccarlarını rakiplerine karşı kışkırtıyorlardı. Bu karşılıklı kışkırtmalar, çatışmalara, imhalara ev ve dükkan yağmalarına kadar varıyordu. Örneğin İzmir'de;

«1872 mayıs ve haziran aylarında Rumlar ve Ermeniler birlikte Yahudi mahallesine saldırdılar ve geniş tahribatta bulundular. Daha sonra da Yahudi mahallesini 57 gün sürecek olan bir kuşatma altına aldılar. Kuşatma sırasında Avrupa'dan gelen para ve erzak yardımına rağmen yüzlerce Yahudi'nin açlıktan öldüğü bildirildi.» (30).

19. yüzyılın sonlarında Alman sömürgecilerinin güçlenmesi ve başta İngiltere olmak üzere diğer rakiplerine karşı güçlü bir rekabete girişmesiyle birlikte, Almanya'nın parlayan talihi karşısında efendilerinden ayrılarak Almanlarla işbirliğine giriştiler. Alman yayılması milli karakterdeki feodal ruhlu birçok yukarı-orta ticaret burjuvazisinin kompradorlaşmasına ve birçok feodal veya feodal-burjuvayla işbirliğinin kurulup gelişmesine yol açtı.

ONDOKUZUNCU YÜZYILDA ESNAF LONCALARININ VE MİLLİ NİTELİKTE TÜCCARLARIN BATILI SÖMÜRGEÇİLERE VE KOMPRADORLARA KARŞI MÜCADELESİ.

19. yüzyılda İngiltere, Fransa ve Almanya başta olmak üzere sömürgeci batı ülkelerinden Osmanlı ülkesine yapılan meta ihracının yoğunlaşması kendi iç dinamiğiyle gelişmekte olan milli sanayinin gelişimini engellediği gibi giderek onun adım adım çökmesini de hızlandırdı. Milli sanayi malları ucuz batı sanayi malları tarafından pazarlarda saf dışı eiddikçe esnaf ve sanatkârlar soluğu işsizler ve dilenciler arasında alıyordu. Tezgahını ve işyerini her an kaybetme tehlikesiyle yüzyüze olan bu unsurlar kendi aralarında birleşerek yabancı kapitalistlere ve kompradorlara karşı mücadeleye girdiler. Yerli sanayinin düzenlenmesi ve desteklenmesi talebiyle Babı Âli'ye baskı yaptılar. Hüseyin Avni Şanda bunların çabaları hakkında şunları yazıyor:

«Yabancı kapitalizmin Türkiye pazarlarını ele geçirmesi en çok demirci, dökmeçi, mumcu, dokumacı, debbağ esnafını sarsıyordu. İşte bu grubların sürekli uğraşmalarından sonra yerli endüstriyel geliş-

(29). a.g.e., sf. 180

(30). a.g.e., sf. 31.

tirmek amacıyla 1864'de bir 'ıslah-ı Sanayi, komisyonu kuruldu.

«Bu komisyon, el sanatlarının, batının fabrika endüstrisi karşısında yaşayamayacağını kavramış, el tezgâhlarının fabrikalaştırılmasını zorunlu bulmuştur. Yerli endüstrinin, batı kapitalizmine karşı durması için şu dört çareye başvurulması gerektiğini ileri sürmüştü:

- 1 — Gümrük resmini arttırmak,
- 2 — Esnaf kümelerini birleştirip şirketler kurmak,
- 3 — Sanat okulları açmak,
- 4 — Sergiler düzenleyerek halka yerli malları tanıtmak,

Ama bu tasarıları, kâğıt üzerinde kaldı, tezgâh sahiplerinin çabaları boşa çıktı» (31).

Yerli dokumacılar, demirciler, dökümcüler, mumcular, deblağlar vs. hem pazarları istila eden yabancı mallara karşı, hem de yabancı kapitalistlerin ve kompradorların birlikte veya tek başına kurdukları modern atelyelere fabrikalara, yani komprador sanayiye karşı mücadele ediyorlardı. Mesela 1841'de İzmir'de kuru incir ve üzünlerin ihraç edilmek üzere tahta sandıklarını yapan marangozların, İngilizlerin kendi bağımsız marangozhanelerini kurmaları karşısında harekete geçerek İngiltereden ithal edilen marangoz araçlarını parçalamaları ve vilâyet aracılığıyla böyle işlere izin vermeyeceklerine dair İngilizlere bir ihtar mektubu göndermeleri buna bir örnektir.

«İkinci örneğimiz, 1861 yılında Abbott ailesinin İzmir'de kurduğu müslin boyama ve basma fabrikasına ait. Batı Anadolu'da çok geniş bir pazarı olan basma müslinlerin kumaşını dışardan getirtmek ve basma işleminin İzmir'de yapılmasını sağlamak amacıyla kurulan fabrikaya, çoğunluğu Ermeni'lerden oluşan Basmacı Esnafı Loncası (Corporation of Müslin Printers) karşı çıktı. Loncanın ileri sürdüğüne göre İngiliz fabrikasında uygulanan basma teknolojisi yerli zanaatkarların kullandığı yöntemden çok üstündü. Dolayısıyla İngiliz malı müslinler daha ucuza mal oluyor ve lonca kurallarına aykırı olarak, haksız rekabet ortaya çıkıyordu.

Loncaların iddialarını inceleyen ve haklı bulan yetkililer, Abbott fabrikasının kapatılmasına karar verdi. Karara itiraz eden fabrika sahiplerinin Hükmete başvuruları bir sonuç vermedi.» (32).

Yine 1861'de Bursa'da kurulmuş olan bir fabrikanın küçük atelye sahipleri, yerli zanaatkarlar ve küçük esnaflar tarafından tahrip edilmesi; 1863'de, İngiliz kapitalisti Gout'un İzmir'deki çırçır fabrikasının iflasa giden yerli atelye sahiplerinin teşvikiyle tahrip edilmesi, 1875'de Bergama'da yerli dokumacıların Elmasoğlu adındaki bir Rum'a ait modern bir çırçır fabrikasını yakmaları ve fabrikanın açılmasına önyak olan Müderris Mehmet efendiyi öldürmeleri, 1885'de Tarsus'ta halkın ABD misyonuna karşı harekete geçmesi; 1890'da esnafın, zanaatkarların ve işçilerin ve Denizli'de emperyalistlerin keyfi tutumlarına ve imtiyazlı durumlarına karşı ayaklanması diğer örneklerdir.

Batı kapitalizminin mallarını iç pazarlara taşıyan, bunları şehirlerde, kasabalarda ve köylerde pazarlayan azınlık ve Türk tefeci tüccarlarından ayrı olarak bir de esnaf Loncalarının, kasaba ve köylerdeki zanaatkarların ürettiği malları alıp ülkenin başka yerlerinde pazarlayan tüccarlar vardı. Mesela çuha ve el dokuması kumaşların ticaretini yapan dokuma tüccarları; saban demiri, demir çubuk, nal, mih, enser, zincir vb. satan demir tüccarları; pamuk, yün, deri ve hayvan ticaretiyle uğraşan tüccarlar ve benzerleri bunlara örnektir. Milli sanayinin adım adım çökmesiyle birlikte bunların bir kısmı, genellikle en zenginleri. Batı kapitalizminin sanayi mallarını pazarlamaya girişerek komprador tefeci-tüccar ağının bir parçası haline geliyor, bazıları ise iflas ediyordu. Fakat yine de önemli bir varlık olarak kalıyorlardı. Batının sanayi mallarının bayiliğini alamayan, bu malların dağıtım ağında düğüm noktaları haline gelemeyen bu milli tacirler, batı sömürgecileriyle bunların usağı komprador burjuvazi ve büyük feodallerin baskısı altındaydılar. İlk dönemlerde Batının sanayi malları için kaldırılan iç gümrükler, bunlara insafsızca uygulanmış ve gelişmeleri engellenmişti. Bu batı sömürgecilerinin bilinçli bir şekilde uy-

(31). H.A. Şanda, a.g.e., sf. 15-16.

(32). O. Kurmuş; a.g.e., sf. 126 .

guladıkları yerli sanayi ve ticareti yıkma stratejilerinin bir gereği idi. -

Esas olarak Batının sanayi malları pazarlayan büyük manifaturacılar ve bayilerin en büyükleri genellikle ya Batı kapitalistlerinin açtıkları bir fabrikanın hissedarı, ya bir ticaretevinin veya benzeri işletmelerin idare meclisi üyesi, ya da bir Batı şirketinin veya işletmesinin Türkiye temsilcisi oluyordu. Geniş ölçüde kredili satışlar yapan, siparişleri için avanslar açan, sanayi ve ticari teşebbüslere işletme sermayesi koyarak ortak olan bu unsurların sarraflarla ve batılı bankerlerle de ilişkileri iyiydi. Bunların içinde büyük çapta tefecilik yaparak esnafı, kendilerinden daha küçük tüccarları ve köylüleri soyanların sayısı bir hayli kabarıktı. Bunlar batılı sanayiciler, tüccarlar ve bankerlerle içli-dışlı, koyun koyuna olan en iri azınlık ve Türk kompradorlarıyla sıkı işbirliği içindeydiler. Tabii bunların batılı kapitalistlerle doğrudan işbirliği en iri kompradorları gibi sıkı değildi. Komprador burjuvazinin en iri kesimleriyle bunlar arasındaki fark nicelik veya büyüklük farkıdır. Bunlar komprador burjuvazinin alt kesimini, milli burjuvazinin üst tabakasına yakın olan kesimini oluşturuyordu.

Bunların altında yer alan tüccar tabakasına, orta büyüklükteki manifaturacılar, bayilere vb. gelince... Bunlar hem azınlık ve Türk kompradorlarıyla hem de (esas olarak esnaf loncalarıyla kasaba ve köylerdeki zana-

atkârların mallarını pazarlayan) yerli tüccarlara ilişki ve işbirliği içindeydiler. Hem batı sanayisinin hem de milli sanayinin mallarını pazarlıyorlardı. Ama esas olarak Batı sanayinin mallarını (onların doğrudan bir acentası veya bayisi olarak değil) pazarlıyorlardı. Bunların içinde, geniş toprakları elinde tutan bazı küçük işletme ve çiftlik sahibi olan vergi mültezimliği ve tefecilik yapan, hem tarım ürünlerini kompradorlara teslim eden hem de batı mallarını pazarlayan feodal-burjuva nitelikteki unsurların sayısı kabarıktı. Tüm bu özelliklerinden dolayı bu tabakaların çift yönlü bir karakteri vardı. Batının sanayi mallarını pazarlamaları, tarım ürünlerini komprador burjuvaziye teslim etmeleri, tefecilikle uğraşmaları (bazılarının) toprak sahibi olmalarından dolayı Batı sömürgecileri ve onların uşaklarıyla belirli bir işbirliği içindeydiler. Bu yanı sıra onlara yakın, esnafa köylülere, işçilere kısacası halka işe uzaktılar veya karşıydılar. Öte yandan Batı kapitalizminin doğrudan bir acentası veya bayisi olmamalarından, esnaf ve milli sanayi mallarını pazarlayan milli tacirlerle olan ilişkilerinden, (esnaf loncalarının ve zanaatkârların ürettiği malları pazarlamalarından, onlara avans açma, sipariş vermelerinden vs.) dolayı da milli bir karaktere sahiptiler. Bunlar milli nitelikteki tüccarların en üst tabakasını oluşturuyorlardı.

(Devam Edecek)

Paris Komünü'nün Dersleri Ölümsüzdür !

«Parisliler göğü fethediyorlar».

Karl Marks

18 Mart 1979, şanlı Paris Komünü'nün kuruluşunun 108. yıldönümüdür!

108. yılında Paris Komünü'nün kuruluşunu; «göğü fetheden» Parislilerin coşkun sınıf mücadelesi ruhundan; «Parislilerdeki esneklik, tarihi inisiyatif ve fedakârlık eime yeteneğinden ilham alarak kutluyoruz!

«İnsan neslini sınıf hakimiyetinden ebediyen kurtaracak büyük sosyal devrimin şafağı» (Marks) olan Paris Komünü'nün dersleri ölümsüzdür! O, üzerinden yüz yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen halâ taptaze ve tarihin derinliklerinde parlayan bir güneş gibidir! Uluslararası proletarya ve onun önderliğinde ki ezilen dünya halklarının sosyal ve ulusal kurtuluş mücadelelerini aydınlatmakta; sınıfsız, sömürsüz, zulümsüz bir dünya yaratma mücadelelerine yol göstermektedir!

BURJUVAZİNİN MEZAR KAZICISI PROLETARYA !...

«İlkel toplumun tarihinden başka» (Engels), «günümüze kadar varolan bütün toplumların tarihi sınıf mücadeleleri tarihidir.» (Marks-Engels)

Kısacası, ezenlerle ezilenler, sömürenlerle sömürülenler arasındaki mücadele, bugüne kadar kesintisiz sürüp gelmiş ve nihayet çağımızda doruğuna varmıştır.

Feodal toplumun bağrından doğup gelişen kapitalist toplum da sınıf mücadelesini yok edememiştir. Kapitalist toplumun da bütün yaptığı, eski sınıflar yerine yeni sınıflar; eski sömürü ve baskı biçimleri yerine yeni sömürü ve baskı biçimleri koymaktan öteye geçmemiştir. Fakat o ,bütün diğer toplumlardan farklı olarak, sınıfları yok edecek ve kendisiyle birlikte tüm insanlığı da gerçek kurtuluşa götürecek olan bir sınıfı; PROLETARYAYI yaratmıştır. Bu nedenle proletarya bir sınıf olarak, insanlık tarihinde müstesna bir yere ve göreve sahiptir.

Proletaryanın omuzladığı bu tarihi fonksiyonunu ortaya koyan; onun sınıfsız, sömürsüz bir dünya yaratma teorisini, bilimsel sosyalizmi kuran Marks ve Engels; proletaryanın aynı zamanda burjuvazinin «mezar kazıcısı» da olduğunu özellikle vurguluyor ve dünya işçi sınıfına şu çağrışı yapıyorlardı;

«Varsın egemen sınıflar bir komünist devrimi korkusuyla titresinler. Proleterlerin zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri yoktur. Kazanacakları koca bir dünya var.

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ, BİRLEŞİNİZ!» (1).

Paris Komünü, proletaryanın burjuvaziye karşı giriştiği iktidar mücadelesinin ilk deneyi olarak, Marks ve Engels'in işte bu düşüncesini parlak bir biçimde doğrulamış; proletarya, dünyada ilk kez iktidarı belirli bir süre ele geçirerek burjuvazinin «mezar kazıcısı» olduğunu açıkça kanıtlamıştır.

PARİS KOMÜNÜ NASIL DOĞDU?

Dünyada ilk kez feodalizmin yerine kapitalizmin egemen hale geldiği ülkelerden birisi de Fransa'dır.

Başta köylüler olmak üzere tüm emekçi sınıf ve tabakaların doğrudan desteğini alıp, 1789 burjuva demokratik devrimiyle feodal rejimi yıkarak iktidarı ele geçiren Fransız burjuvazisi; daha işçilerin, köylülerin, emekçilerin devrim için akan kanları kurumadan gerçek yüzünü göstermeye başladı. Geniş emekçi yığınları feodalizme karşı yöneltmek için kullandığı eşitlik, özgürlük, kardeşlik sloganlarını rafa kaldırmakta gecikmedi.

Gerçi Fransız toplumuna, feodal gericiğin yerine burjuva demokrasisi egemen oldu; sanayi, bilim, teknik hızla gelişmeye başladı; üretim güçleri tarihin hiç bir döneminde görülmemiş biçimde muazzam bir ilerleme gösterdi. Fakat insanın insan tarafından sömürülmesi ortadan kalkmadı. Feodal sınıfın ye-

rini burjuvazi, feodal sömürünün yerini de kapitalist sömürü biçimi aldı. Emekçi sınıflar üzerindeki sömürünün ortadan kalkması bir yana, feodal rejimden aşağı kalır yanı yoktu. Özellikle iŐilerin iş ve yaşam koşulları gide rek kötüleŐiyor; sermaye denilen vampir iŐilerin eti-kanı-kemiği üzerinde yükseliyordu!

Tüm bu nedenlerden dolayı, başta işi sınıfı olmak üzere emekçi kitleler, Fransız burjuvazisine karşı defalarca ayaklandı. Ama işi sınıfı gerekli önderlik ve tecrübeden yoksun olduğu için, bu mücadelelerden yararlanan her seferinde burjuvazinin değişiklikleri oldu.

Ancak bütün bu mücadeleler Fransız proletaryasına büyük tecrübeler kazandırdı. Marks'ın dediği gibi;

«... iç savaş ne Şekilde sonuçlanırsa sonuçlan sın, e Fransız proletaryasına silahlı hareket üzerine pratik kazandırmıŐ oldu ve bu da geleceğin en sağlam teminatıydı (2).

Nitekim yiğit Paris proletaryası, silahı burjuvaziye doğrultarak ayağa kalkmakta gecikmedi.

Haziran 1830'da Burbon hanedanının devrilmesiyle yönetimini ele geçiren finans aristokrasisinin temsilcisi «Burjuva Kral» Louis Philippe de, bir kitle ayaklanması sonucu 1848'de devrilmiŐti. 1848 Şubat devriminin en ağır yükünü çeken proletarya olduğu halde, burjuvazinin ilk yaptığı iş, iŐileri silahsızlandırmak olmuştu.

Burjuvazinin çeşitli klikleri arasındaki dalaşma sürüp giderken, Louis Bonapart, 1851'de 18. Br mer diye bilinen bir hükümet darbesiyle iş başına geldi. Ardından kendini Napolyon 3 adıyla imparator ilân etti. Ancak iş başında kaldığı sürece, hiç bir soruna üzüm getiremedi. IŐilerin, köylülerin  Ğruna defalarca ayaklandıkları talepleri karŐılayamadı. Kitlelerin dikkatlerini dış sorunlara çekmek için 19 Haziran 1870'te baŐlattığı Prusya savaşında da yenilince, kitleler yendi den ayaklandı. İmp. Napolyon 3 yönetimi devrildi.

Ama burjuvazi bu durumdan da yarar sağladı. Başına General Trochu'nun getirildiği bir «Ulusal Savunma Hükümeti» kurıldı.

Bu dönemde, daha önceleri defalarca burjuvazinin ihanetine  Ğrayan ve yaşadığı deneylerden tecrübeler edinen proletarya da kendi sınıf örgütlerini kurmaya başladı. Paris işi örgütlerinin temsilcileri, Enternasyonal'in Paris Şubelerinin lokallerinde toplanarak bir Merkez Komitesi seçtiler. Onun  nderliği altında, Paris'in 20 yönetim bölgesinde genel güvenlik komiteleri kurulması kararlaŐtırıldı. Ayrıca Merkez Komitesi Prusya saldırısına karşı Paris'in savunulmasını örgütlemeyi hükümete vaadetti ve halkın kitle halinde silahlandırılması; polis teşkilâtının dağıtılması; derhal komün seçimlerinin yapılması Şeklindeki kendi programını sundu. Fakat hükümet komün seçimlerine karşı çıktı, ama yönetim bölgelerinde bir Ulusal Muhafız  rg t  kurulmasına yetki verdi. Halk hızla Ulusal Muhafız Taburları'nda örgütlenmeye başladı. Böylece iŐilerin silah sağlama imkânı doğdu ve taburların sayısı b klenenin çok üstünde oldu.

Prusya ordusunun 18 Eylül 1870'te Paris'i kuŐatması karşısında, iŐiler barikatlara koŐarak yiğitçe direndi ve savaştı. Fakat burjuvazinin el altından giderek Prusya'yla anlaŐtıĐı çok geçmeden açığa çıktı. Üstelik hükümet iŐilerin ve emekçi kitlelerin isteklerini gözönüne alamıyordu. Bunun  zerine iŐiler isteklerini savunmak için hükümet bina sına doğru yöneldi. Bu iŐilerin kendiliğinden meydana gelen bir gösterisiydi ve hükümet bu gösteriyi bastırarak bir çok kiŐiyi tutukladı.

Trochu, iŐilere karşı mücadele etmek için Prusya ile anlaŐtı ve bir çok yerleri ona bıraktı. Böylece bir kere daha burjuvazinin proletaryaya olan sınıfsal düşmanlığı, Prusya'ya olan milli düŐmanlıĐından ağır bastı. Hemen ardından millet Meclisi seçimleri yapıldı ve 17 Şubat 1871'de Thiers hükümeti kuruldu. İlk iş olarak Prusya'yla bir anlaşma imzala-

dı. Prusya birlikleri Paris'in bazı mahallelerini işgal etmeye başladılar. /

İşçiler durumu öğrenince hızla hazırlıklara giriştiler. Prusya birliklerinin işgale giriştikleri bölgelerdeki topları işçi mahallelerine geçirdiler. Ardından bir Ulusal Muhafız Federasyonu kuruldu. 18 Martta Thiers hükümeti topları almaya kalkışınca işçiler sokağa döküldüler ve karşı koydular. Yine aynı gün Merkez Komitesi, hükümetin muhalefetine rağmen Komün için seçimlerin yapılmasına karar verdi. Bu yeni bir iktidarın, proletarya iktidarının doğuşu demektir!

Ulusal Muhafız Merkez Komitesi programını hazırladı. Programda yeralan maddelerin başında; bütün görevlilerin seçimle gelmesi; polisin ve nizami ordunun dağıtılması; mesleki eğitim; ücretli emeğin ve yoksulluğun tasfiyesi vs. geliyordu.

Burjuvazi Komün seçimlerini boykot etti. İşçiler ve diğer emekçi kitleler ise seçimlere büyük bir coşkuyla katıldı.

MÜLKSÜZLEŞTİRİCİLER MÜLKSÜZLEŞTİRİLİYOR!

Yapılan seçimlerden sonra Komün peş peşe tarihi önemde kararlar almaya başladı.

Bakanlıklar yerine komisyonlar kuruldu. Silahlı halkı temsil eden Ulusal Muhafızlar sürekli ordunun ve polis teşkilâtının yerine geçirildi. Patronlar tarafından terk edilen işyerleri işçi birliklerine devredildi. Fırınlardaki gece çalışması kaldırıldı. Fabrikalardaki para cezaları yasaklandı. Boş konutlar en çok ihtiyacı olan ailelere verilmeye başlandı. Ayrıca Komün üyelerinden başlamak üzere bütün kamu görevlileri işçilerle aynı ücreti alacaktı ve bunlar her an için görevlerinden azledilebilecekti...

Fakat. «mülksüzleştiricilerin mülksüzleştirilmelerini hedef almış» olan Komün, bütün şimşekleri üzerine çekmekte gecikmedi. Burjuvazi Paris proletaryasının yaktığı devrim ateşini bütün Fransayı sarmadan söndürmek için harekete geçti. Prusya burjuvazisi ve o-

nun şansölyesi olan Bismarck'tan da destek alarak hazırlıklara girişti. Bu durum karşısında Komün, Fransa'nın hainlerine karşı savaş açmaya karar verdi. Ancak O geç kalmıştı. Ulusal Muhafızların 2-4 Nisan saldırıları, takviye almış olan Versay birlikleri tarafından püskürtüldü. Ardından Thiers hükümeti Komüne karşı azgın bir saldırıya geçti. «Göğü fetheden» Parislilerin şanlı direnişi, Komün'ün düşüş tarihi olan 28 Mayıs 1871'e kadar sürdü.

Savaş alevleri ve barut kokuları Paris göklerini sararken ve Pariste çarpışmalar bütün şiddetiyle devam ederken Marks şunları söylemişti:

«Komün yokedilecekse, mücadele sadece geciktirilmiş olabilir. Komün'ün ilkeleri ölümsüzdür ve yokedilemezdir. Bu ilkeler, işçi sınıfı kurtuluncaya kadar kendilerini tekrar tekrar ortaya koyacaklardır» (3).

KOMÜN NEDEN YENİLDİ?

Komün'ün yenilgisinin başlıca objektif nedeni; o dönemde şartların halâ bir proleter devrim için olgunlaşmamış olmasıydı. Kapitalizm ileriye doğru olan evrimine devam ediyordu. Halâ, kapitalizmin çelişkilerini derinliğinin sınırına vardırarak; objektif şartları bir proleter devrim için sonderece elverişli kılan; ve proleter devrimini, uğruna savaşılan soyut; teorik bir hedef olmaktan çıkararak, bizzat çözümünü gündeme gelmiş pratik bir mesele haline getiren aşamaya; çürüyen ve cançekişen kapitalizm (emperyalizm) aşamasına varmamıştı.

Bunun yanında, proletarya yönetilen bir sınıf olmaktan çıkıp yöneten bir sınıf haline gelmeye, burjuvaziden iktidarı devralmaya henüz tam anlamıyla hazır değildi. İşçi sınıfının iktidarı ele geçirebilmesinin ve iktidarını kurabilmesinin esas sorunları daha çözülebilmemiş değildi.

Ayrıca Komün'ün bir çok hataları da onun yenilgisinde önemli bir rol oynadı. Marks, daha Komün'ün düşüşünden 1,5 ay kadar önce, onun muhtemel yenilgisinin iki nedeni üzerine şunları belirtmişti;

«Eğer onlar yenilirlerse, kabahat sadece onların iyi tabiatları'nda olacaktır. Derhal Versailles üzerine yürümeleri gerekirdi... Şanslarını vicdanları elvermediği için yitirdiler... İkinci hata: Merkez Komitesi Komün'ün icraat yapabilmesine imkân verebilmek için iktidarı çok erken teslim etti. Yine çok 'onurlu' bir vicdanlık yüzünden!» (4).

Lenin ise, Marks'ın işaret ettiği bu iki hatanın içeriği hakkında şunları söylüyordu;

«Her iki hata da hücumda yetersizliği, burjuvazinin bürokratik-askeri devlet cihazını ve hakimiyetini parçalamak için bir bilinç ve kararlılık yetersizliğini içerirler» (5).

Paris Komünü'nün üzerinden geçen uzun yıllar, proletaryanın bu iki en büyük ustasının düşüncelerini en küçük bir kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde doğrulamıştır.

Gerçekten de Ulusal Muhafız Merkez Komitesi, düşmanlarını ezmeden önce seçimlere gitmekte acele etti. Tam bir kargaşalık hüküm sürerken Versay üzerine yürümedi. Ayrıca «burjuvazinin bürokratik-askeri devlet cihazını ve hakimiyetini» parçalamada yeterince kararlı davranmadı. Örneğin maddi bakımdan çok zor duruma düşmesine rağmen, Fransız Bankası'nı kamulaştırmadı. Dahası köylülükle ittifak kurmayı başaramadı. Tarım sorunlarıyla gereği gibi ilgilenemedi. Paris dışındaki bölgelerle de gerekli bağları kuramadı. Dolayısıyla burjuvazi karşısında yalnız kaldı.

Komün'ün yenilgisine yol açan nedenlerden bir başkası da, Komün'ün siyasi bileşimi idi. Diyalektik ve tarihi materyalizmi rehber alan ve gerçek anlamıyla hayata uygulayan bir proletarya partisinin bulunmayışı Komün'ün yenilgisine yol açan nedenlerden bir diğeri idi. Komüne seçilen 86 üyenin işçi, memur, gazeteci, çeşitli meslek sahipleri vb. sınıf ve tabakalardan gelmesi bir yana; bunlar da kendi içinde farklı siyasetlerin savunucusu durumundaydı. Örneğin bunların 21'i Blankiciler, 'si ise küçük burjuva iktisatçısı Proudhon'un taraftarıydı. Blankiciler, kitlelerin örgütlenmesine ve onların ekonomik ihtiyaçlarına önem vermiyorlardı. Proudhoncular ise özellikle ekonomik sorunlarla ilgileniyor, merkezi

bir proletarya devlet gücü meydana getirmeyi gereksiz görüyorlardı.

Bütün bu objektif ve subjektif nedenler, sonunda Komün'ün düşmesini kaçınılmaz hale getirdi.

Evet Komün yenildi! Ama her zaman olduğu gibi bugün de uluslararası proletarya ve onun önderliğindeki ezilen halklar, Marks ve Engels'le birlikte, onların Paris Komünü'nün 10. yıldönümünde Avrupa işçi sınıfıyla birlikte haykırdıkları gibi şöyle haykırıyorlar;

«Eski dünyanın iktidarlarının tamamen yokedilmiş saydıkları Komün, şimdi her zamankinden daha da hayatlılıkla doludur. Bunun içindir ki, biz sizinle birlikte şöyle haykırabiliriz: Yaşasın Komün!» (6).

PARİS KOMÜNÜ'NÜN TARİHİ ÖNEMİ

Marks'ın «insan neslini sınıf hakimiyetinden ebediyen kurtaracak büyük sosyal devrin şafağı» olarak değerlendirdiği Paris Komünü; yenilgisine rağmen, proletaryanın burjuvaziden iktidarı almasının pratik bir deneyi olarak tarihi bir öneme sahiptir.

Bilimsel sosyalizmin kurucuları, proletaryanın büyük ustaları tarihi mücadeleden gereken dersleri çıkararak, proletaryanın iktidar mücadelesine ışık tuttular. Proletaryanın iktidar mücadelesindeki temel görevinin, var olan burjuva devlet mekanizmasını «bir elinden diğerine aktarmak değil», «parçalamak» ve onun yerine yeni tipte bir devleti «proletarya diktatörlüğünü» kurmak olduğunu bilimsel bir şekilde ortaya koydular.

Komün bu görevi yapmaya başladı, fakat ne yazık ki tamamlayamadı!

Buna rağmen, proletaryanın iktidar mücadelesinin şanlı bir örneği olarak Paris Komünü'nün dersleri ölümsüzdür! Paris proletaryasının «göğü fethetme» ruhu daima yaşayacak; proletaryanın sınıfsız sömürsüz bir dünya yaratma, kendisiyle birlikte tüm insanlığı da kurtuluşa ulaştırma mücadelesine sonuza dek ışık tutacaktır!

PARİS KOMÜNÜ'NÜN DERSLERİNİ DOĞRU KAVRAYALIM!

Paris Komünü'nün, uluslararası proletarya ve onun önderliğindeki ezilen halklara kazandırdığı tarihi önemdeki dersler nelerdir?

Birincisi: Paris Komünü, proletaryanın burjuvaziye karşı yürüttüğü iktidar mücadelesinde yalnızca var olan devlet mekanizmasını parçalamakla yetinmeyeceği, aynı zamanda onun yerine kendi devletini, yani proletarya diktatörlüğünü kurması gerektiğini; aksi takdirde iktidarı elinde tutup devrimi sürdürmeyeceğini açıkça gösterdi.

Çünkü Lenin'in özellikle vurguladığı gibi, «her devrimin temel sorunu iktidar sorunu - dur.»

Proletarya, varolan gerici üretim ilişkilerini değiştirmek; sosyalist üretim ilişkilerini topluma hakim kılmak ve mücadelesini sınıfsız topluma doğru kesintisiz olarak sürdür-

mek için ilk şart olarak iktidarı ele geçirmelidir. Bu proletaryanın önüne, egemen sınıfın ezilen sınıf üzerindeki baskı ve tahakküm aracı olan devlet mekanizmasını, zora dayanan bir devrim hareketiyle parçalamak görevini koyar. «Zora dayanan devrim olmaksızın, burjuva devlet yerine proleter devleti geçirmek olanaksızdır.» (Lenin)

İktidarı ele geçiren proletarya devrimi korumak ve sürdürülebilmek; devrilen sınıfların direncini kırmak, bunların ve yeni türeyebilecek olan burjuva unsurların geriye dönüşü sağlama çabalarını engellemek; emperyalistlerin devrimi sabote etmek saldırı ve faaliyetlerini bertaraf etmek ve sosyalist inşayı sürdürülebilmek için, kendi egemenlik aracı olan yeni tipte bir devleti, proletarya diktatörlüğü devletini kurmak zorundadır. Aksi halde proletaryanın iktidarı elinde bulundurması imkânsız hale gelir. Bu nedenle Lenin şöyle diyor;

«Yalnızca sınıf savaşımını kabul eden biri, bunu kabul ettiği için bir Marksist değildir;... Aslında sınıflar savaşımının kabulünü, proletaryaya diktatoryasının kabulüne dek genişleten kişi bir marksisttir ancak» (aç-L) (17). -

Bu Paris Komünü'nün proletaryaya kazandırdığı en önemli derstir..

İkincisi: Paris Komünü, proletaryanın devrimde-ilk iş olarak egemen sınıfın sürekli ordu ve polisini dağıtması gerektiğini ortaya koydu. Çünkü, «sürekli ordu ve polis, devlet iktidarının başlıca güç aletleridir». (Lenin)

Üçüncüsü: Devrimin zafere ulaştırılabilmesi için diyalektik ve tarihi materyalizm bilimiyle donanmış ve onu gerçek anlamıyla sosyal pratiğe uygulayabilen bir partinin, proletaryasının kurmay heyetinin olması gerektiğini; aksi takdirde devrimi zafere ulaştırmanın ve devrimi sürdürmenin imkânsız olduğunu kanıtladı.

Dördüncüsü: Devrimin zafere ulaştırılabilmesi ve devrimin kazançlarının korunabilmesi için proletaryaya ve halkın silahlandırılması ve bir proletaryaya ve halk ordusunun yaratılmasının şart olduğunu gösterdi. Çünkü Engels'in dediği gibi:

«Eğer Paris Komünü, burjuvaziye karşı silahlanmış bir halkın otoritesini kullanmasaydı, bir gündün fazla tutunabilir miydi? Tersine Komünü, bu otoriteyi çok az kullanmış olmakla kınayamaz mıyız?» (8).

Beşincisi: Proletaryanın zafer kazanabilmesi için düşmanlarına karşı mümkün olduğu kadar geniş dostlarıyla birleşmesi; köylülük ve diğer emekçilerle ittifak kurması gerektiğini gösterdi.

Altıncısı: Paris Komünü'nü ezmek için tıpkı cellat Tiers ve Bismarck'ın yaptığı gibi düşmanların devrim karşısında hemen kenetlenip, onu boğmak için elele vereceklerini bir kere daha kanıtladı.

Yedincisi: Devrim bir kere başlatıldı mı, onun sonuna kadar götürülmesi gerektiğini; en ufak bir kararsızlık ve yalpalamanın devrimi kaçınılmaz olarak yenilgiye götüreceğini açıkça gösterdi.

Sekizincisi: Objektif ve subjektif şartlar yeterince olgunlaşmadığı sürece devrimin za-

fere ulaşmasının mümkün olmadığını bir kere daha gösterdi...

Paris Komünü'nün bu ölümsüz derslerinden öğrenen dünya işçi sınıfı ve onun önderliğindeki ezilen halklar, proletaryanın M-L partileri rehberliğinde; emperyalizmi, sosyal emperyalizmi ve tüm dünya gericiliğini er geç mutlaka mezarına gömecek; Komün'ün bayrağını sömürsüz, sınıfsız bir dünya üzerinde sonsuza dek dalgalandıracaktır!

Bu şanlı mücadelenin bir parçası olarak çeşitli milliyetlerden halkımız da, proletaryaya ve onun M-L partisi önderliğinde; emperyalizmin, sosyal emperyalizmin ülkemiz üzerindeki boyunduruğunu mutlaka kıracak; komprador burjuvazi ve toprak ağalarının faşist diktatörlüğünü yerle bir ederek demokratik halk diktatörlüğünü kuracaktır.

Bu nedenle şanlı Paris Komünü'nün 108. kuruluş yıldönümünü sadece kutlamakla kalmamalı, aynı zamanda onun ölümsüz derslerinden öğrenmeliyiz. Bu ölümsüz derslerin ışığında genel olarak sosyal devrim davasını ve teorisini (Marksizm-Leninizmi); özel olarak da proletaryaya diktatörlüğü ve onun özgül bir biçimi olan demokratik halk diktatörlüğü ilkesini büyük bir azim ve kararlılıkla savunmalı ve her türlü saldırıya karşı cesaretle korumalıyız.

YAŞASIN PARIS KOMÜNÜ'NÜN MÜCADELE RUHU ve ÖLÜMSÜZ DERSLER!

- (1). Marks-Engels K. Manifesto, sf. 67 - Bilim ve sosyalizm Ynl.
- (2). Marks'ın Kugelman'a yazdığı 13 Aralık 1870 tarihli mektuptan. Alıntıyı yapan Lenin-Marksizm Devlet Üzerine, sf.10-11/Öncü Ynl.
- (3). Marks'tan alıntı/Yaşasın Proletarya Diktatörlüğünün Zaferi (Benmin Ribao - Hungçi-Ciefangcunbao Yazı Krl.) - D. Yol Ynl. sf.4.
- (4). Marks'ın Kugelman'a yazdığı 12 Nisan 1871 tarihli mektuptan/Alıntı, Lenin-age,sf.9-10.
- (5). Lenin-age,sf.10.
- (6). Marks-Engels'ten Alıntı/ Yaşasın Prl. Dikt. Zaferi/sf. 6.
- (7). Lenin/Devlet ve İhtilâl, sf.40-41-Bilim ve Sosyalizm Ynl.
- (8). Engels'ten alıntı/Yaşasın Prl. Dikt. Zaferi, sf.7-8.

Karl Marks'ı Anıyoruz !

14 Mart 1979 tarihi, proletaryanın yüce önderi; bilimsel sosyalizmin kurucusu; proletaryanın yılmaz savaşçısı; büyük insan ve deha Karl Marks'ın ölümünün 96. yıldönümüdür!

Sürgünde bulunduğu ve 1849'dan beri kaldığı Londra'da, 14 Mart 1883'te hayatını yitiren Marks; 63 yıllık ömrünün karşılığı olarak proletaryaya zengin bir miras bıraktı. Onun bu yüce mirası, proletaryanın dünyayı değiştirmek için daima yükseklerde dalgalandığı güçlü ve yenilmez bir silah olan Marksizm'dir.

«Marksizm, Marks'ın görüşlerinin ve öğretilerinin sistemidir.» (Lenin) Karl Marks, bilimsel sosyalizmin yani Marksizmin kurucusudur.

O, büyük bir deha örneği göstererek, «burjuvazinin mezar kazıcısı» olarak adlandırdığı proletaryanın, insanlık toplumunda oynayacağı tarihi önemdeki rolünü ilk defa en açık biçimde ortaya koydu. Kendisiyle birlikte tüm insanlığı da her türlü baskı, sömürü ve zulümden nihai olarak kurtaracak tek sınıfın işçi sınıfı olduğunu bilimsel bir şekilde açıkladı. İşçi sınıfının «kendiliğinden bir sınıf» olmaktan çıkıp, «kendisi için bir sınıf» haline gelmesini sağladı. Üretim ilişkilerinin insanın insanı sömürmesine dayandığı son sınıflı toplum olan kapitalist toplumun, kaçınılmaz olarak yerini sosyalist topluma bırakacağını; bayrağında «herkesten yeteneğine göre, herkese emeği kadar» yazan sosyalist toplumun, bayrağında «herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacı kadar» yazan sınıfsız topluma doğru evrim göstereceğini açığa çıkardı. Proletaryanın burjuvaziden iktidarı alma, sosyalizmi inşa etme, sınıfsız toplumu kurma mücadelesine berrak bir şekilde ışık tuttu.

Marks, yarattığı bilimsel sosyalist öğretilerle, bilimi ve felsefeyi tamamen işçi sınıfının hizmetine verdi. Her türden idealist bur-

juva felsefelerine ağır darbeler indirerek felsefi materyalizmi yarattı. Böylece dünyada ilk kez bilimsel bir dünya görüşü sistemleştirdi. Gelmiş geçmiş bütün burjuva filozoflarının İddia ettiklerinin aksine; insan bilincinin maddi dünyayı değil; maddi dünyanın insan bilincini belirlediğini ortaya koydu. «Hem dış dünyanın hem de insan düşüncesinin genel hareket kanunlarının bilimi» olan diyalektiği geliştirdi.

O aynı zamanda diyalektik materyalizmi insan toplumuna uygulayarak, toplumların gelişimini ve bu gelişmeye yön veren toplumsal kanunları en açık biçimde ortaya koyan tarihi materyalizmi kurdu. Bir toplumdaki diğer bir topluma geçişi sağlayan toplumsal kanunları bilimsel bir şekilde açıkladı. Ekonomi Politikasının Eleştirine Katkı adlı eserinin önsözünde, diyalektik materyalizmin insan toplumuna ve tarihine uygulanışının tam bir tahlilini şu ünlü sözlerle yaptı:

«İnsanlar, hayatlarının toplumsal üretimi sırasında kaçınılmaz olarak iradelerinden bağımsız olan belirli ilişkilere girerler. Bu üretim ilişkileri, maddi üretim güçlerindeki gelişimin belirli bir aşamasına uygundur. Bu üretim ilişkilerinin hepsi birden toplumun iktisadi yapısını meydana getirir. Bu iktisadi yapı, üzerinde hukuki ve siyasi üst yapı ile toplumsal bilincin belli şekillerinin yükseleceği gerçek temelidir. Maddi hayatın üretim biçimi, genel olarak toplumsal, siyasi ve düşünsel hayat süreçlerini belirlerler. İnsanların varlığını, bilinçleri belirlemez; tersine, insanların toplumsal varlıkları bilinçlerini belirler. Gelişmelerinin belirli bir aşamasında, toplumdaki maddi üretim güçleri, var olan üretim ilişkileriyle, (ya da aynı şeyin hukuki ifadesi olan) eskiden içerisinde buldukları mülkiyet ilişkileriyle çatışır. Bu ilişkiler, üretim güçlerinin gelişme şekilleri olmaktan çıkar, üretim güçlerinin gelişmesini engelleyici zinciri haline gelir. İşte o zaman, toplumsal devrim dönemi başlar. İktisadi temel değişmesiyle o muazzam üst-yapı tüm olarak hızla şekilde değişir. Böyle dönüşümleri incelerken bir ayırım yapılmalıdır. Bu ayırım doğa biliminin kesinliğiyle belirlenebilecek olan, üretim iktisadi koşullarının maddi dönüşümüyle, hukuki, siyasi, dini, estetik veya felsefi (yani kısaca ideolojik) yapı arasındaki ayırımıdır.

K. Marks, F. Engels ve Marks'ın kızları -
Jenny, Eleanor ve Laura (1860'lar)

İnsanlar bu çatışmanın bilincine, bu ideolojik biçimler içinde varır ve bu çatışmayı sonucuna götürürler. Bir kişi hakkındaki düşüncemiz nasıl o insanın kendisi hakkında ne düşündüğüne bağlı değilse, böyle bir yeniden şekillenme devresini de o devrenin kendi bilincine dayanarak yargılayamaz. Tam aksine bu bilinç, maddi hayatın gelişmelerine dayanarak açıklanmalıdır. Bir toplumsal düzen, içindeki bütün üretim güçleri mümkün olduğu kadar gelişmeden yok olmaz. Ve yeni, daha yüksek üretim ilişkileri, hiç bir zaman, varoluşlarının maddi şartları eski toplumun rahminde olgunlaşmadan ortaya çıkmazlar. Bu sebepten insanlık, kendi önüne; ancak çözümleyebileceği sorunları koyar. Çünkü duruma daha yakından bakacak olursak, hep görürüz ki, sadece sorunun çözümü için gerekli koşullar bulunduğu veya en azından böyle koşullar gelişme sürecinde olduğu zaman, sorun ortaya çıkar» (1).

K. Marks aynı zamanda tarihin çarkını ileriye doğru çeviren temel gücün sınıf mücadelesi olduğunu ortaya koydu. Bu konuda Engels'le birlikte yazdıkları ve üzerinden 130 yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen yenilgiğinden ve bilimselliğinden hiç bir şey kaybetmeyen ve halâ uluslararası proletaryaya yol göstermeye devam eden **Komünist Manifesto'** da şöyle deniliyordu:

«Güntümüze dek bütün toplumların tarihi, sınıf savaşimleri tarihidir.

Özgür insan ve köle, patrisyen ve pleb, senyör ve serf, lonca ustası ve lonca emekçisi kısaca ezenle ezilen, sürekli bir çatışma halinde, bazen gizli bazen açıkça, ya toplumun devrimci bir biçim değiştirmesiyle ya da çatışan sınıfların birlikte çöküşüyle sonuçlanan, kesintisiz bir savaşım yürütürler» (2).

Ama O, proletaryanın bu mücadele içindeki tarihi fonksiyonunu açıklamaya özel bir önem verdi. Yine aynı ünlü eserde bu konuda Engels'le birlikte şunları söylüyordu:

«Bugün, burjuvazinin karşısında duran bütün sınıflardan yalnız proletarya, gerçekten devrimci bir sınıftır. Öteki sınıflar modern sanayi karşısında çürümekte, sonunda da ortadan kaybolmaktadırlar; modern sanayinin özel ürünü ve asıl ürünü proletaryadır» (3).

Marks, özellikle kapitalist toplumun incelenmesine ve tahliline özel bir önem verdi. Kapitalist üretim biçiminin temel hücreleri olan metadan hareketle, kapitalist toplumun bir bütün olarak durumunu, neden kaçınılmaz

olarak yerini sosyalist topluma bırakacağını, göstererek ortaya koydu. Ömrünün büyük kısmını kapitalist toplumu tahlil ettiği ünlü eseri KAPİTAL'i yazmaya hasretti. O, Kapital'in önsözünde şöyle diyordu; «bu eserin en büyük amacı modern toplumun (yani kapitalist burjuva toplumun) ekonomik hareket yasasını apaçık ortaya koymaktır.»

Marks, yalnızca işçi sınıfının bilimsel dünya görüşü olan diyalektik ve tarihi materyalizmi yaratmakla kalmadı; aynı zamanda proletaryanın sosyal devrim davasına bir sıra neferi olarak katıldı. Çünkü asıl mesele «dünyayı yorumlamak» değil, «onu değiştirmek»ti. Bu nedenle O, dönemdeki bütün devrimci hareketleri yakından izledi, onlara pratik olarak katılmaya, önderlik etmeye, yol göstermeye çalıştı. Uluslararası proletaryayı örgütlemek ve mücadeleye seferber etmek için kurulan 1. Enternasyonal'de, yönetici kademelerde görev aldı, canla başla çalıştı.

Onun, proletarya davasına adanmış ömrü boyunca en yakın hayat ve yol arkadaşı F. Engels oldu. Marks'ı Engels'siz düşünmek ve anlamak imkânsızdır. Onların yoldaşlıkları, proleter dostluk ve dayanışmanın en yüce örneğidir. Engels, işçi sınıfının bilimi Marksizm'in kurulmasında Marks'ı fikir ve araştırmalarıyla beslemiş; yine de, ortak eserlerinin yalnızca Marks'a ait olduğunu söyleyecek kadar büyük bir alçak-gönüllülük göstermiştir. Marks'ın 1883'de ölümünden sonra, O'nun yarım kalan eserlerini tamamlamış, proletaryanın hizmetine sunmuştur.

Marksizm ölü, kalıplaşmış, mekanik bir öğreti değildir. O, dünyayı anlama ve yorumlama bilimi, proletaryanın bilimsel dünya görüşüdür. Marksizmin yaşayan ruhunun «somut şartların somut tahlili» olduğu ilkesinden hareketle Lenin; Marksizmin ilkelerini emperyalizm ve proleter devrimleri çağına uyarlayarak geliştirip derinleştirdi, alabildiğine zenginleştirdi. Bu çağın Marksizmi olan Leninizmi kurdu. Marksizmin teorik hazinesine ölümsüz katkılarda bulundu.

Üzerinden uzun yıllar geçmesine rağmen Marks'ın öğretileri yeniliğinden ve bilimselliğinden hiç bir şey kaybetmemiştir. Hala proletaryanın ve onun M-L öncü müfrezelerinin elinde dünyayı değiştirmek için kullanılan güçlü ve yenilmez bir silah olarak yaşamaktadır ve Marks'ın anısı ve mücadelesiyle birlikte sonsuza dek yaşayacaktır!

Marks'ın şahsında kendi sonlarını gördükleri için sağlığında ona yoğun saldırılar yöneltten, onu peş peşe sürgünlere gönderen proletaryanın sınıf düşmanları; sonunda onun düşünceleri karşısında gerilediler. Ama Marks'a karşı saldırılarını asla durdurmədilar. Değişik kılıklar altında bugüne kadar aralıksız sürdürdüler ve halâ da sürdürmektedirler.

Bugün dünyada emperyalistler her türden gericiler, doğrudan yöneltilen hertürlü saldırılarının yanısıra, Marks'a karşı en büyük saldırıyı, onu ilahileştirerek, ama düşüncelerinin özünü boşaltıp onları içi boş ölü kalıplar, formüller yığını haline sokarak yöneltiliyorlar.

Marksizme ve Marks'a yöneltilebilecek saldırıların en azgını, başını Tito, Kruşçev-Brejnev kliklerinin çektiği uluslararası modern revizyonist akım tarafından yöneltilmiştir. Onlar, sözde «marksizmin» en keskin savunucuları pozlarına girmekte; ama şartların değiştiği ve «marksizmin eskidiği» (!) teraneleriyle Marksizme ve Marks'a, dolayısıyla proletaryanın diğer ustalarına da azgınca saldırıyorlar. Onların amaçları açıktır: uluslararası proletarya ve onun önderliğindeki ezilen halkların Marksizmin yol göstericiliği altında gerçek kurtuluşlarını sağlama yolunda ilerlemelerini engellemek; kendi modern revizyonist tezlerini, onlara «marksizmin yeni şartlara uygulanmış biçimi» olarak gösterip sömürü, zulüm ve saltanatlarını sürdürmek!

Son dönemlerde Marksizme ve Marks'a yöneltilen en azgın saldırılardan biri de, modern revizyonist karşı-devrimci «üç dünya teorisi»dir. Başını ÇKP'nin çektiği «üç dünyacı» modern revizyonist akımın şampiyonları da; tıpkı önünde diz çöktükleri babaları Tito,

Kruşçev, Brejnevler gibi keskin şekilde «marksizmi» savunur görünmektedirler. Ama «yeni şartlara», «zamanımız» vb. gibi klasik teranelerle «marksizmin artık eskidiğini» yaymakta; sınıf mücadelesini reddederek uluslararası proletaryanın ve onun önderliğindeki ezilen halkların emperyalizmi, sosyal emperyalizmi ve tüm dünya gericiliğini mezarına gömecek olan sosyal ve ulusal kurtuluş mücadelelerini engellemek istemektedirler!

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de buğundan beri Marks'a karşı yöneltilen gizli açık, dolaylı-dolaysız saldırılar bugün doruk noktasına varmış ve ülkemizdeki sınıf mücadelesinin bir parçası olarak halâ bütün şiddetle sürmektedir.

Komprador burjuvazi ve toprak ağaları ve onların temsilcileri; sömürü ve zulüm düzenlerini sürdürmek; çeşitli milliyetlerden halkımızın proletarya ve onun M-L partisi önderliğinde, Marksizm-Leninizmin yol göstericiliği altında ulaşacağı gerçek kurtuluşunu engellemek için, bugüne kadar ellerinden gelen her yola başvurmuşlardır. Bunun bir parçası olarak da genel olarak Marksizm-Leninizme, proletaryanın diğer büyük ustalarına ve özel olarak da Marks'a saldırıyı aralıksız sürdürmüşlerdir.

Rus sosyal emperyalizminin uşakları TKP, TİP, TSİP gibi sosyal faşistler ise; tıpkı efendileri gibi sözde «marksizmi» savunur görünmekte; fakat özünde devlet, devrim, enternasyonalizm vb. gibi en temel ilkelerini bile alçakça çiğneyerek, marksizme azgınca saldırırlar. «Barış içinde geçiş», «kapitalist olmayan kalkınma yolu», «ileri demokratik düzen» vb. safsatalarla, halkımızın devrimci mücadelesini engellemeye çalışmaktadırlar.

Devrimin yeminli düşmanı, «üç dünya teorisi»nin ülkemizdeki en keskin çığırtakanı TİKP-Aydınlık şebekesi de; tıpkı TKP, TİP, TSİP Sosyal faşistleri gibi sözde «marksizmi» savunur görünmekte; ancak Marksizmin ilkelerini alçakça çiğnemektedir. Çeşitli milliyetlerden halkımızın proletarya ve onun M-L Partisi önderliğinde, emperyalizmin ül-

kemiz üzerindeki boyunduruğunu kırmak, ülkemizin yarı-sömürge, yarı-feodal yapısını tasfiye etmek için yürüttüğü demokratik halk devrimini, «gerici iç savaş kışkırtıcılığı» diye adlandırarak sınıf mücadelesini reddetmekte; halkımızın gerçek kurtuluşunu engellemek için haince planlar kurmaktadır. Böylece emperyalist efendilerine en iyi şekilde hizmeti, Marksizm ve Marks'a saldırarak sunmak istemektedir. Bu şebeke bugün, kongrelerine kardeşlik mesajları gönderdiği AP, CHP, MSP vb. gibi faşist partileri dost; M-L'leri, yurtseverleri, devrimcileri düşman; emperyalistleri, komprador burjuvazi ve toprak ağalarını dost, proletarya, köylülük, küçük burjuvazi ve millî burjuvazinin sol kanadını düşman; modern revizyonist «üç dünya teorisi»ni ve her türden burjuva düşüncesini dost; M-L'i düşman görerek halk düşmanlığını her geçen gün daha açık bir biçimde belgelemektedir.

Emperyalist, sosyal-emperyalist burjuvazi ve onların uşakları, Marks'a ve Marksizme karşı yürüttükleri azgın ve sinsî saldırılarında yalnız değildirlen. Yarı-sömürge, yarı-feodal ülkelerin proletarya dışındaki diğer devrimci sınıfları da, bir yandan Marks'a sahip çıkarırken, diğer yandan onu maceracılıklarına ya da pasifizm ve teslimiyetçiliklerine alet etmeye kalkışarak, dünya gericiliğinin ekmeğine

yağ sürmektedirler. Onların bu ikili tavrı, sınıf karakterlerinin doğal sonucu olmaktadır.

Tüm bu nedenlerden dolayı K. Marks'ı savunmak, onun düşüncelerini, yani Marksizmi emperyalistlerin, sosyal emperyalistlerin, «üç dünyacı» modern revizyonistlerin; her türden oportünist, revizyonist akımların açık ya da gizli, dolaylı ya da dolaysız saldırılara karşı korumaktan; Marksizmin en büyük savunucuları olan Engels, Lenin, Stalin ve Mao Zedong'u ve onların Marksizme katkılarını savunmaktan ayrı düşünülemez. M-L'ler bu doğrultuda hareket etmeli; proletaryanın büyük önderi Marks'a en iyi biçimde sahip çıkıp, onun düşüncelerini Türkiye devriminin somut pratiğiyle kaynaştırmaya çalışırken; diğer yandan Marks'a ve onun düşüncelerine çeşitli kılıklar altında yöneltilen saldırılara karşı cesaretle mücadele etmeyi sürdürmelidirler. Marks'ı gerçek anlamıyla anmanın ancak bu gerçekleri kavramakla mümkün olabileceğinin bilincinde olmalıdırlar.

**MARKS ÖLÜMSÜZDÜR!
MARKSİZM ÖLÜMSÜZDÜR!**

- (1). Marks'tan alıntı/SBKP(B) Tarihi, sf.165-166, Aydınlık Y.
- (2). Marks-Engels/Komünist Manifesto, sf.28 Bilim ve Sosyalizm Y.
- (3). Marks-Engels/Age., sf. 39-40.

J. V. STALİN'İ ANIYORUZ !

J.V. STALİN

5 Mart 1953 Stalin yoldaşın aramızdan ayrıldığı tarihtir. Onu ölümünün 26. yılında uluslararası proletaryanın önderlerinden büyük bir Marksist-Leninist olarak anıyoruz.

Uluslararası proletarya ve onun önderliğindeki ezilen halkların 5 Mart 1953 te yitirdiği değerli önderi J. Stalin yoldaş 1879 da Gürcistan'ın Gori kasabasında doğdu. Bir kunduracının oğlu olan Stalin daha orta öğrenim sıralarında iken Çarlık rejimine karşı yürütülen devrimci mücadeleye katıldı. Onun bu mücadelesi proletaryanın büyük bir Marksist stratejisti ve taktisyeni; onun yılmaz bir öğretmeni ve savaşçısı; Lenin'in en yakın yoldaşı ve takipçisi; Lenin'in ölümünden sonra Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin inşasının

baş mimarı; emperyalizmin ve her türlü gericiğin en amansız düşmanı olarak ömrünün sonuna dek sürdü. O bu süre içerisinde sosyal devrim davasının zaferine olan sonsuz inancını asla yitirmedi.

Stalin yoldaş proletaryanın, sömürü ve zulüme karşı kararlı bir mücadele yürütebilmesi ve sınıf düşmanlarının sırtını yere getirebilmesi için bütün sınıf bilinçli proleterleri bağrında toplayan; Marksizm-Leninizm bilimini şaşmaz bir rehber kabul eden proletarya partisinin varlığının zorunlu bir şart olduğunu daha devrimci mücadeleye atıldığı ilk sıralarda görmüş ve kavramıştı. Bunu daha ilk andan itibaren RSDİP saflarında yerini alarak ve ona ömrünün sonuna kadar bıkmadan usanmadan hizmet ederek; onu tüm iç ve dış düşmanların amansız saldırılarına karşı korkusuzca ve kesintisiz olarak savunmasıyla açıkça kanıtladı. O bu mücadele içerisinde yeni tip bir partiyi; proletaryanın Leninist partisini yaratma yolunda aralıksız bir mücadele sürdürdü.

Proletaryanın örgütlenmesi sorununa; «proletarya partisinin içinde» diye cevap veren Stalin yoldaş aynı zamanda büyük bir örgütleyici idi. O, RSDİP içinde yer aldıktan sonra sarsılmaz bir azimle proletaryayı ve geniş emekçi kitlelerini partinin önderliği altında örgütlemek için büyük bir çaba harcadı. Gittiği her çevrede, bölgede alabildiğine dağınık olan devrimci güçleri kısa süre içerisinde toparlıyor, onları proletaryanın devrim mücadelesine korkusuzca seferber ediyordu. Bütün Rusya'yı bir baştan bir başa örümcek ağı gibi kaplamış olan Çarlığın gizli polis teşkilatı Okranha Stalin'in bu üstün yeteneğini ve örgütlenme alanındaki faaliyetlerini efendilerine rapor etmekte gecikmemiş; Çarlığın bu büyük düşmanının peşine özel adamlar takmıştı.

Stalin devrimci mücadelesi içinde birçok kez polisin eline düştü ve Sibiryaya sürgüne gönderildi. Ama ne Çarlık otokrasisinin korkunç baskısı ne de başka bir güç onu bağkoyduğu devrim davasından döndüremedi. O, proletaryaya davasına pratik mücadele içinde bütün gücüyle bizzat aktif olarak hizmet edebilmek için sürgüne gönderildiği Sibiryadan her seferinde kaçmayı başardı. Uzunca bir süre gizli çalışma içinde yer aldı.

Stalin proletaryanın örgütlü olmasına, «proleterleri iktidar uğruna mücadeleye yöneltecek kadar cesur, devrimci bir durumun çapraşık şartları içinde yolunu şaşırmayacak kadar tecrübeli ve hedefe giden yolda hiçbir çeşit kayaya çarpmadan yol alabilecek kadar esnek ve mücadelecî bir parti»nin bayrağı altında toplanmasına birinci derecede önem verdiği halde bunu tek başına yeterli görmüyordu. Örgütlü proletaryaya hareketinin aynı zamanda her türden Marksizm düşmanı akımlara karşı kesintisiz bir mücadele yürütmesi ve proletaryaya ideolojisinin saflığını da koruması gereklidir. O, bu anlayıştan hareketle Marksizmi daima pratik mücadelesinin bir yol göstericisi olarak kavradı ve onu yorumlamak bilmez bir çabayla derinleştirdi. O'nun bu çabalarının ürünü uluslararası proletaryaya bıraktığı ölümsüz eserleridir.

Rusya devrimini başarıya ulaştıran RSDİP'in tarihi aynı zamanda Rusya devriminin objektif yasalarını kavrayamayan, onları sınıfsal çıkarları doğrultusunda yorumlayan anarşistlere ve anarşizme; proletaryaya ve halkları sınıf çıkarlarına göre değil, milliyetlerine göre örgütlemeyi hedef alan şöven milliyetçiliğe; Menşevizme, Narodnizme, Tasfiyeciliğe ve sonradan açıkça karşıdevrimin saflarına geçerek emperyalizmin ajanlığı rolünü üstlenen Troçki ve Troçkizme karşı mücadelenin tarihidir. Bu mücadele olmasaydı, Lenin ve Stalin'in aralıksız sürdürdükleri ideolojik savaş yürütülmeseydi, Rusya'da devrimin gerçekleşmesi ve geleceği tehlikeye girerdi. İşte bu mücadelede Stalin'in yeri vazgeçilmez bir yer tutmaktadır. Stalin

bu mücadelesi içinde Marksizm-Leninizm düşmanı birçok akımın ipliğini pazara çıkarmıştır. Çeşitli kereler başkaldıran burjuvazinin temsilcileri her seferinde proletaryanın çelik disiplinli önderi Stalin'in granitten bir kaya gibi savunduğu Marksizm-Leninizm ile karşılaşmışlar ve ideolojik bakımdan tamamen çöküntüye uğratılmışlardır.

Stalin yoldaşın her alandaki mücadelesi sadece Rusya içi ile sınırlı kalmamıştır. O, Lenin'le birlikte ve onun izinde uluslararası planda da oportünizme karşı kesintisiz ve yoğun bir mücadele sürdürdü. Lenin'in önderliğinde II. Enternasyonal hainlerine karşı yürütülen mücadelede yerini aldığı gibi, bu mücadelenin zaferini simgeleyen ve Lenin önderliğinde kurulan III. Enternasyonal (Komintern)e Lenin'in ölümünden sonra başarıyla önderlik etti. Emperyalizme ve tüm dünya gericiliğine karşı proleter dünya devriminin güçleri olan proletaryaya ve ezilen halkların ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelelerine yol gösterdi. Uluslararası oportünizme, revizyonizme, Tito modern revizyonizmine ölümcül darbeler indirdi.

Stalin yoldaş özellikle II. Dünya savaşı sırasında uluslararası alanda emperyalistleri hezimete uğratan parlak başarılar elde edilmesine yol gösterdi.

Stalin önderliğindeki Sovyetler Birliği, Hitler Almanya'sından ve İtalyan, Japon faşistlerinden oluşan üçlü faşist mihraka öldürücü darbeler vurmuştur. Stalin yoldaş bu savaş döneminde Komintern'in uluslararası proletaryaya başarıyla önderlik etmesine de yol göstermiştir. Proleter dünya devriminin güçleriyle barıştan yana olan güçleri net bir ayırımı tabi tutan Stalin ve önderliğindeki Komintern. II. Dünya savaşı öncesinde barış kundaklayan güçleri tespit etmişler ve dünyada bir barış cephesinin oluşturulmasına çalışmışlardır. Başında Stalin yoldaşın bulunduğu Sovyetler Birliği ve Komintern'in bu kararlı ve Marksist-Leninst politikası sayesinde ki, savaşların devrime yol açacağı ger-

çeği pratikte ispatlanmış, proletaryanın devrim perspektifinin barışı koruma ya da savunma adı altında emperyalistlerle ne olduğu belirsiz bir «dünya birleşik cephesi» gibi anti M-L tezlerle karartılması önlenmiştir. Savaş sonunda birçok ülke emperyalizmin sömürü ve bağımlılık zincirinden kopmuştur.

Stalin yoldaşın bu dönemdeki mücadelesi bizlere üçlü faşist mihrakın Sovyetler Birliğine saldırmasından sonra kurulan anti-faşist cephenin devrim için bir cephe değil, savaşa ve faşizme karşı bir cephe olduğunu göstermektedir. Onun bu Marksist-Leninist öğretisi tüm dünya Marksist-Leninistlerine yol göstermekte; «dünya birleşik cephesi» gibi ne olduğu, sınıfsal muhtevası ve ne için olduğu belirsiz görüşlerin proletarya ve ezilen halkları zafere değil, yenilgiye götüreceğini; emperyalizme karşı mücadeleyi değil, sözde «devrim» için emperyalizm ile birlikte «cephe» kurulmasını önerdiğini göstermektedir.

Stalin yoldaş ömrünün sonuna kadar daima savaşın ateş hattında çekinmeden yer almış, proletaryanın korkusuz bir önderi idi. O, gerek 1905 gerekse 1917 Şubat ve Ekim devrimlerinde aktif biçimde yer almış, proletarya ve emekçi halka önderlik etmişti. Bunların dışında da O, küçük büyük demeden Çarlığa karşı yönelen, ona darbe indiren her mücadeleyi örgütlemiş, ona önderlik etmiş, mücadelenin en ön saflarında çarpışmıştır.

Stalin 1917 şanlı Ekim sosyalist devriminde Lenin'le birlikte geceli gündüzlü durmaksızın proletaryanın ilk devletinin; SSCB'nin kuruluşunu bizzat yönetti. Sovyetler Birliğinde sosyalizmin inşasına ve proletarya diktatörlüğünün pekiştirilmesine bütün gücüyle hizmet etti. Bu mücadelesini Lenin'in ölümünden sonra aralıksız sürdürdü.

Bu dönemde başında Stalin'in bulunduğu SBKP (B)'nin önderliğinde Sovyetler Birliği proletaryası ve halkı sosyalizmin inşasında muazzam başarılar elde etti. Sovyetler Birliği kısa süre içinde bir baştan bir başa yeniden biçimlendirildi. İç ve dış düşmanların dün-

yadaki ilk proletarya diktatörlüğü devletine ve uluslararası proletaryanın anavatanına karşı yönelttikleri azgın saldırılar başarıyla bertaraf edildi. Gerek dıştan sürdürülen emperyalist-gerici ablukaya ve gerekse içteki devrim düşmanı unsurların yıkıcı faaliyetlerine karşı ezici zaferler kazanıldı. Çeşitli milliyetlerden Sovyetler Birliği proletaryası ve emekçi halkı, devrimden önce açlık ve sefaletin kol gezdiği Çarlık otokrosisinin azgın baskısının hüküm sürdüğü şartlarda yaşıyorlardı. Lenin ve Stalin yoldaşların önderlik ettiği proleter sosyalist devrimden sonra ise ülkede açlığın, sefalet ve yoksulluğun, pahalılık ve işsizliğin sömürü ve zulmün kökü kazanmıştır, Çarlık Rusya'sı işçi sınıfı devleti haline getirilmiştir. Sovyetler Birliği işçi sınıfı ve diğer emekçi halk kitleleri için en geniş demokrasinin, buna karşılık ise devrim düşmanlarına en koyu diktatörlüğün uygulandığı bir ülke olmuştur.

Devrimden önce ekonomik ve siyasal kriz içinde yüzen Rusya, ekonomik kriz tanımayan güçlü bir sanayi-tarım ülkesine dönüşme yolunda kalıcı başarılar elde etmiştir.

Devrimden önce bir «milliyetler hapisanesi» durumunda olan Çarlık Rusya'sı devrimden sonra tüm milliyetlere mensup proletarya ve halkların gönüllülüğe dayanan bir temelde bir arada yaşadıkları, beraberce sosyalizmi inşa ettikleri bir cumhuriyetler birliğine dönüşmüştür. Her ulus ve azınlık milliyetlere tam hak eşitliği tanınmıştır.

Stalin yoldaş önderliğinde Sovyetler Birliği'nde burjuvaziye hayat hakkı tanınmıştır.

İşte tüm emperyalistler, sosyal emperyalistler ve gericiler Stalin yoldaşa bu yüzden azgınca saldırmaktadırlar. Onların Stalin yoldaşa karşı yürüttükleri bu alçakça propandanın altında yatan gerçek Stalin yoldaşın önderliğindeki Sovyetler Birliği'nde burjuvazinin uğradığı akibetin kendileri için de kaçınılmaz olduğunu görmelerindedir.

Tüm dünya proletaryası ve Marksist-Leninistler ise proletaryanın bu ölümsüz önderini kararlı bir şekilde savunmaktadırlar. Çünkü onun savunduğu ve uğruna mücadele ettiği proletaryanın bilimi Marksizm-Leninizm idi. O, bütün ömrünü proleter dünya devrimi davasına, sınıfsız bir toplum uğruna mücadeleye adanmıştı. Bu yüzden tüm Marksist-Leninistler onu savunmakta, ondan öğrenmektedirler. Onun mücadelesi tüm dünya Marksist-Leninistlerine olduğu gibi biz Türkiye'li Marksist-Leninistlere de yol göstermektedir, ışık tutmaktadır.

Onun mücadelesi bize emperyalist haydutların durumlarını somut olarak incelemeyi reddeden, dünya barışını küçümseyen, sözde «proleter devrim» adı altında proletaryanın devrim davasını baltalayan Troçkizmin karşı-devrimci çizgisini öğretmektedir. O'nun mücadelesi «toptan dünya devrimi»ni savunma adı altında devrimleri imkansız kılan; köylülüğün, toprak devriminin önemini küçümseyen onu reddeden Troçkizmin ipliğini pazara çıkarmıştır.

Stalin yoldaşın mücadelesi bize aynı zamanda bir emperyalist savaş öncesi durumda o somut savaştan yana olmayan bir emperyalistin niteliğinin değişmiş olmayacağını, onun devrim için bir cephe değil, ancak barış için bir cepheye yer alabileceğini öğretmektedir.

Kısacası Stalin yoldaş büyük bir Marksist-Leninisttir. Onu savunmanın yolu Marksizm-Leninizmi savunmaktan; her türden oportünizme, Troçkizme karşı kararlı ve uzlaşmaz bir mücadele yürütmekten, devrim uğruna kesintisiz bir mücadele sürdürmekten geçmektedir.

Onun Marksizm-Leninizmi savunması hakim sınıfların, Troçkistlerin, karşı-devrimci tüm unsurların yanısıra oportünistlerin de Stalin'e azgınca bir şekilde saldırmasına sebep olmaktadır.

Bütün devrim düşmanları Stalin'e azgınca saldırıyorlar. Ona «sapık» «cani» diye

akıl almaz bir iftira kampanyasını yürüttüler, yürütüyorlar. Bugün onun ölümünden sonra parti ve devlet yönetimini gaspederek Sovyetler birliğini sosyal emperyalist bir ülke haline getiren Kruşçef'ler-Brejnev'ler aynı kampanyayı yürüttüler. Onlar böylece diğer emperyalistlerle ve gericilerle aynı yolun yolcusu olduklarını ortaya koydular. Rus sosyal emperyalistlerinin ülkemizdeki uşakları başta T«K»P olmak üzere TİP, TSİP gibi sosyal faşist partiler de Stalin'e karşı efendilerinin gösterdiği doğrultuda saldırıyorlar.

Stalin'e saldırı konusunda TİKP modern revizyonistleri de diğerlerinden aşağı kalmaktadır. Her türlü devrim mücadelesini reddeden, barış uğruna kurulacak bir cepheyi «dünya birleşik cephesi» diyerek belirsizleştiren, emperyalistlere uşaklığı üstlenen TİKP hainleri de bu saldırılarını çok daha sinsi ve gizliden yürütüyorlar.

Büyük proleter öndere yöneltilen saldırılar bununla sınırlı değildir. Bugün her türden küçük burjuva devrimci oportünist gruplar da Stalin'e saldırı konusunda diğerleriyle birleşmektedir.

Mesela D. Yol, D. Sol, Kurtuluş vb. küçük burjuva sol siyasi akımlar «üçüncü bunalım dönemi» vb. safsatalarla; sosyalizmin inşası ve geriye dönüş meselelerini, Stalin'in bu konudaki Marksist-Leninist öğretilerini reddederek ona saldırıyorlar.

H. Kurtuluşu revizyonistleri uzun süreli halk savaşını reddederek, köylülüğün devrimdeki gücünü reddederek toprak devrimini reddederek Stalin'e saldıranların kampında olduklarını gösteriyorlar. Onlar Stalin'in ve onun önderliğindeki Komintern'in dünya barışı ve proleter dünya devrimi politikalarını da reddederek Stalin'e, onun savunduğu Marksizm-Leninizme azgınca saldırıyorlar.

H. Birliği revizyonistleri ise sözde Stalin'i «savunma» adı altında «Stalinizm»den vs. bahsederek onu Marksizm-Leninizmden koparmakta, Stalin'e en büyük saldırıyı yö-

nelten Troçkistlerin, Kruşçev-Brejnev modern revizyonistlerinin ekmeğine yağ sürmektedirler.

d. H. Birliği revizyonistleri ise modern revizyonist «3.D.T.»nin özünü savunarak Marksizmi-Leninizmi reddederek Stalin yoldaşa saldırı kampanyası içinde yerlerini almaktadırlar.

d.H. Yolu revizyonistleri ise Stalin'in Çin devrimi ve ÇKP hakkında görüşleri ortada iken Çin devrimini, ÇKP'ni ve Mao Zedung'u reddederek Stalin'e saldırma konusunda di-

ğerlerinden aşağı kalmadıklarını göstermişlerdir.

Uluslararası proletaryanın büyük Marksist-Leninist önderi Joseph Vissariaonoviç Stalin'i emperyalizme, sosyal emperyalizme ve her türden gericiliğe karşı mücadelede azim ve kinimizi bileyerek anıyoruz. Onun şahsında Marksizm-Leninizm bayrağını oportünizme, revizyonizme, modern revizyonizme, Troçkizme ve her türden sapmaya karşı bir kez daha yükseltilmektedir.

J.V. STALİN ÖLÜMSÜZDÜR!

Kahrolsun Halkımızın Devrimci Kültürünün Düşmanları !

10 Nisan Salı günkü televizyon programında Yılmaz GÜNEY'in AĞIT filmi yer alıyordu. Filmin yayını son anda güya TRT genel müdürü Cengiz Taşer'in kararıyla durduruldu. Gerekçe olarak «içinde bulunduğumuz ortam» gösterildi. Bu olayı takiben, Güney Film, protesto olarak, Balkan Film Festivalinde Türkiye'yi temsil edecek olan SÜRÜ filmini festivalden geri çekti. Güney Filmin bu yerinde ve genel olarak, kültür alanında uygulanan baskılara karşı demokratik mücadelede desteklenmesi gereken kararı, kimileri tarafından ters yüz edildi, «sabotaj», «hedef şaşırtma», vb. olarak karalandı ve hakim sınıfların tayin edilmemiş borazanlığı sürdürüldü.

Festivalin açılış günü bir protesto bildirişi yayınlayan Güney Film, diğer şeylerin yanı sıra, şunları söylüyordu:

«Çağımızın en değerli sinema sanatçılarından Yılmaz Güney'in en değerli ürünle-

rinden biri olan AĞIT, halkımızın acılı ve gerçek bir şarkısıdır. AĞIT'ın karşısındaki bu yasaklamalar özünde, halkımızın acılarının bilinçli acılara dönmesine olan korkunun ve telaşın yasaklamalarıdır.

«Her türlü burjuva kozmopolitizminin, halk kültürünü yozlaştırmanın her türünün, çağ dışı her türlü girişimin ve insan duyarlılığını yozlaştırmanın her türünün rahatça arz-ı endam ettiği TRT-TV'si ekranlarının halkımızın acılı ve gerçek şarkısına kapalı olmasına şaşırıyoruz.

Bu sadece bizim mücadele azmimizi biraz daha bilemektedir.»

Şimdi bir düşünelim; AĞIT neden yasaklandı? Yasaklanacaktı da neden programa alındı?

AĞIT, alıntıda da belirtildiği gibi, baskı, zulüm ve sömürü altında inim inim inleyen, bir lokma ekmeğin için, görülmedikçe inanılmaz eziyetlere katlanan, kimi dağda eş-

kiya, kimi genelevde sermaye, kimi çukurovanın sarı sıcağında sıtmadan kırılan ırgat, kimi yaban ellerde binbir cefa içinde çabala-yan «Almancı» çeşitli milliyetlerden halkımızın yaşam türküsüdür. AĞIT, emperyalist-feodal kültürün tüm kokuşmuşluklarına, halkımızın devrimci kültürüne yöneltilmiş tüm saldırılara karşı yiğit bir ses, bir halk sinemacısının bağımsızlık ve halk demok-rasisi mücadelemize önemli bir katkısıdır. AĞIT'ta, sıfırdan zengin olan «sevimli» sahtekârların pîsliklerine, milyonlarına milyonlar katmak için her adımda binbir dolap çeviren bilmem ne tekelinin patronlarının aile dramlarına, daima «haklıdan» yana olan zehir hafiyelere yer yoktur. AĞIT seks, esrar, içki kültürünün propagandasını da yapmıyor. AĞIT, Türkiye'li insanın «kaba» duygularının filmidir. Anadolu'nun açlığını, horlanmışlığını, ezilmişliğini ve bilgisizliğini anlatır.

İşte yasaklanan AĞIT'ın bu devrimci özüdür. Hakim sınıfların görülmesine tahammül edemediği gerçekleri sergilediği için yasaklanmıştır AĞIT filmi.

AĞIT'ı Cengiz Taşer yasaklamadı. «Demokratik Sıkıyönetim»in adı Sosyal Demokrat'a çıkmış faşist uygulayıcısı CHP iktidarı yasaklattı. AĞIT'ın gösterileceğini son gün yasaklattı. AĞIT'ın gösterileceğini son gün gazetelerde öğrendi «çok meşgul» kodamanlar yasaklattı. Sahibinin sadık sesi Taşer sadece bir piyondur.

AĞIT'ın yasaklanması, halkımız açısından, şanslı bir zamana rastlamıştır. Aynı hafta Balkan Film Festivali vardı ve Türkiye'yi Y. Güney'in SÜRÜ filmi temsil ediyordu. Kendisi hapsane hapsane süründürülen Y. Güney'in, ayağına prangalar vurulu halde yazdığı senaryonun parça parça dışarıya kaçırılmasıyla ortaya çıkmış film, Türkiye'yi temsil ediyordu. İlerici, yurtsever, demokrat ve devrimci basın tamamen susturulduğu, insanların işkence tezgahlarında katledildiği «çinde bulunduğumuz ortamda», çevreye gülücükler yağdırarak, hapsaneleri, zincirleri, işkenceleri, faşist katliamları, pembe

bir tülle örtüp, «günümüzde birçok demokratik örgüt ve kurumun benimsediği ve ilerici bir sanat eylemi olarak kabul ettiği» (Cumhuriyet, 14 Nisan 1979) bir sinema şenliği yapılacaktı. Ve hakim sınıfların sanatına bile kelepçe vurdukları ve bir türlü film çevirmesine tahammül göstermedikleri büyük sinema ustası Y. Güney, bu kez de «milli» olma «şerefine» kavuşacaktı. SÜRÜ Atatürk Kültür Merkezinde Türkiye'yi temsil ederken Y. Güney İmranlı'da, halk kültürümüzün bütün temsilcileri yüzlerce yıllık hapis istemleriyle mahkemelerde, devrimci-demokrat dergi ve gazeteler yasak, yazı işleri müdürleri işkencelerde can veriyor.

Güney Filmin SÜRÜ'yü festivalden geri çekmesi, bu gerçeklerin dünya kamuoyuna duyurulmasına değerli bir hizmet oldu. «Sosyalist», «Sosyal-Demokrat», «Umudumuz» Ecevit'in 32 dişini gösteren maskesini yırtıp aldı, sahtekarları çırılçıplak, savunmasız ortada bıraktı.

Bu, alkışlanacak, Türkiye'nin yoksul halkları adına sevinç duyulacak bir olaydır. Güney Film'in yöneticileri, böyle bir eylemi gerçekleştirdikleri için desteklenmelidirler. Olaya «sabotaj», «hedef şaşırtma», vb. diyenlerin kendileri halkımızın halk demokrasisi ve bağımsızlık mücadelesini sabote etmekte, hedefini şaşırtmaya çalışmaktadırlar. Güney Film'i bu mücadelesinde yalnız bırakmak yeterince yanlışken, bir de ona saldırmak halka değil halk düşmanlarının işine yarar.

Halkımızın gırtlığına kılı pençesi ile sarılmış olan faşizmi gizlemek için bu burjuva bayların attığı feryatlar boşunadır. Onlar, bu güne değin, hakim sınıfların bir kanadını şirin göstermek için çok mürekkep harcadılar. Ama hayat hep onları mahkum etti saklandıkları her kılıpta çıplak yakalandılar. Daha çok mürekkep harcıyacaktı, bu onların sınıfsal varlıklarının nedenidir. Biz Marksist-Leninistler olarak onların halk kültürüne sahip çıkacakları hayalini kurmuyoruz. O kültür ki, bu okur-yazar-çizer tayfasının iç-

renç ilişkilerini mahküm etmektedir. Onlar parayla satın alınanlardır. Kendi en kutsa saydıkları şeyleri, menfaatin buzlu sularında boğanlardır. Bir kısmı Rus Sosyal Emperyalizmi'nin sadık kalem efendileridirler. Bizim şimdi onlara söyleyecek sözümüz yoktur.

Biz sözümüzün eriyiz; onların çürü - müş dünyalarını tüm iğrençlikleri ve iki yüz - lükleriyle tarihin çöp yığına fırlatıp ataca - ğız. Bizim festivalimiz işte o zaman yapıla - caktır; halkımız acı-tatlı, hep kendi tür - külerini dinleyecektir.

KAHROLSUN «AĞIT» FİLMİNE

UYGULANAN YASAK!

KAHROLSUN EMPERYALİST-FEODAL

KÜLTÜR!

YAŞASIN HALKIMIZIN DEVRİMCİ

KÜLTÜRÜ!

YILMAZ GÜNEY'E SANAT

ÖZGÜRLÜĞÜ!

KAVA DERGİSİ YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ, KÜRT ULUSUNUN Yİ-

ĞİT OĞULU VE DEVRİMCİ ARKA DAŞIMIZ HÜSEYİN ŞEN. PATRON

- AĞA DÜZENİ TARAFINDAN İŞ KENCEDE KATLEDİLDİ

ACISINI SINIF KİNİNE DÖNÜŞTÜREREK, BOYUN EĞMEZLİK VE KARARLILIĞINI ÖRNEK ALACAĞIZ.

ONU KATLEDEN KÖPEKLER; KİNİMİZDEN KORKUN; DÖKTÜĞÜNÜZ KANIN HESABINI BİR BİR SORACAĞIZ. DÜZENİNİZ ÇATIRDIYOR, HESAP GÜNÜ YAKLAŞ - MAKTA!

Emperyalist Savaş Karşısında Sınıf Bilinçli Proletaryanın Tavrı !

Geçen sayımızda, günümüzde Dünya Marksist-Leninist hareketi açısından son derece önem taşıyan bir konuyu -emperyalist savaş karşısında sınıf bilinçli proletaryanın tavrını- inceleyen bir araştırma dizisine başladık. Fakat teknik bir hata nedeniyle yazının Sunuş bölümü atlanarak birinci bölüm yayınlanmış oldu.

Konu neden önem taşıyor? Birincisi, dünya komünist hareketinin geçmişi bize gösteriyor ki, Marksizmden sapmalar özellikle savaş konusunda bütün çıplaklığıyla ortaya çıkmıştır. Emperyalist savaş dönemleri, hem proletaryanın hem de burjuvazinin sınıf siyasetlerini silahlarla yürütmek zorunda kaldıkları bir diğer sıcak mücadele dönemi olduğundan, Marksizme ihanetin ince oyunlarla gizlenemeyeceği ortamlar olmuştur. Sarı Enternasyonal revizyonizmi, Kruşçev modern revizyonizmi ve nihayet «üç dünya»cı modern revizyonizm, burjuva sınıf özlerini en açık biçimiyle tam da emperyalist savaş sorunu üzerinde ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla, emperyalist savaş konusunda takınılacak tavır, Marksist-Leninistlerle her türden revizyonistleri ayıran tayin edici bir kıstas olagelmıştır ve Marksist-Leninistlerin bu sorunu hem teorik hem de tarihsel boyutları içinde kavramaları çok önemli bir meseledir. İkinci olarak, «üç dünya» modern revizyonizmi ile mücadele, özellikle emperyalist savaş konusunda berrak ve tavizsiz bir Marksist-Leninist tavır takınılmasını zorunlu kılmaktadır. Çünkü «üç dünya teorisi»nin dünya Marksist-Leninist hareketi içindeki kalıntıları, özellikle emperyalist savaş meselesiyle ilişkin olarak varlıklarını sürdürülebilmektedir.

Dünya Marksist-Leninist hareketi, II. Dünya savaşı dönemi ve onu izleyen ve bugüne dek uzanan nisbi barış dönemindeki sosyal pratiğini henüz değerlendirmemiştir. Bu yaklaşık yarım asrı kapsayan zaman diliminde, dünya proleter devrimini süreci yüce ve büyük zaferler kazandığı gibi, ağır yenilgilere de şahit olmuştur. Bugün, işçi sınıfının eskiden iktidarda olduğu ülkelerin, ASHC hariç, hemen hepsinde burjuvazi iktidarı yeniden ele geçirmiş vaziyettedir. Burjuvazi, proletaryanın kalelerini açten fethetmeyi nasıl başardı? Kuşkusuz bu soru günümüzün en can alıcı sorunudur. Ve bu sorunun cevabı, salt teorik önermelerde değil, proletaryanın son yarım asırlık tecrübesinin tarihsel materyalizmin yöntemleriyle en ince noktasına kadar incelenmesinde yatmaktadır.

Modern revizyonizm ile Marksizm-Leninizm arasındaki mücadele, bugün bütün yakıcılığıyla gündemdedir. Ve bu kez soruna daha derinlemesine ve somut olarak yaklaşmadıkça Marksizm-Leninizmin kesin zaferini sağlamak imkânsız olacaktır. Bu araştırma dizisi, aynı zamanda dünya proletaryasının son yarım asırlık mücadelesinin değerlendirilmesi yönünde bir ilk deneme niteliğini de taşımaktadır. Dünya Marksist-Leninistleri bu yönde araştırmalara ağırlık verip tartışmalar derinleştikçe, modern revizyonizmle mücadelede yeni-sağlam adımlar atılmış olacaktır.

Bu araştırma, üç ana bölümden oluşuyor. Birinci bölümde (P. -5'te yayınlanmış olan bölüm) genel olarak savaş, özel olarak emperyalist savaş konusunda Marksist-Leninistlerin tavrının ne olması gerektiği, özet olarak ortaya konmaktadır.

II. bölümde ise, ilk bölümde konan görüşlerin ardında yatan tarihsel tahlil ortaya konuyor. Bu tarihsel tahlil bölümü, üç ayrı dönemi kapsıyor: Serbest rekabetçi kapitalizm döneminde milli savaşlar; I. Emperyalist paylaşım savaşı dönemi; ve II. Dünya Savaşı dönemi. Her üç dönemde savaşların nitelikleri ve değişik yönleri incelenmekte, bunlar karşısında komünistlerin stratejileri ve taktikleri, sağ ve sol sapmalarla mücadeleleri, başarı ve hataları ayrıntılarıyla araştırılmaktadır. Son bölümde ise, araştırmanın sonuçları toparlanmakta ve bugün için önem taşıyan noktalar vurgulanmaktadır.

II. Bölüm : Proletaryanın Savaş Karşısındaki Görev ve Taktiklerinin Tarihsel Tahlili :

A) SERBEST REKABETÇİ DÖNEMDE MİLLİ SAVAŞLAR KARŞISINDA MARKS VE ENGELS'İN TUTUMU

Marks ve Engels'in uluslararası proletaryaya önderlik ettikleri dönemlerde, proletarya iktidarı için koşullar henüz olgunlaşmamıştı. Engels Paris Komünü tecrübesinin derslerini özetlerken «... ve bir yol daha işçi sınıfı iktidarının henüz ne kerteğe dek imkansız bulunduğu ortaya çıktı» diyor (1). Proletarya iktidarının henüz pratik bir görev olmadığı bir dönemde, savaşlardan devrim için yararlanma genel ilkesi nasıl uygulanıyordu onu görelim:

Proletarya toplumsal ilerlemeden yanadır. Emperyalizm çağında bu proleter devrimin gerçekleştirilmesi demektir. Bu çağda daha önceden kalan hem burjuva demokratik hem de milli nitelikteki sorunlar proleter dünya devrimine bağlı olarak ele alınır hale gelmişlerdir. Dolayısıyla içinde bulunduğumuz çağda, proletarya tüm çalışanlara, baskı ve sömürüyü bir daha geri gelmemek üzere gömmek için önderlik etmek tarihi görevini omuzlarında taşımaktadır.

Emperyalizm öncesi dönemde ise durum farklıdır. Burjuvazi hâlâ ilerici nitelik taşımaktadır. Hem milli hem burjuva demokratik görevlerin tamamlanması hâlâ burjuvazinin önderliğini gerektiriyordu. Çünkü proletarya henüz bu görevleri yerine getirecek ne objektif ne de subjektif koşulları sağlayabiliyordu. Marks ve Engels bu tarihi koşullarda önderlik yapıyorlardı. Dolayısıyla onların savaş konusunda takınmış oldukları tavırlara atıfta bulunurken bu çağ farkına çok dikkat etmek gerekir. Ancak bu koşullar altında Marks ve

Engels'in tavırlarının doğru özü bugünkü mücadelemize hizmet eder hale getirilebilir. Aksi hal, «Renmin Ribao»nun 4 Kasım makalesinde olduğu gibi Marksizmin metodundan tarihi boyutu budayıp onu bayağılaştırmaktan başka bir şey değildir.

Marks ve Engels'in tavırlarındaki ders alınması gereken bu öz nedir? Toplumsal ilerlemeye hizmet eden, yani ezilen sınıfların yararına olan savaşları desteklemek, toplumsal ilerlemeyi engelleyen, ezilen sınıfların aleyhine olan savaşlara karşı çıkmak.

Aynı şekilde, ulusların kaderlerini tayin hakkı sorununda da dünyada bir bütün olarak toplumsal ilerlemeye hizmet eden, feodalizmi geriletken ulusal hareketleri desteklemek, toplumsal ilerlemeyi engelleyen, feodalizme güç kazandıran ulusal hareketlere karşı çıkmak.

Oportünistler çeşitli defalar, Marks'ın ve Engels'in bu tavırlarına atıfta bulunarak, onları kendi sınıf uzlaşmacılığı siyasetlerinin aleti haline getirmek istemişlerdir. Plehanov'lar, Kautsky'lerden sonra şimdi de «üç dünyacı» modern revizyonistler, Marks'ın rezilcesine tahrife çalışıyorlar. Bu yüzden, kısaca da olsa, onların mücadele koşulları ve mücadelelerinin konumuzla ilgili olan kısımlarını özetleyelim:

1848'de Avrupa'da devrim patlak verdiğinde, o zamanlar ortaçağ gericiliğinin kalesi olan feodal Rusya, her türlü zora başvurarak Avrupa demokrasisini boğmak istedi. Bu tarihten 1896'lara kadar, Marks ve Engels (Marks'ın ölümünden sonra da Engels), Rusya'nın Avrupa üzerindeki tehdidini feodalizmin kapitalizm üzerindeki tehdidi olarak değerlendirildiler. Savaşlar ve ulusal hareketler

konusunda tavırlarını belirlerken söz konusu savaşın ya da ulusal hareketin sonunda kimin -Avrupa burjuva demokrasisinin mi yoksa Rus feodalizminin mi işine yarayacağına bakarak karar verdiler. Bu tavırlar son derece doğrudu, çünkü sorun iki ayrı sistem sorunuydu ve proletarya şüphesiz feodalizme karşı kapitalizmin yanında ağırlığını koyacaktı. 1890'lardan sonra, Rusya'daki burjuva gelişmeler, onu orta çağ gericiliğinin kalesi ve Avrupa demokrasisinin düşmanı olmandan çıkardı. Bundan dolayı Lenin'de benzer bir tavra rastlamıyoruz. Marks ve Engels Rus çarlığına karşı Avrupa proletaryasını anayurt savunmasına çağırdılar. 1891'de Engels muh temel bir Rus saldırısına karşı Bebel'e yazdığı mektupta şöyle diyordu:

«Savaş tehlikesi daha büyürse, hükümete, ya - bancı düşmana karşı kendisini desteklemeye hazır olduğumuzu bildirebiliriz: yeter ki bizimle, böyle yapmamızı sağlayacak dört dörtlük bir anlaşma yap-sın ve savaşı yılmadan sürdürmek için devrimci araç lar dahil her aracı kullansın... Bu bir ulusal varlık yokluk sorunu olacaktır ve bizim için ayrıca ka - zanmış olduğumuz pozisyonun ve muhtemel fırsat - ların korunması anlamına gelecektir» (2).

Mesele apaçık değil mi? Engels bazı ko-şullar yerine getirilirse anayurt savunması yapılmasını öneriyor. Çünkü, çıkacak bir sa-vaştan yararlanarak proletarya iktidarı kur-manın söz konusu olmadığını biliyor. Objektif koşullar buna henüz hazır değil. Nihai çatışmaya kadar proletarya sabırla hazırlan-malı, güçlerini sabırla toparlamalıdır. Eğer Ruslar Almanya'yı işgal ederse, o zamana ka-dar elde edilmiş bütün kazançlar yerle bir olduğu gibi «Avrupa Sosyalist hareketi 20 yılına yok olacaktı» (agy). Şimdi, «üç dün-yacı» kalpazanlar Engels'in bu çağrısını ha-tırlatıp, Batı Avrupa'nın proletaryasına gene anayurt savunması öneriyorlar. Bunu yapar-ken de hiç yüzleri kızarmadan ustaların ad-larını ağızlarından düşürmüyorlar. Oysa usta lar, Engels'in yukarıdaki çağrıyla yaptığı ça-ğın değiştiğini, proletarya ihtilalinin pratik bir görev haline geldiğini söylemektedir. Ye-

ni modern-revizyonistler, proletaryanın sos-yal emperyalizme karşı Batı Avrupa emper-yalizminin saflarında savaşmasını öneriyor. Bu «üç dünyacı» modern revizyonistlere göre Marks-Engels döneminde feodalizm ne idiye se bugün Rus Sosyal Emperyalizmi de odur; burjuva demokrasisi ne idiye siyasi gericilik de odur. Bu bilim yoksulları belliki emperyaliz mi sosyal emperyalizme göre daha ileri sayı-yorlar.

1856 Kırım savaşında Marks ve Engels, Osmanlı İmparatorluğunu Rus Çarlığına karşı desteklediler. Çünkü Rusya'nın yenil-mesinin, birinci olarak Avrupa üzerindeki tehdidinin gerilemesine, ikinci olarak da sa-vaştan yenik çıkacak bir çarlığın zaten ge-lişmekte olan toplumsal muhalefet karşısında güç durumda kalacağı ve bunun da belli bir demokratik gelişmeye neden olacağını düşü-nüyorlardı. Osmanlı İmparatorluğunun ga-libiyetinin hiç bir şey ifade etmeyeceği ise aşikârdı. 1856 Kırım Savaşı Osmanlıların (İn-giliz ve Fransızların desteğiyle) galibiyetiyle sonuçlandı. Bu yenilgi Çarlık Rusya'sında 1861 reformlarının hazırlayıcısı olaylardan biridir. Hayat hemen onların ne kadar haklı olduğunu gösterdi. •

«1870-71 savaşında Marks ve Engels Almanya'yı Fransa'ya karşı desteklediler. Çünkü 1870-71 savaşı III. Napolyon yenilene kadar Almanya için tarihsel bakımdan ilerici bir savaştı: çünkü Napolyon III, Car ile birlikte, Almanya'ya yıllarca zulmetmiş ve onu feodal bir parçalanma halinde bırakmıştı» (3).

Almanya, feodal parçalanmışlıktan kur-tulmak için giriştiği bu savaş sonucunda, demokratik devrimin en önemli sorunu olan birlik sorununu çözdü ve burjuva demokratik devrimini tamamladı. Şüphesiz savaş Fransa'nın yağması haline gelir gelmez Marks da, Engels de karşısına en sert şekilde çıktılar (*).

(*) . 1870 savaşında, Bebel ve Liebknecht 21 Tem - muz 1870 günü yapılan oylamada, savaş kredi-lerine tarafsız kaldılar. Gerekeç olarak, kredi-lere oy vermenin Prusya Hükümetinin verdiği hanedan savaşını desteklemek, karşı çıkmanın ise Bonapart'in siyasetlerini desteklemek ola -

1878 Rus - Osmanlı savaşında da Osmanlıları desteklediler. Bir Osmanlı zaferinin Rus ya'da ilerleyen ve pusuda bekleyen toplumsal muhalefeti yükselteceğini, bunun da Rus feodalizmine çok ağır bir darbe olacağını ileri sürdüler. Marks, İngiliz parlamentosundaki oylamada, Osmanlılara yardım edilmesini reddeden sosyalist milletvekillerini sert şekilde eleştirdi (**).

Marks ve Engels Polonya ulusal hareketini desteklediler, çünkü bu feodal Rus Çarlığına karşı Avrupa demokrasisinin lehine bir hareketti. Ama Çarlığın «ileri karakolu» durumuna gelmiş Çekler'in ve Güney Slavların ulusal hareketlerine karşı çıktılar. Zira bu ulusal hareketlerin başarısı, ortaçağ gericiliğinin Avrupa demokrasisi aleyhine güçlenmesi anlamına geliyordu.

İşte Marks ve Engel'in mücadelelerinin dayandığı gerçekler bunlardı. Şimdi bunları çarpıtarak vermek isteyenler, proletaryanın bu köşe taşlarını kendi ayaklarına düşürmek için kaldırıyorlar. O zamanlar anayurt savunması anlattığımız anlamıyla doğru, devrimci bir görevdi. Ama şimdi:

«her kim ki, Marks'ı gerici ve mutlakiyetçi burjuvazi ve sosyalist devrim dönemine tamı tamına uygulanması gereken «işçilerin anayurtları yoktur» sözünü unutarak, burjuvazinin ilerici olduğu dönemdeki savaflara karşı Marks'ın tutumuna atıfta bulunursa, Marks'ı rezilcesine tahrif etmiş ve sosyalist görüş açısı yerine burjuva görüş açısını koymuş olur» (4).

B) I. EMPERYALİST PAYLAŞIM SAVAŞI DÖNEMİ

a) «Savaşlardan Devrim Lehine Yararlanma» İlkesinin Yeni Anlamı

Daha 1887'de Engels, artık Avrupa'da bir kaç ulusu içeren küçük savaşlar devrinin kapandığını, kaçınılmaz olarak bütün dünyayı kana ve ateşe boğacak dünya savaşları döneminin başladığını söylüyordu. (Bkz. Engels'in Lenin'den naklen aktardığımız 15 Aralık 1887 tarihli mektubu).

Bilindiği gibi bu, kapitalizmin emperyalizm aşamasına ulaşması, tek tek ekonomileri emperyalist zincirin birer halkaları durumuna getirmesinden ileri gelmektedir. Şubat 1915'de RSDİP Yurtdışı Grupları Konferansı I. emperyalist savaşı ele alırken sorununu şöyle özetliyor:

«Bu savaşın karakteri emperyalisttir. Bu savaş kapitalizmin gelişmesinin en yüksek aşamaya ulaşması sonucu beliren dönemin yarattığı şartların bir sonucudur; bu dönemin en büyük özelliği yalnız malların değil sermayenin de ihraç edildiğidir; bu dönemde üretimin kartelleşmesi ve ekonomik hayatın evrenselleşmesi etkileyici boyutlara ulaşmış, sömürge politikası aşağı yukarı bütün dünyanın paylaşılmasını düzenlemiş, dünya kapitalizminin üretici güçleri milli ve devlet bölümlerinin sınırları içine sığmayacak kadar gelişmiş ve objektif şartlar sosyalizmin başarısı için mükemmelen olgunlaşmıştır. (abc)» (5).

Burada bilhassa «objektif şartlar sosyalizmin başarısı için mükemmelen olgunlaşmıştır» sözlerine dikkati çekmek gerekir. Objektif koşullardaki bu değişme proletaryanın savaşa karşı tavrını, özü aynı kalarak, değiştirmiştir. Daha evvel de belirtildiği gibi proletarya daima savaşlardan devrim lehine, toplumsal ilerleme lehine yani ezilen sınıflar lehine yararlanma ilkesini savunmuştur. Ne varki, emperyalizm öncesi çağda henüz pro-

cağını getirdiler. Marks ve Engels bu tavrı desteklediler; fakat aynı zamanda bilhassa Liebknecht'in meseleye tek yanlı baktığını ve Almanya'nın birlik meselesini belirtmekten geri kalmadılar (Bkz. Marks'tan Engels'e 17 Ağustos 1870 tarihli mektup, Seçme Yazışmalar, sf. 229-230, İng.).

(**) Bkz. Marks'tan F.A. Sorge'a 27 Eylül 1877 tarihli mektubu (age., sf. 289-290) ve W. Liebknecht'e 11 Şubat 1878 tarihli mektubu (age., sf. 295). Marks burada İngiliz işçi sınıfı hareketini liberal Parti kuyrukçuluğu ile eleştirmekte, önderliğinin «satılmış sendika liderlerinin» ve «profesyonel ajitatörlerin» eline geçtiğini söylemektedir. Bunların tavrıyla «Çara, ulusların kurtarıcısına daha büyük şan olsun» diye bağırduklarına işaret ederek, Balkanlarda çarlığın oynadığı oyunlara alet olduklarını ima etmektedir.

leter devrimin mümkün olmağı, burjuvazinin tarihi olarak hâlâ devrimci bir rol oynadığı çağda, sınıf bilinçli proletarya iktidarı ele geçirmeye kalkışmıyordu. Bu yüzden Marks 1871'de Parislileri zamansız bir ayaklanmaya kışkırtırken tamda bu tarihi gerçeğe dayanıyordu.

Ama emperyalizm çağında artık koşullar değişti. İkinci Enternasyonalin Stutgard Kongresinde, bu değişme değerlendirilerek 1907 Ağustosunda şu karar alındı:

«Eğer savaş çıkacak olursa, onlar (çeşitli ülkelerin işçi sınıfı ve parlamento temsilcileri-derleyen) yığınları harekete geçirmek ve kapitalist sınıf hakimiyetinin yıkılışını hızlandırmak için savaşın yol açtığı ekonomik ve politik krizden ne pahasına olursa olsun yararlanmalıdırlar» (6).

Savaşlardan devrim lehine yararlanma genel ilkesinin bel kemiğini artık doğrudan iktidarı ele geçirmeye yarayacak taktikler oluşturmalıydı. Bu taktiklerin en önemlisi «yenilgi programı» adıyla anılan taktiktir. Bu taktiğin en üst aşaması, emperyalist savaşın iç savaşa dönüştürülmesidir. Her yenilgi programı, doğal olarak üst aşamasına ulaştırılmak amacıyla uygulanır. Yenilgi programının iç savaşa dönüştürülüp dönüştürülememesi şüphesiz bir çok etkene bağlıdır.

Şimdi, birinci emperyalist paylaşım savaşını ele alarak yenilgi programının uygulanışını, savaşın diğer yönleriyle birlikte inceleyelim.

b) Savaş Öncesi Durum

Birinci emperyalist savaş öncesinde ilişkilerin durumu ne idi?

Avrupa'nın bir çok ülkesinde proletarya son derece güçlü sosyalist hareketler inşa etmişti. Rusya'da Bolşevik Partisi önderliğinde Rusya proletaryası taçlı taçsız bütün efendileri tarihin çöplüğüne atmak için bir ölüm kalım mücadelesine girmiş durumdaydı. 1912'den itibaren kitle hareketleri tekrar yükselmeye başlamış, kısa zamanda 1905 seviyesine ulaşmış hatta onu da aşmıştı. Rus gericiliği başta olmak üzere bütün dünya

gericiliğini korkulu rüyalar içine itmişti. Almanya'da Alman Sosyal Demokrat Partisi son derece güçlü bir parti halinde idi. II. Enternasyonal'in en güçlü partisi, Avrupa gericiliğinin korkusu haline gelmişti. İngiltere'de sosyalizm telerrütsel bir talep halini almıştı. İtalya'da, Belçika'da, Hollanda'da, Fransa'da durum pek farklı değildi. Kısacası proletarya-burjuvazi çelişmesi bütün Avrupa'da son derece sertleşmiş bir durumdaydı; ve tıpkı 1848'ler gibi, bütün Avrupa'da bir komünizm beşvulası dolasmaktaydı. 1905 Rus devrimini takibeden yıllarda, doğuda demokratik kıpırdanışlar başlamıştı. 1908'de Türkiye ve İran devrimleri patlak vermişti. Hindistan'da mücadele kızışıyordu. Avrupa gericiliği, Asya halklarının feodal zorbalığa ve ulusal boyunduruğa karşı yönelttikleri mücadeleleriyle karşı karşıya gelmekteydi. Lenin 1908'de Balkan halklarının «Jön Türk» Türkiye'si aleyhinde kışkırtılmalarını, Rusya'nın İran devrimine doğrudan müdahalesini görerek şöyle diyor:

«Gerçekten şu anda Balkanlar'da, Türkiye'de ve İran'da gördüğümüz, karşı-devrimci Avrupa güçlerinin Asya'nın çiğ gibi büyüyen demokrasilerine karşı kurdukları koalisyonudur» ve bunun nedenini açıklıyor: «Kapitalist güçler arası rekabet, en büyük payı kendine ayırma hırsı, sömürge ve etki alanlarını geliştirme isteğine karşı Avrupa'ya bağlı ya da Avrupa tarafından 'korunan' ülkelerin bağımsız, demokratik hareketlerine karşı duyulan korku» (7).

Görüldüğü gibi, emperyalizm ile ezilen halklar ve uluslar (8) arasındaki çelişme de sertleşmekte, emperyalistlerin sömürü ve talan huzurunu bozan diğer bir etken olmaktadır.

Ama bu iki çelişmenin sertliğiyle kıyaslanamayacak derecede keskinleşmiş bir diğer çelişme savaş öncesi dönemin belirleyicisidir. Dünya pazarlarına el atmada diğer emperyalistlere kıyasla geç kalmış genç ve güçlü bir Alman emperyalizmi ve uzun yıllardır dünyanın efendisi İngiliz emperyalizmi, dünya pazarları ve hammadde kaynakları üzerinde amansız bir mücadeleye tutuşmuşlardır. Daha 1908'de Lenin şöyle diyor:

«İngiliz ve Alman kapitalistleri arasında dünya pazarları üzerindeki rekabet gittikçe kızışıyor. İngiltere'nin eski üstünlüğü ve dünya pazarı üzerindeki bölünmez hakimiyeti artık mazide kaldı. Almanya sürekli olarak gittikçe gelişen ve ürünlerine giderek artan bir ölçüde dış pazarlar arayan bir kapitalist ülke haline geldi. Sömürgeler için mücadele ve ticari çıkarların çelişmesi, kapitalist toplumda savaşın en önemli nedenlerinden biri oldu» (9).

«Eski bölüşme, İngiltere'nin birkaç yüzyıl boyunca eski rakiplerini mahvetmiş olması gerçeğine dayanıyordu. Eski rakip, bütün dünyaya egemen olan Hollanda idi. Bir diğeri, aşağı yukarı yüzyıl üstünlük savaşı veren Fransa idi. Uzun savaşlarla İngiltere, ekonomik gücüne ve sermayesine dayanarak bütün dünya üzerinde rakipsiz egemenliğini kurdu. 1871'de yeni bir soyguncu, yeni bir ekonomik güç ortaya çıktı; bu güç, İngiltere'den çok daha büyük bir hızla gelişmişti. Bu bir gerçektir. Hiç bir ekonomi tarihi kitabı yoktur ki, bu tartışma götürmeyen gerçeği, Almanya'nın daha hızlı gelişmiş olduğu gerçeğini kabul etmesin. Almanya'da kapitalizmin bu hızla gelişmesi, genç ve kuvvetli bir soyguncunun Avrupa Devletleri Birliğine gelerek şunları söylemesine benziyordu: 'Hollanda'yı mahvettiniz, Fransa'yı yendiniz, dünyanın yarısını mideye indirdiniz; şimdi lütfedin de biz de hissemize düşeni alalım» (10).

Şüphesiz proletarya ile burjuvazi arasındaki ve emperyalizm ile ezilen halklar ve uluslar arasındaki çelişmelerin, emperyalistler arasındaki çelişmelerin keskinleşmesine katkıda bulunduğu yadsınamaz. Şüphesiz ki, taçları ve tahtları korumak ve sömürü düzeninin ömrünü uzatabilmek için, kapitalist toplumun efendileri proletaryanın sosyalizm sloganlarını savaş sloganlarıyla boğmak istemekteydiler ve savaşı proletaryanın mücadelesini bastırmanın bir aracı olarak da görmekteydiler. Sömürgelerde gelişmekte olan hareketleri bastırmak için yürütülen yerel müdahaleler yerine, dünya çapında yeni bir köleleştirme hareketi emperyalizmin çıkarları açısından vazgeçilmez bir ihtiyaçtı. Ama bütün bunlara rağmen, sömürgelerin paylaşılması için dünyanın barut fıçısına dönüştürülmesi, yıllardır sürdürülmekte olan emperyalist siyasetlerin en öne çıkan yönünün oluşturuyordu.

c) Barışı Koruma Mücadelesi

Daha 1908'de dünya işçi sınıfı, savaşa karşı olduğunu ve barışı korumak için mücadeleye hazır olduğunu ilan ediyordu. 1908'de Berlin'de İngiliz ve Alman proletaryası savaşa karşı son derece güçlü gösteriler koymuştu. 1910 Kopenhag kongresinde proletarya bu kararlılığını tekrarlamış ve eğer her şeye rağmen savaş patlak verirse, barışı yeniden kurmanın yegane yolunun burjuva iktidarlarına son vermek, proletarya iktidarını kurmak olarak gördüğünü tekrarlamıştı.

1912'de Balkan savaşı patlak verince, dünya savaşı tehlikesinin pratik hale dönüşüğünü gören II. Enternasyonal partileri, Kasım 1912'de Basle'de olağanüstü bir kongre topladılar. Kongre savaşa karşı çok büyük bir gösteriyle başladı ve kongre sonunda oybirliği ile savaşa karşı bir bildiri yayınladı. Basle Manifestosu olarak ta bilinen bu bildiride diğer şeylerin yanısıra şunlar söyleniyordu:

d) BASLE BİLDİRİSİ

«Enternasyonal, Stutgard ve Kopenhag kongrelerinde, savaşa karşı mücadele için bütün ülkelerdeki proletaryanın eylem kurallarını açıkça bildirdi:

Bir savaş tehlikesine karşı, tehdit altında bulunan bütün ülkelerdeki işçi sınıfı için, işçi sınıfının parlamentolardaki temsilcileri için bir eylem ve düzenleme gücü olan Uluslararası Sosyalist Büro'nun yardımıyla, kendilerine en uygun görünen ve tabiatıyla sınıf mücadelesinin keskinliği ve genel siyasal duruma göre değişen bütün araçlarla savaşı önlemek için, ellerinden gelen bütün çabayı göstermek bir görevdir. Ama gene de savaş patlarsa, onu kısa zamanda durdurmak için aracılık etmek ve en geniş halk tabakalarını ayaklandırmak ve kapitalist egemenliğin düşüşünü hızlandırmak için, savaş tarafından yaratılan iktisadi ve siyasal bunalımdan var gücüyle yararlanmak onların görevidir.

«Bir dünya savaşının devamı olabilecek bir proletarya ihtilali önünde yönetici sınıfların duyduğu korku, barışın esaslı bir güvencesi olmuştur.

«Kongre Sosyalist partilerden, eylemlerini var güçleriyle sürdürmelerini ister. Bu ortak eylem için, her sosyalist partiye kendi özel görevini gösterir.

«Kongre, Büyük Britanya ve Alman İmparatorluğu arasında yapmacıklı bir şekilde sürdürülen düşmanlığı Avrupa barışı için en büyük tehlike ka-

bul eder.

«Hükümetler iyice bilsinler ki, Avrupa'nın bu -
günkü durumu ve işçi sınıfının fikri eğilimi içinde,
bizzat kendileri için tehlikeli olmaksızın savaş kun-
dakılığını yapamazlar.

«Fransız Alman savaşının devrimci Komün pat-
lamasına meydan verdiğini, Rus-Japon savaşının,
Rusya halklarının devrimci güçlerini harekete ge-
tirdiğini hatırlasınlar; askeri ve bütün harcamalar -
daki artış tarafından dürtüklenen huzursuzluğun
İngiltere ve kıta üzerindeki toplumsal çatışmalara
görülmedik bir keskinlik verdiğini ve korkunç grev-
lere neden olduğunu hatırlasınlar.

«Sadece bir savaş fikrinin bile, bütün ülkeler
proletaryasında büyük bir hoşnutsuzluk ve öfke
uyandırdığını hissetmiyorlarsa, hükümetlerin çılgın
olmaları gerekir.

«Emekçiler, kapitalistlerin çıkarı, hanedanların
gururu ya da gizli anlaşmalar kombinezonları için
birbirlerine kurşun sıkmayı, bir cinayet olarak kabul
ederler. (abç).

«Eğer hükümetler her türlü düzenli dönüşüm
olanaklarını ortadan kaldırarak, bütün Avrupa pro-
letaryasını mutsuz kararlar almak zorunda bırakır-
larsa, kendileri tarafından verilen bunahımın bütün
sorumluluğunu kendileri taşıyacaklardır,

«Proletarya, şu anda, insanlığın bütün gelece-
ğinin kendisine bağlı olduğunun bilincine sahiptir
ve bütün kıyım, açlık ve kötülük yığılıyla tehdit
altında bulunan halk çiçeğinin yok olmasını engel-
lemek için bütün gücünü kullanacaktır.

«Bütün ülkelerdeki proleterler ve sosyalistler, şu
nazik anda, sesimizi duyurmamız ve (Barış) isteği-
mizi her durumda, her yerde kesin olarak bildirme-
miz için, kongre hepinize çağrıda bulunuyor.

«Protestonuzu, parlamentoda, hep birden, bü-
tün gücünüzle yükseltiniz; kitle gösteri ve eylemle-
rinde birleşiniz; proletarya örgütlenme ve gücünün
size sağladığı bütün araçları kullanınız, öyle ki, bü-
tün hükümetler barış için kararlı bir işçi sınıfının
dikkatli ve etkili iradesini sürekli olarak karşıların-
da hissetsinler. (abç).

«Böylece, kapitalist sömürü ve cinayet dünya-
sının karşısına, proleter barış ve halkların birliği
dünyasının yığınlarını çıkartınız» (abç) (11).

Basle manifestosunun üzerine biraz
eğilelim: Dikkate değer noktalar şöyle sıra-
lanabilir:

Birincisi, tarafımızdan altı çizilen yer
gösteriyor ki enternasyonal, savaşa karşı (ya
da barışın korunması için) en büyük güven-
ceyi, muhtemel bir proleter devriminin bur-
juvaziye verdiği korku olarak görmektedir.
Görüşümüzce bu nokta son derece önemlidir.
Bazı koşullar altında kurulması gereken (ile-
ride daha ayrıntılı ele alacağız) dünya barış
cephesinin niteliğinin kavranması açısından,
bu satırlar paha biçilmez kıymettedirler. Söy-
lenen açık: **Burjuvaziye savaştan vazgeçmeye
zorlayacak en iyi araç onu devrimle tehdit
etmektir.** Ve bunun boş tehdit değil, canlı,
burjuvaziye gerçekten korkutan bir tehdit
olabilmesi bazı koşullara bağlıdır: Birincisi,
proletarya partisinin savaşı iç savaşa dönüş-
türme taktiğini gerçekten uygulayabilecek
bir parti olduğu intibah burjuvazide uyan-
ması gerekir. İkincisi, parti «kendi» burjuva-
zisinin yağmacı emellerini teşhir etmede ö-
nemli başarılar elde etmiş olmalıdır. Halk
kitleleri gözünde tecrit olmuş bir burjuvazi-
nin savaşa kalkışması oldukça güçtür. Açık-
tır ki, bunlar, partinin barışı koruma değil,
doğrudan devrim mücadelesinde önemli ba-
şarılar kazanmasına bağlıdır. Dolayısıyla,
**barışı koruma mücadelesi, ancak ve ancak
güçlü bir devrim mücadelesi kurulabilmişse
başarıya ulaşabilir.**

Barışın korunması meselesinde sınıf bi-
linçli proletarya «savaşa karşı» olan emper-
yalistlere ve diğer hakim sınıflara güvenemez.
Savaşa karşı mücadelenin bel kemiğini biz-
zat dünya devrim cephesinin güçleri oluşturu-
mak zorundadır. Kurulacak barış cephesi
gerçekten barış için çalışan bir cephe olacak-
sa hiç kuşku yoktur ki, önderliğini gerçekten
barıştan yana olan güçler, yani dünya devrim
cephesinin güçleri oluşturmalıdır. Aksi halde
kurulacak olan barış cephesi değil, o anda
savaştan yana olmayan, fakat başka (kendi
istedikleri) koşullar altında savaşı isteyen
karşı-devrim güçlerinin vakit kazanmasına,
yalan ve demogöji ile halkaların peşine tak-
masına ve istediği koşulların yaratılmasına
hizmet eden bir cephe olacaktır.

Bu noktada, «üç dünyacı» modern revizyonistlerin konuyla ilişkin tezlerine, daha doğrusu, gözümüzün önündeki pratiklerine bir bakalım. Bu hainler, barış mücadelesinin devrim mücadelesi ile olan direk bağı görmelikten geliyorlar. Onlara göre, barışı korumak için devrim mücadelesini yükseltmek değil, tatil etmek gerekir. Bu sayede sözde «savaş istemeyen» emperyalistlerle «barış cephesi» kuracaklarını sanıyorlar. Sonuçta kurdukları ancak ve ancak kuyrukçuluğunu yaptıkları emperyalistlerin, emperyalist emellerinin muhafızlığı olmaktadır. Bu dönemlerin kuracakları cephe olsa olsa, ABD'nin başını çektiği emperyalist koalisyonun, bir paylaşım savaşı için istediği koşulların inşa edilmesine yarayabilir. Çünkü bu cephenin pusulası Carter'lerin, Schmidt'lerin elindedir. Her halde onlar, sırf «üç dünyacılar» «doğru siyaset» izliyorlar diye emperyalist emellerinden vazgeçecek değildirlere. Bu, bir Marksist-Leninist'in dediği gibi «doğru siyaseti» elma şekeri, emperyalistleri de çocuk görmek değil de nedir?

Toparlarsak, dünyada barışın korunmasının en başta gelen unsuru devrim mücadelesidir. Çok çok tekrarlanan ve çoğu kez de neredeyse «allah büyüktür» anlamında kullanılan «Ya devrimler savaşı önler, ya da savaşlar devrime yol açar» sözü başka ne olabilir?

Basle bildirisinin diğer önemli bir noktası da, gene yukarıda sözünü ettiğimiz hususla ilgilidir. Birinci savaş öncesinde bazı emperyalist devletlerin, savaşı istemediği bir gerçektir. Nitekim savaş boyunca «tarafsız» kalmış emperyalist devletler de vardır. Bunlar Danimarka, İsveç, İsviçre, Norveç'tir. Hatta Belçika ve Lüksemburg'un savaşı istemedikleri de bilinen gerçektir. Buna rağmen, Basle Bildirisinde savaşa karşı, bu emperyalist devletlerle barışın korunması amacıyla bir ittifak arandığını gösterir bir ize rastlanamaz. Çünkü bu devletler, o günkü somut savaşa karşı olmakla beraber, savaşın

patlamasını etkileyebilecek nicel güce sahip değildirlere. Görüşümüzce, bu ikinci savaşta uygulanan taktiklerle tam bir uyum içindedir. Birinci savaş öncesi, dünyada bir sosyalist ülke yoktur. Proletarya henüz kendi sosyalist anayurdunu savunmak gibi bir görevle karşı karşıya değildir. Daha ileride ayrıntılı olarak üzerinde duracağımız gibi, ikinci savaşın, sosyalizmin anayurduna karşı çok ciddi bir tehdit olduğu gerçeğine, birinci savaş öncesinde rastlamıyoruz. O halde, dünyada sosyalist ülkelerin varlığının, öz aynı kalmak koşuluyla, taktiklerde meydana getirdiği değişmeyi iyi kavramalıyız.

Ve son olarak, bu bildiri, kongreden oy birliği ile çıkmıştır. Sonradan proletarya davasına ihanet edecek olan Kautsky, Vandervelde vb. II. Enternasyonal Liderleri de bu bildirinin destekleyicileri arasındadır. Bu, oportünizmin her kılığa girebileceğinin, her şeyin altına imza atabileceğinin güzel bir örneği; Marksist-Leninist'lere tarihi bir uyarıdır.

c) Savaş ve II. Enternasyonal'in İhaneti

I. Paylaşım Savaşı 28 Temmuz 1914'de Avusturya-Macaristan'ın Sırbistan'a saldırmasıyla başlar. Bunu takiben bir hafta içinde Almanya, İngiltere, Rusya, Fransa, Belçika, Lüksemburg savaşın içine girerler.

Fransa'ya saldırmak isteyen Almanya, Belçika üstünden geçiş hakkı ister; Belçika bunu reddeder ve gereğinde karşı koymak için hemen hazırlığa girer. 2 Ağustos 1914'te Vandervelde önderliğindeki Belçika İşçi Partisi, burjuva devletin savaşı yasasını destekler; 3 Ağustos'ta da halkı Alman saldırısına karşı burjuvazisini desteklemeye çağırır. Vandervelde (II. Enternasyonal Uluslararası Sosyalist Büro Başkanı) adalet bakanı olur. Aynı gün Almanya Fransa'ya savaş açar. 4 Ağustos'ta Alman Reichtag'ında Sosyal-Demokrat parti savaşı yasasını destekler (Azınlık karşı çıkarsa da çoğunluğa uyup olumlu

oy kullanır.) Aynı gün Fransız sosyalist partisinin ihaneti gelir. Rusya'da Menşeviklerin, Sosyalist-Demokratların ihaneti bunu takip eder. Savaş patlak verdikten çok kısa bir zaman sonra Avrupa'da proletaryaya ihanet etmemiş yegâne büyük parti Bolşevik Parti kalmıştır. Bunun dışında her partide küçük azınlıklar ve bir iki küçük parti savaşa karşı mücadelelerini sürdürmüşlerdir. Burada II. Enternasyonal'in şeflerinin ihaneti üzerinde pek duracak değiliz. Şu kadarını ilave etmekte yarar vardır; proletaryaya ihanet eden bütün partiler «anayurt» savunması şiarıyla bu işi yapmışlardır. Kendi hakim sınıflarını «savunma durumunda» olarak değerlendirmiş ve Marks'a, Engels'e atıfta bulunarak, savunma savaşlarının meşruluğu üzerine ihanet teorileri geliştirmişlerdir. «Savunma» ya da «haklı savaşlardan» sınıf bilinçli proletaryanın ne anladığını daha önce incelediğimizden, burada II. Enternasyonal şampiyonlarının Marks ve Engels'i nasıl «rezilcesine tahrir ettiklerini» sadece söylemekle yetineceğiz.

f) Anayurt Savunması

Burada, iki önemli hususu nisbeten ayrıntılı olarak ele almalıyız. Bunların ilki «anayurt savunması» kavramıdır. Daha önce de sözünü ettiğimiz gibi Marks «proletaryanın vatani yoktur» der. Bunun anlamı şudur: sınıf bilinçli proletarya için hedef bütün ulusal sınırların ötesinde, kendi sınıfının kardeşliğidir. Her ulusun hakim sınıfları arasında ortaya çıkabilecek anlaşmazlıklarda, burjuva ulusçuluğu çerçevesinde taraf tutmaz. İki ayrı burjuva ulusun hakim sınıfları arasında taraf tutması ancak ve ancak kendi proleter enternasyonalist çıkarlarına hizmet ettiği koşullarda düşünülebilir. Aksi hal, su katılmamış bir sosyal sovenizmdir.

Dolayısıyla «Anayurt savunması», yalnızca burjuva ulusçuluğuna ait bir kavram olarak ele alınamaz. «Çünkü «Anavatan» yani veri olarak politik, kültürel ve sosyal çevre, proletaryanın sınıf mücadelesinde son derece kuvvetli bir faktördür» (12). Lenin şöyle diyor:

«Ezilen ulus tarafından emperyalistlere, ezen güçlere karşı verilen bir savaş gerçek ulusal bir savaştır. Bugün de imkân dahilindedir. Ezilen bir ulusun bir dış ezene karşı yürüttüğü savaşta «anavatan savunması» acaemaca değildir. Sosyalistler böyle bir savaşta «anavatan savunması»na karşı değildirler» (13).

Görüldüğü gibi, «anavatan savunması», ulusların kaderlerini tayin hakkı meselesine bağlı olarak ele alınan bir husustur. «Ancak, ülkenin kaderi onu, sınıf mücadelesini etkilediği oranda ilgilendirir, bir sosyal demokrasinin ağzında oldukça kaba kaçan bir burjuva «yurtseverlik» ahlaki ölçüsü ile değil» (14). Dolayısıyla, herhangi bir ulusun bilinçli proletaryası, kendi ulusunun kaderini tayin hakkını nasıl ele alması gerekiyorsa, «anavatan savunması»nı da öyle ele almalıdır.

Pey iyi bildiğimiz gibi, Türkiye'de ulusal sorun olarak, daha doğrusu ulusların kaderlerinin tayin hakkının gerçekleştirilmesi meselesinin parçaları olarak iki tür sorun vardır. Bunların ilki, Kürt ulusunun, Türk hakim sınıflarının gaspettiği devlet kurma hakkıdır. İkincisi ise çeşitli milliyetlerden Türkiye halkının emperyalist tahakküme karşı ulusal kurtuluş sorunudur ve bildiğimiz gibi Türkiyeli Marksist-Leninistler, bu iki ulusal sorunu da (ulusal sorunun bugün genel olmayan klasik biçimi ile, yeni-sömürgeler meselesine bağlı genel biçimi) devrim mücadelesi içinde ele almakta ve her ikisini de demokratik halk devrimine tabi kılmaktadırlar. Bu tamamen doğru tavır, «anavatan savunması» meselesinde çok öğreticidir. Şöyle ki;

Eğer bazı koşullar altında, Türkiye doğrudan bir emperyalist müdahaleye uğrarsa, sınıf bilinçli proletaryanın tavrı ne olacaktır? Marksist-Leninistler bu meselede de doğru bir siyasete sahiptirler. Bu şartlar doğarsa, Marksist-Leninistler saldırgana karşı birleşebilecek bütün güçleri birleştirip «anavatan savunması» yapacaklardır. Ama bu savunmayı yaparken kendi bağımsız güçlerini titizlikle muhafaza eder, onu kendi sınıf çıkarları için «anavatan savunması» yapan ha -

kim sınıfların emrine vermezler. Amaç, bu mücadeleyi dünya proleter devriminin bir parçası haline dönüştürmek, mücadeleyi devrimle bitirmektir. Şuna dikkat edilmelidir ki, ulusal çelişkinin baş çelişme haline geldiği koşullarda, demokratik devrim görevinin milli devrim görevlerine bağımlı olarak ele alınması, demokratik devrim görevinin silinip atılması anlamına gelmez.

Japonya'ya karşı savaş döneminde ÇKP'nin tavrı, bu hususta çok öğretici bir örnektir.

Bu soruna nispeten de olsa ayrıntılı olarak girmemizin nedeni, birinci paylaşım savaşında ortaya çıkan bazı durumların doğru bir değerlendirmesini yapabilmek içindir.

Bunların ilki, savaşı istemediği bilinen Belçika burjuvazisinin Alman tehdidi karşısında «anavatan savunması» çağrısında bulunması ve Vandervelde'nin önderliğindeki Belçika İşçi Partisinin bu çağrıya karşı, daha önce sözünü ettiğimiz tavrıdır. Lenin, bu tavrı sosyal-şöven bir tavır olarak değerlendirmektedir. Biraz önce yaptığımız açıklamaların ışığında, aşıkardır ki, Belçika İşçi Partisi, burjuvazinin önderliğinde, burjuva ordusunun güçlendirilmesi doğrultusunda değil de, kendi önderliğinde, halkı silahlandırıp bu «anavatan savunması» mücadelesini, kendi burjuvazisini de devirme mücadelesiyle birleştireydi doğru bir tavır takınmış olurdu. Ülke işgale uğradıktan sonra bile yapılması gereken şey, burjuvazinin önderliğinde bir «vatan cephesi» kurmak değil, kendi önderliğindeki bir «vatan cephesine» burjuvaziye zorlamak, mücadeleyi bu koşullarda yürütmektir.

İkinci örnek bizim tarihimizle ilgilidir. Bilindiği gibi, Osmanlı İmparatorluğunun top raklarının paylaşılması, birinci savaşın önemli nedenlerinden biridir. Ama, gene bilinmektedir ki, Almanci İttihat Terakki yönetiminin savaşa girişinin nedeni, İmparatorluğu «savunmak» değildir. Onlar, kendi Turancı hayalleri için ama esas olarak Alman emperyalistlerinin hizmetinde savaşa girmişlerdir.

O halde, savaş döneminde sınıf bilinçli proletaryanın görevi, Osmanlı Paşalarının komutası altında cephelerde savaşmak değil, bir yenilgi programı uygulamak, savaşı iç savaşta çevirmek olmalıydı. Bu meseleye girmemizin nedeni, Şefik Hüsnü'nün «Çanakkale savunması» sırasında çekilmiş bir fotoğrafini Şefik Hüsnü'nün bir Marksist-Leninist olduğuna kanıt gösterircesine yayınlayan Aydınlık Dergisinin resmi yayınladığı zamanki ve Şefik Hüsnü'nün burjuva milliyetçisi çizgilerini bir kere daha sergileyebilmektir.

g) Yenilgi Programı: Savaşa karşı Savaş

Birinci savaş patlak verir vermez, II. Enternasyonalin liderlerinin proletarya davasına nasıl ihanet ettiklerini az evvel belirtmiştik. Bolşevik Partisi, bir taraftan bu sağ oportünizme karşı, diğer taraftan Rusya'da Çarlığa karşı amansız bir mücadeleye atıldı. Lenin, artık II. Enternasyonel partilerini, «proletarya hareketi içinde bir sapma, ama proletarya hareketi içinde» olarak değerlendirmenin mümkün olmadığını ileri sürerek sosyal şovenizme karşı yoğun bir ideolojik savaş açtı. Ağustos 1914'de Merkez Komitesi toplanma olanağı bulamadığı için bazı parti liderleri durumu değerlendiren bir toplantı yaptılar.

Bu toplantının benimsediği önerge, savaşın gerçek nedenleri ve özü konulduktan, ikinci enternasyonel partilerinin (Alman, Fransız, Belçika) tutumları ve burjuva hükümetlerinin yalanları teşhir edildikten sonra şöyle sonuçlanıyordu:

«7-Artık aşağıdakiler Sosyal Demokratların sloganı olmalıdır:

«İlk olarak, bütün propagandanın kapsamı orduyu ve diğer savaş alanlarını da içermek üzere sosyalist devrim ve silahların kendi kardeşlerine ve diğer ülkelerdeki ücret kölelerine karşı değil fakat ülkelerin gerici ve burjuva hükümet ve partilerine karşı kullanmanın gereği olmalıdır. İllegal bir çekirdek ve bütün ülkelerin orduları içinde her dilde bu çeşit propagandayı yapacak gruplar oluşturmak acil bir ihtiyaçtır. İstisnasız bütün ülkelerdeki aptalların ve burjuvazinin şovenizmine ve yurtseverliğe karşı amansız bir mücadele verilmelidir. Sosyalizme ihanet eden şimdiki enternasyonalin liderlerine

karşı verilen mücadelede savaşın bütün yükünü taşıyan ve her durumda oportünizme ve şovenizme düşman olan çalışan kitlelerin devrimci bilincine başvurmak gereklidir.

«Önereceğimiz ikinci önemli slogan, Almanya, Polonya, Rusya ve diğer ülkelerde, Avrupadaki bütün ayrı ayrı devletler haline dönüştürmek yolunda propaganda yapmak olmalıdır.

«Üçüncü olarak ve özellikle çarist monarşi ve büyük Rusya, Pan-Slavist şovenizmine karşı mücadele ederken, bir yandan Rusya'da bir devrimi önerirken, diğer yandan Rusya tarafından baskı altına alınan ulusların kurtulmasını ve kendi kaderlerini tayin hakkının savunulması ile birlikte demokratik cumhuriyet sloganlarını, toprak mülkiyetinin kamulaştırılmasını ve sekiz saatlik iş gününü önermekteyiz» (15).

Şubat 1915'de, RSDİP Yurtdışı Grupları Konferansında alınan bir kararda diğer şeylerin yanı sıra şunlar söylenmektedir:

«Aşağıda belirtilenler bu emperyalist savaşı bir iç savaşa çevirme yönünde ilk adımlar olmalıdır: 1) Savaş kredileri için (lehinde) oy kullanmayı kesinlikle red ve burjuva hizmetlerinden çekilme, 2) Sınıflar arası barış (bloc national Burgfrieden, class truce) politikasını tamamen bırakma, 3) Hükümetlerin ve burjuvazinin sıkıyönetimlerle anayasal özgürlükleri kaldırdığı her yerde yeraltı örgütlenmelerine başlama, 4) Savaş alanlarında ve siperlerde, savaşan ülkelerin askerleri arasındaki kardeşliği destekleme, 5) Proletaryanın yaptığı her çeşit devrimci kitle eylemlerini destekleme» (16).

Görüldüğü gibi Bolşevik Partisi savaş patlamlarını patlamaz, savaşa karşı savaş ilân etmiştir. Bu mücadelenin Rusya içinde yürütülen kısmı özellikle zor ve kararlılık gerektiren bir mücadeledir. Stalin'in ifadelerine göre, ilk zamanlarda, Bolşevik konuşmacılar; dinleyiciler tarafından kürsülerden indirilmiş ve hatta dövülmüştür. Duma'daki Bolşevik milletvekilleri, savaş kredileri lehinde oy vermeyi reddetmekle kalmamış, hem Duma'daki konuşmalarıyla, hem de tüm Rusya'yı dolaşarak savaşın gerçek niteliğini sergilemişlerdir.

Bu teşhir kampanyasından dolayı Duma'daki Bolşevikler tutuklanmış, yargılanıp ömür boyu sürgüne gönderilmişlerdir. Yargılama boyunca proleter davasına bağlılığın, komünist fedakârlığın en yüksek örneklerini gös-

teren Bolşevik milletvekilleri mahkemeyi de savaşı teşhir ettikleri bir kürsü haline getirmişler, onların savunmaları bütün Rusya'da ve yurtdışında çoğaltılarak dağıtılmıştır.

Bolşevikler, savaşa gitmeyi reddetme gibi bir taktiğin pasifist bir taktik olduğunu söyleyerek asıl yapılması gerekenin, cepheye üniforma giydirilmiş köylüler ve işçiler arasında çalışmanın yükseltilmesi olduğunu söylemişlerdir. Onlar daha sonraları, asker sovyetlerini, işçi-köylü ittifakının özgün bir görünümü olarak nitelendirmişlerdir. (Bkz. Stalin, Eserler, III Cilt). Cepheelerde sayısız bildiri dağıtmışlar, askerleri kardeşliğe çağırmışlar, sabaaylarının emirlerini dinlememeye teşvik etmişlerdir.

Şüphesiz yenilgi programının uygulanış biçimleri ve ilkelerini tartışmanın yeri burası değildir. Bizi ilgilendiren husus, yenilgi programının burada kısaca sözünü ettiğimiz alt biçimlerinden hareketle, en üst biçimi olan iç savaşa nasıl adım adım ulaşıldığını göstermektedir. Burada hatırlatmakta yarar gördüğümüz bir husus şudur: Bir savaş durumunda, hakim sınıflar işçilerin ve köylülerin eline silahı kendileri verirler. Yapılması gereken, silah kullanmayı öğrenmeyi reddetmek, silahı bırakmak değil; onu sınıf düşmanına döndürmektir.

h) Ekim Devrimi ve Emperyalist Bastırma Savaşı

Bolşevik Partisi önderliğinde Rus Proletaryası, yenilgi programını en üst aşamasına kadar sürdürdü ve nihayet Ekim 1917'de dünya tarihinde ilk kez ezen ve sömüren sınıfların devletini yıkarak, yerine kendi devletini, proletarya diktatörlüğü devletini kurdu. «Dünyayı Sarsan On Gün» sonunda, dünya emperyalizmi, en amansız düşmanını, proletaryayı, karşısında bir devlete sahip olarak buldu.

İlk proletarya devleti «Batı emperyalistleri arasında, özellikle İtilaf Devletleri arasında da büyük bir telaş uyandırdı.»

«İtilaf Devletleri emperyalistleri, Almanya ile Rusya arasında yapılacak bir barışın, Almanya'nın askeri durumunu rahatlatmasından, dolayısıyla cep-

hede kendi ordularının durumunu güçleştirmesinden korkuyorlardı. Onlar ayrıca, Rusya ile Almanya arasında yapılacak bir barışın, bütün ülkelerde, bütün cepheelerde barış isteklerini güçlendirmesinden ve böylelikle savaşın sürdürülmesini sakteye uğratmasından ve emperyalist amaçlarına zarar vermesinden korkuyorlardı. Onlar, geniş bir ülkenin toprakları üzerinde Sovyet iktidarının varlığını ve bu iktidarın, burjuva iktidarı devirdikten sonra ülke içinde sağladığı başarıların, Batı'nın işçilerine ve askerlerine bulaşıcı bir örnek olacağından korkuyorlardı; uzayıp giden savaş yüzünden derin bir hoşnutsuzluk içinde bulunan işçilerin ve askerlerin, Rus işçilerinin ve askerlerinin izinden giderek, süngüleri kendi efendilerine kendilerini cesaretle karşı çevirmelerinden korkuyorlardı. Bu yüzden, İtilaf Devletleri Sovyet iktidarını devirmek ve ülkede burjuva düzenini yeniden kuracak, Almanlarla yapılan bağış anlaşmasını yırtacak, Almanya ile Avusturya'ya karşı askeri cepheyi yeniden kuracak bir burjuva hükümetini yeniden iş başına getirmek amacıyla Rusya'ya silahlı müdahaleye karar verdiler.

«Sovyet iktidarının başarıları ve güçlenip paylaşılması, devrilmiş olan sınıflar arasında - toprak ağaları ve kapitalistler arasında, yenilgiye uğratılan partilerin saflarında - , Anayasacı Demokratların Menşeviklerin, Sosyalist Devrimcilerin, Anarşistlerin ve her türden burjuva milliyetçilerinin saflarında; Beyaz muhafız generalleri, kazak subayları vb. arasında daha da büyük bir paniğe yol açtı.

«Böylece, daha 1918'in ilk yarısında, biri İtilaf Devletleri emperyalistleri, öteki Rusya'daki Karşı devrim olmak üzere, Sovyet iktidarını devirme hazırlıklarına girişen başlıca iki güç kendini gösterdi» (17).

Emperyalist devletlerin ve onların desteğindeki içteki karşı-devrimin böyle bir saldırısı karşısında dünya proletaryasının tavrı ne olmalıydı? Sosyalist ülkelerin proletaryasının tavrı son derece net olarak kestirilebilir: Sosyalist anavatanın savunulması. Ama diğer ülkelerin proletaryası açısından da durum aynen sosyalist ülkenin proletaryası gibidir. Çünkü sosyalist ülke sadece o ülke proletaryasının değil, tüm proletaryanın anayurdudur. Proletaryanın sermayeye karşı dünya çapında yürüttüğü sosyalizm mücadelesinde, sosyalist ülke, enternasyonal proletaryanın bir kalesi, bir ileri karakoludur. Bu nedenle, tarih sahnesine sosyalist devletler çıktıktan beri, proletaryanın taktik mücadelesinde, sosyalist bir ülkenin karşı karşıya bulunduğu durum, hayati önem taşımıştır. Sosyalist anayurdun

savunulması, her zaman çok önemli bir görevdir. Bazı tarihi şartlar altında, emperyalistlerin saldırıları çok yüksek boyutlara ulaşır. İşte böyle anlarda saldırıya uğrayan sosyalist ülke ya da ülkelerin savunulması en başta gelen görevdir.

Dünyanın somut koşulları nedeniyle, enternasyonalist görevlerin öne çıktığı ve hatta yegâne görev haline geldiği zamanlar olabilir. Böyle bir durumda, dünya çapındaki mücadele sosyalizmin savunulması, sosyalist devlet ya da devletlerin savunulması mücadelesine tabi kılınır ve dünya çapında taktikler buna bağlı olarak saptanır. Bu durum, hem I. Paylaşım Savaşı ertesinde, üzerinde durduğumuz durumdan ötürü, hem de ileride üzerinde durduğumuz II. Paylaşım Savaşının bir bölümünde ortaya çıkmıştır.

I. Paylaşım Savaşının ertesindeki yıllarda, Sovyet Rusya'da yabancı askeri müdahale ve iç savaş döneminde (1918-20), Rusya Proletaryası, karşı-devrimci iç savaş bastırma ve yabancı askeri müdahaleye karşı sosyalist anayurdu savunma savaşlarına girişti. Rusya proletaryası bu mücadelesinde Uluslararası proletaryadan büyük bir destek ve yardım gördü. Bu destek, III. Enternasyonalin 1919'daki Birinci Kongresinde kabul edilen ve «dünya proletaryasını, proletarya diktatörlüğü uğrunda ve bütün ülkelerde Sovyetlerin zaferi uğrunda kararlı savaşa çağırın» bir bildiride somutlaştı. Uluslararası proletaryanın, sosyalist anayurdu savunmasında temel yöntemi, her ülkede proleter devrimlere (emperyalist ülkelerde) ve anti-emperyalist devrimlere (sömürge, yarı-sömürge ülkelerde) hız vermek oldu. Bunun neticesinde bütün Avrupa'da devrim ateşi yayıldı. Bu devrim ateşi, emperyalistleri arkadan vuruyor, onların müdahalelerini kesin ve etkili bir biçimde köstekliyordu. Proleter devrimlerinin yanı sıra, henüz böyle bir devrimci durumun ortaya çıkmadığı yer ve dönemlerde uluslararası proletarya, kitle eylemleri ile Rus proletaryasına destek oldu. Müdahaleci hükümet aleyhtarını gösteriler, grevler, barış hareketleri vb. mü-

cadeleler, Sovyetlerin zaferi kazanmasında önemli etkenlerden birini oluşturdu:

«8. Kızıl Ordu zafer sağladı; çünkü, Sovyet Cumhuriyeti, Beyaz Muhafız karşı-devrim hareketine ve yabancı müdahaleye karşı savaşımında yalnız de-ğildi; çünkü, Sovyet iktidarının savaşımı ve başarıları bütün ülkelerin proleterlerinin sevgisine ve desteğine sahipti. Emperyalistler, Sovyet Cumhuriyeti müdahale ve kuşatma yoluyla boğmaya uğraşırken, emperyalist ülkelerin işçileri Sovyetlerden yana çıktılar ve Sovyetleri desteklediler. Sovyet

Cumhuriyetlerine düşman devletlerin kapitalistlerine karşı kendi ülkelerindeki işçilerin yürüttükleri bu savaşım, emperyalistleri müdahaleden vazgeçirmekte rol oynadı. İngiltere'nin, Fransa'nın ve müdahaleye katılmış olan öteki ülkelerin işçileri grevlere gittiler. Müdahalecilere ve Beyaz Muhafız generallere yardım için gönderilen cephaneyi yüklemeyi reddettiler ve 'Rusya'dan elinizi çekin!' sloganı altında Eylem Komiteleri kurdular.

Lenin şöyle diyordu:

«Uluslararası burjuvazi bize elini kaldırır kaldırmaz, bu eli kendi işçileri yakalıyor» (18).

III. Bölüm : II. Dünya Savaşı Dönemi !

A) II. DÜNYA SAVAŞINI HAZIRLAYAN ŞARTLAR - DÜNYADA ÇELİŞMELERİN DURUMU

a) I. Emperyalist Paylaşım Savaşından Sonra Tekelci Sermayenin Gelişmesi:

I. Paylaşım savaşı kapitalist dünyada emperyalist tekeller ve devletler arasındaki çelişmeyi çözemedi bırakmıştı. Gerçi, dünyanın yeniden paylaşımının esas talibi genç Alman emperyalistlerle bir edilmişti ama, galip emperyalistlerden İngiltere ve Fransa bu savaşta ekonomik olarak tükenmiş; Amerika ise en güçlü emperyalist olarak savaştan çıkmış olmakla birlikte emperyalist nüfus alanlarındaki payını yeterince artıramamıştı. Emperyalist kampın kendi içindeki çelişmeler savaşın hemenertesinde (1918-20. SB'ne müdahale yıllarından sonra) alevlenmişti.

Tekelci sermaye, üretici güçlerin emperyalist savaş tarafından gerçekleştirilen pazarların yeniden paylaşımı ve muazzam yıkımının üzerinde hızla yükseldi. Emperyalist savaş, dünya pazarlarının yeniden paylaşımı sorununa bir çözüm yolu olmasının yanısıra, üretici güçlerin (özellikle emperyalist ülkelerde) tam anlamıyla tahrip edilmesini de içerir. Sermaye devri buhranlarında üretici güçleri yıkarak kendisine yeni üretim alanları ve sermaye ihracı alanları açar. Bu durum, kapitalist üretim tarzında hüküm sü-

ren üretim anarşisinin bir sonucudur. Böylece emperyalist savaşlar, tekeli sermayenin bunalım sorununa da geçici bir çözüm sağlar. İşte I. emperyalist savaşın yarattığı üretici güçler harabesinin üstünde uluslararası tekeli sermaye hızla büyümeye ve merkezileşmeye devam etti. Ancak burjuva ekonomistleri tarafından bile doğal karşılanmayan bir patlama şeklindeki sermaye birikimi, kendi çıkmazını da beraberinde getirdi. İlk önce 1920'lerin ilk yıllarında duraksama olarak görülen kapitalist bunalım, nihayet 1929'da kapitalist üretimin adeta akşamdan sabaha durması şeklinde patlak verdi.

1929-33'teki kriz, tüm kapitalist dünyayı içine aldı. Bütün metropol ülkelerde işsizlik son derece arttı. Başta sanayi proleteryası olmak üzere bütün emekçiler açlık ve yoksulluk içinde kaldılar. Üretici güçlerin en önemli unsuru olan emek, böylece sermayenin yeniden hızla birikimi için ona tabi kılındı; hem değerinden kaybetti; hem de ücretler değerinin çok altına düşürüldü. Kriz boyunca ufak tekeller büyükleri tarafından yutuldu. Sermaye son derece merkezileşti. 1933'den sonra ileride açıklayacağımız gibi bir yandan faşist diktatörlükler, diğer yandan da sömürge ve yarı-sömürgelerin daha şiddetli bir talanı yoluyla atlatılmış gibi görünen emperyalist buhranın kriz dönemi, 1937'den itibaren tekrar ortaya çıktı. Bu kriz dönemi 1939'

da II. emperyalist paylaşım savaşının dünya savaşına dönüşmesine dek devam etti.

b) Emperyalizmin Genel Bunalımı

Serbest rekabetçi döneminde kapitalizmin tam bir tehliki veren Marks, sermayenin devri buhranlarını, azami artı-değer dürtüsü ile üretim yapan sermayenin ekonomide yarattığı üretim anarsisine bağlıyordu. Kapitalizm bir yandan işçilerin hayat seviyesini düşürürken (çünkü ondan mümkün olan en büyük artı-değeri gaspetmeye çalışıyor), diğer yandan da böyle sefalete uğratılmış bir halkın tüketebileceğinden ve üretici araçları üreten sektörün ikame edebileceğinden daha fazla üretim gerçekleştirerek üretimi devresel olarak durdurmak ve üretici güçleri tahrip ederek yeniden yatırım ve üretim yapabilecek alanları yaratmak zorunda kalıyordu.

Emperyalizm ve proleter devrimleri çağında ise bu basit sema değişti. Bir yandan serbest rekabetçi dönemde görülen bu üretim anarsisinin boyutları dünyayı saracak biçimde büyüdü ve sermaye üretken olmaktan çok kan emici (tefecî) bir niteliğe büründü. Bu durumda sermaye birikmesinin devami, hem kapitalist üretimin hızla gelişmesine, fakat ondan da çok, sermaye ihraç edilebilecek ve talan yoluyla sömürülebilecek sömürge, yarı-sömürge nüfus alanlarının daha hızla artmasına bağlı hale geldi. Böylece emperyalist buhranlar, emperyalist nüfus alanlarının yeniden paylaşımına dayanan emperyalistler arası çelişmeye bağlandı. Diğer yandan da, uluslararası proleteryanın ve onun önderliğindeki ezilen halkların devrim mücadeleleri emperyalist nüfus alanlarını daraltan, mevcut alanlardaki sömürüyü köstekleyen bir güç olarak, emperyalist buhranların genel ve sürekli hale gelmesinde baş neden haline geldi. Böylece emperyalist buhran devrim mücadelesinin ilerleyişi ve şiddetine de sımsıkı bağlandı; ekonomik ve siyasi alanları kapsayarak genelleşti. Böylece emperyalizm çağında tekeli sermayenin büyümesinin önünde engel teskil eden buhranlar, emperyalist nüfus alanlarının yeniden paylaşımı ve proleter dünya devrimci sürecinin ilerleyişini nedenleriyle genelleşiyor ve sık sık derinleşerek ken-

disini nedenleyen gelişmeleri düğümleyip birleştiriyor ve devrimleri mümkün hale getiriyordu.

II. Dünya Savaşı öncesi gelişmeleri bu dönemde de bunu görmekteyiz.

1929'un ilk yarısındaki kapitalist bunalım, bir yandan tek sosyalist ülkeye karşı yürütülen müdahaleci savaşın yenilgisi ve bu yenilgide büyük katkısı olan Avrupa Proletaryasının «1929 ve 1933'te Almanya, 1923'te Bulgaristan, 1924'te Estonya ve Temmuz 1927'de Viyana iç savaşları» yoluyla tekelci sermayenin iktidarını yok etmeye yönelik hareketleri ile birlikte ortaya çıkmış, diğer yandan da bir emperyalist savaş tehlikesini hızlandıran emperyalistler arası çelişmeyi yo-

gunlaştırmıştır. 1929-33 büyük bunalımının ise temelinde yine uluslararası proleteryanın, SE'nin ve Çin, Vietnam, Latin Amerika ülkeleri gibi sömürge, yarı-sömürge ezilen halklarının emperyalizme karşı yürüttükleri mücadele yatmaktadır. Bütün bu devrim mücadeleleri ve kapitalizmin esitsiz gelişme kanunu sonucunda Alman emperyalizminin tekrar ayakları üzerinde dikilmesi, emperyalist buhranın olağanüstü derinleşmesine yol açmıştır.

c) Faşizm, Tekelci Burjuvazinin Genel Bunalımından Kurtulmak İçin Başvurduğu Son Çaredir

Dimitrof 1935'te III. Enternasyonalin VII. Dünya kongresine sunduğu faşizm üzerine raporunda sunları söylüyordu:

«Büyük ekonomik buhranın geliştiği sıralarda kapitalizmin genel buhranı açıkça belirlenince, emekçi kitleler giderek devrimciliğe yöneldi. Bu devrimci yönelişe karşı faşizm de geniş bir saldırıya geçti. Yönelici burjuvazi daha sonra kurtuluş yolunu faşizmde aradı. Bunların amaçları, emekçilere karşı rekedici tedbirlere başvurmak, emperyalist bir talan savaşını başlatmak, SE'ne hücum etmek, Çin'i köleleştirmek ve bölüşmek; böylelikle devrimi de engellemektir.» (abc) (19).

Gerçekten de faşizm, tekelci burjuvazinin emperyalist sistemin genel buhranından çıkmak için başvurduğu son çare idi. Dimitrof daha sonra buhranı genelleştiren hareketleri ve çelişmeleri tek tek ele alarak bunların faşizm ile olan ilişkisini vurgulamaktadır:

Birincisi;

«Emperyalist devreler buhranın bütün yıkıcı emekçilerin emuzlarına yüklemeye çalışıyorlar. Faşizm gerçemi devrimimizin nedeni budur» (20).

1929-33 arasında kapitalizmin Büyük Ekonomik Buhranının gelişmesinde, metropol ülkelerdeki burjuvazi-proleterya çelişmesi ve bu çelişmenin çözümlü yolunda verilen bir dizi devrim mücadelesinin etkisini belirtmiştik. Ekonomik buhran genelleştikten sonra, tekelci burjuvazi buhrandan çıkabilmesinin yollarından birisi olarak özellikle proletaryanın (ve genellikle tüm emekçilerin) hem ekonomik olarak iyice sömürülmesini hem de siyasi olarak ağır bir baskı altında tutulmasını görmekteydi. Nitekim, «faşizmin en gerici biçimi Alman faşizmi», 1933'de iktidara gelmesinden itibaren işçilerin ve emekçilerin kanını iligine kadar sömürten bir dizi tedbirler aldı. Üstelik bunu da, tekelci burjuvazinin kokuşmuş bürokrasisine, çekilmez hale gelmiş olan hayat şartlarına duyulan nefreti kullanarak geniş işçi ve emekçi yığınlarına sırtını dayayarak gerçekleştirdi. 1930'ların ortalarında Hitler Almanya'sı artık grevleri yasaklamış, ücretleri dondurmuş, (19). G. Dimitroff, FKBC. 1. Kitap, sf.56, Ser Y.

(20.) a.g.e., sf.57

buna karşı paranın değerini sürekli olarak düşürmüş, köle-emeğini yerleştirmiş; ekonomi üzerinde Krupps vb. gibi büyük tekel-lerin hizmetinde olan muazzam bir devlet kontrolünü gerçekleştirmişti. Kapitalist ülkelerin tümünde de, en büyük tekeller ve onların temsilcileri buhranın ekonomik ve siyasi yükünü emekçilerin sırtına, açık dikta-törlük olan faşizm yoluyla yıkmaya çalışıyorlardı. Nitekim İtalya ve Almanya'dan sonra Avusturya'da da faşistler iktidarı ele geçirmişlerdi.

O halde faşizm, emperyalist metropollerdeki burjuvazi-proleterya arasındaki çelişme- de burjuvazinin ayakta kalabilmek için baş-vurduğu son çaredir.

İkincisi;

«Pazarlar sorununu güçsüz ulusları köleleştirerek, sömürgeci baskıyı artırarak ve savaş yoluyla dünyayı yeniden bölüşerek çözmeye çalışıyorlar. İşte bu yüzden faşizmin gereğini duymaktadırlar (21).

I. paylaşım savaşı sonunda ekonomisi yerle bir edilmiş olan Almanya «15-20 yıl gibi kısa bir sürede tekrar ayaklarının üzerinde dikildi ve temennıyla paylaşım ve devrim-ler sonuna gittikçe de daralmakta olan dünya emperyalist pazarındaki payını genişletmek talebinde bulundu. Bu talep 1929 Büyük Eko-nomi buhranıyla birlikte iyice kızıştı. Diğer yandan da I. emperyalist savaştan bitab ola-rak çıkan İngiltere ve Fransa, kısa zamanda ekonomik olarak kendilerini toparlamış ve 1929 buhranından önce ABD ile birlikte yeni bir emperyalist savaşın kışkırtıcısı olacak derecede güçlenmişti. Her ne kadar 1929-33 krizi ile ekonomik olarak son derece zayıflamışlarsa da, dünya emperyalist pazarlarının önemli bir bölümünü ellerinde tutuyorlardı. Bu sınırlı alanlarının muhafazası bir yana, daha da genişletilmesi bu büyük emperyalist güçlerin genel buhrandan en az zararlı çıkan emperyalist olabilmeleri için tayin edici öneme sahipti.

1933'de Almanya'da faşizmin iktidarı ele geçirmesi aynı zamanda Alman tekelci burjuvazisinin bir emperyalist savaşa hazırlan-mak için gerekli iç koşulları yaratmasıdır. Emperyalist ülkelerin içindeki sınıf mücadele lerinin tarihi bize göstermektedir ki tekelci burjuvazinin emperyalist bir savaşı başlata-bilmesi için kendi cephe gerisini sağlama al-ması şarttır (22).

Bunun anlamı tek kelimeyle burjuvazi-nin kendi ülkesinde burjuva iktidarına (ve hatta belirli bir kliğinin iktidarına) karşı yö-nelen her türlü muhafaleti çeşitli yollarla et-kisiz kulması ve ekonomiyi tam anlamıyla askerileştirerek muazzam bir savaş makinesi haline getirmesi, azgınca silahlanmasıdır. I. emperyalist paylaşım savaşından önce, itilaf ve müttelik devletler burjuvazisinin siya-si planda sarı II. enternasyonalin ihaneti sa-yesinde protaryayı nasıl hendi saldırganlığı-nı destekler hale getirdiğini görmüştük. Ka-dınlarm hakii temelde gelişen çeşitli ve özgür lük hareketini nasıl erkek işçilerden boşalan işler için ucuz işgücü sağlama yolunda saptırdığını ve kullandığını görmüştük. Burjuvazi, bütün bunları o zamanlarda

«anayurdun savunulması» demogojisiyle sağlamıştı. I. Dünya savaşından sonra ise, koşullar çok değişmişti ve artık burjuvazi kendi işçi aristokrasisi ajanlarının yardımıyla bile işçi sınıfını «anayurd savunması» demogojisi altında yedeğine almakta zorluk çekiyordu. Tam tersine, I. paylaşım savaşının hemen ertesindeki yıllarda ve Büyük ekonomik buhranı izleyen yıllarda kapitalist ülkelerde proletaryanın devrimci mücadelesi ve emekçi kitlenin ekonomik ve demokratik mücadeleleri hızla yükseliyordu. Genel olarak halk, emperyalist bir savaştan yana değildi. Bütün bunlar, emperyalist ülkelerin cephe gerilerinin yeni bir savaş için sağlama alınmasının eski yöntemlerini geçersiz kılıyor; en azgın diktatörlük demek olan faşizmi şart koşuyordu. Faşizm bir yandan ekonomiyi bir savaş ekonomisi haline sokarken, diğer yandan da proletaryanın ve onun önderliğindeki halk kitlelerinin barış ve demokrasi mücadelesini bastırmış, faşist «nasyonal sosyalizm» demogojisi ile yoksullaşan ve güvencelerini yitiren geniş küçük burjuva yığınlarını peşine takabilmişti. Böylece faşizm, iktidarda olduğu ülkelerde, cephe gerisini sağlamlaştırmış ve emperyalist savaşa hazır hale gelmişti.

Sözde «demokratik» emperyalist ülkelerde de yeni bir dünya savaşından yana olan tekeli burjuva klikleri, Almanya ve Avusturya'dakine benzer metodlarla iktidarı ele geçirmeye, böylece bir yandan kapitalist sistemin genelleşen buhranının tüm yükünü (hem politik, hem de ekonomik) emekçilerin sırtına yıkmaya, diğer yandan da haksız savaşlar hazırlamaya çalışmışlardır.

Emperyalist devletlerin ve tekellerin kendi aralarındaki çelişmelerin kaynağını oluşturan dünya pazarlarının yeniden paylaşılması sorunu, II. Dünya savaşı öncesinde faşist üçlü mihrakın kesin ve tüm güçleri kapsayan bir hesaplasmaya girmesinden önce, belirli emperyalist nüfuz alanlarını doğrudan işgal etmesi şeklinde uygulamaya girdi. Şurasını biliyoruz ki, Lenin'in ortaya koyduğu gibi, emperyalizmin esas eğilimi ilhaktır. Bu, 20.

yüzyılın başında da böyleydi, bugün de böyledir. Eski tip sömürgecilik artık günümüzde genel olmaktan çıkmışsa, bu emperyalizmin arzusuyula değil, tam tersine, ona rağmen ezilen halkların ve ezilen milletlerin milli kurtuluş mücadeleleri sonucunda ortaya çıkmıştır. Ancak, emperyalizm ile ezilen halklar arasındaki çelişme keskinleştiği zaman, yani artık emperyalist hegemonya tehlikeye düşünce, emperyalizmin ilhacılı eğilimi bütün iğrenç çıplaklığıyla ortaya çıkar ve faaliyete geçer. (Şurası muhakkak ki, bu eğilimin pratik sonuçları, işgalci emperyalistin o somut durumundaki gücüne ve ona karşı koyan halkın bilinç ve mücadele seviyesine tamamen bağlıdır). İşte 1929-33 bunalımından sonra, yeni bir emperyalist savaşa hazırlanan ve bunun ön aşamalarını (halkları bilfiil sömürgeleştirerek, küçük ulusları köleleştirerek pazarların yeniden paylaşımını) başlatan Alman, İtalyan ve Japon emperyalizmi olmuştur. Bu emperyalistler pazarları fiilen yeniden paylaşmaya başlayabilmelerini ve yeni bir emperyalist savaşı kundaklayabilmeyi, faşizm sayesinde gerçekleştirmişlerdir.

Sonuç olarak faşizm, emperyalist devletler ve tekeller arasındaki çelişmede (pazarlar sorununda) hızla gelişen ve pazarların yeniden pay edilmesi kendisi için bir zorunluluk haline gelmiş olan emperyalistler için savaş hazırlığının, cephe gerisini sağlama almalarının yegane yolu olmuştur.

Üçüncü olarak, tekeli burjuvaziler;

«Devrim güçlerinin gelişmesini, işçilerin ve köylülerin devrimci hareketlerini ezerek ve dünya proletaryasının siperlerine karşı askeri saldırılar düzenleyerek engellemeye çalışıyorlar. İşte bu yüzden faşizmin gereğini duymaktadırlar» (23).

II. Dünya savaşından önce, uluslararası proletaryanın iktidarı fiilen elinde tuttuğu tek ülke SB idi. SB uluslararası proletaryanın devrim mücadelesinde en büyük destek, tek kelimeyle sosyalizmin kalesi idi. Daha doğuşunun hemen arkasında, sosyalizmin somutlaştığı bu ülke, emperyalist devletlerin baş hedefini teşkil etti. 1918-1920 arasında

SB'ne emperyalist müdahale döneminde, tüm dünya proletaryası SB'ndeki sınıf kardeşlerinin iktidarını destekledi ve bu muazzam çatışmadan, yani emperyalist kamp ile sosyalist kamp arasındaki mücadelenin silahlarla devamı olan emperyalist müdahaleden, uluslararası proletarya muzaffer çıktı. Proletarya diktatörlüğünün bir ülkede zafere ulaşması emperyalist sistem içinde : büyük bir yara açtı ve emperyalist pazarları daralttı. Sosyalizmin pratik (somut) örneği, birçok ülke proletaryasına ve ezilen halklarına mücadelelerinde cesaret verdi. Lenin'in kurduğu III. Enternasyonal, bir dünya K.P. si olarak uluslararası proletaryanın mücadelesini başarılı taktiklerle yönlendirdi.

Bütün bunlar, sosyalizmin kalesi durumunda olan SB'ni emperyalist kampın baş hedefi haline getiriyordu. Fakat emperyalist kampın, başını SSCB nin çektiği sosyalist kampa karşı bir savaşa girmesi, emperyalist kampın kendi içindeki dalaşmalardan çok farklı sonuçlar doğuracaktı. Bu nedenle böyle bir saldırı, emperyalizm için hem içte hem de dışta devrimin güçlerine karşı savaşmak demektir. SB'ne yönelecek bir saldırı, bu güçlü proleter devletin haklı bir savaş yürütmesinden de büyüyen gücü ile karşılaşacaktı. İşte bu nedenle de mükemmelmiş bir emperyalist savaş makinasını şart koşuyordu. Ayrıca proletaryanın önderliğinde olsun veya olmasın her türlü anti-emperyalist milli kurtuluş hareketleri, emperyalizmin nüfuz alanlarını daha da daraltma tehlikesini gündeme getirip emperyalizmi ta temellerinden sarsıyordu. Bu nedendir ki emperyalist devletler dışta, güçlü bir sosyalist ülkeyle onun doğal müttefiki durumundaki milli anti-emperyalist hareketlere karşı bir savaşı yürütmek zorunda idi. Emperyalizmin açmazı bu kadarla da bitmiyordu. Çünkü emperyalist ülkelerin proletaryası, SB'deki proletarya diktatörlüğünden de güç alarak iktidar mücadelesini genişletiyordu. Her ne kadar 1920'lerin başında Avrupadaki proletaryanın devrimci hareketleri kanla bastırılmış idiyse de, bur-

juvazi, SB'ye yönelecek emperyalist saldırının kendi ülkelerindeki proletaryadan nasıl bir tepki göreceğini de bilmekteydi. Çünkü bunun tecrübesini yaşamıştı. Dolayısıyla emperyalistler, sosyalist sisteme karşı bir savaş yürütebilmek için aynı zamanda içte proletaryanın sesini (mücadelesini) bastırabilmiş olmak zorundaydılar.

İncelediğimiz bütün bu etkenler, nihai dalaşma mahiyetindeki böyle bir savaşa hazırlanabilmesi için emperyalizmin faşizme duyduğu ihtiyacı ortaya koymaktadır. Faşizm, aynı zamanda dünyadaki başlıca çelişmelerden biri olan emperyalist sistem - Sosyalist sistem çelişmesinde, emperyalist sistemin gittikçe uçuruma yaklaşmasını durdurmak amacıyla girişeceği saldırganlığın ön koşulu idi. Faşizmin devrim cephesinin güçlerine yönelen ucunu, sözde «demokratik» denilen emperyalist devletler azgınca kışkırtmakta ve onu bir «jandarma» olarak kullanmakta idiler.

d) Yaklaşan Savaşın Üç Emperyalist Yönü

Dünya proleter devrimi süreci içinde çeşitli devrimci mücadeleler sonucu ve kendi sistemsel çelişmelerinin neticesinde emperyalizmin genel buhranı derinleştikçe, dünyadaki başlıca çelişmeleri daha da keskinleştiriyor ve birbirlerine düğümlüyordu. Emperyalizm, bu başlıca çelişmelerin gittikçe keskinleşmesi neticesinde, emperyalist politikasını savaşlarla sürdürmek zorunda kalıyordu. Bu yüzden de I. Dünya savaşı ile II. dünya savaşı arasında kalan relatif barış dönemi, son derece sallantılı ve kısmi olmuştur. Daha I. savaşın hemen ardından emperyalist savaşlar kısmi olarak süregitmiş, zaman zaman yeni bir dünya savaşının eşiğine gelmiş, nihayet 1939'da tüm dünyayı saran bir yangın haline dönüşmüştür.

Ancak ikinci dünya savaşına yol açan nedenler, I. savaştan temelden farklıdır. I. savaş emperyalist devletler ve tekellerin kendi aralarındaki pazarların yeniden paylaşımı çelişmesinden kaynaklanmıştı. Bu tek-

çelişme, savaşın doğmasına ve gelişmesine damgasını vurdu. Daha önceki bölümlerde anlattığımız ve ileride de tekrar değineceğimiz gibi I. savaş tam bir paylaşım savaşı idi ve bu savaş karşısında uluslararası proletaryanın tavrı her emperyalist ülke proletaryasının «kendi burjuvazisinin yenilmesi için yenilgi taktiği» uygulaması ve bunun en üst aşaması olan «savaşı iç savaşa dönüştürme» ilkesi ile belirleniyordu. Bu tavır, emperyalist paylaşım savaşları karşısında emperyalist ülkelerdeki proletaryanın tavrı idi ve daha basit bir sorundu. Fakat II. dünya savaşını nedenleyen çelişmeler sadece emperyalistler arası çelişme değildi. Emperyalizm ile ezilen halklar arasındaki çelişme, emperyalist ülkelerde proletarya burjuvazi çelişmesi ve emperyalist sistem-sosyalist sistem arasındaki çelişme de yaklaşan savaşın temelinde yatıyordu. Bu durum, karmaşık bir süreç izledi ve savaş etkenleri bu dört çelişmenin bir arada keskinleşmesi ile birlikte yükseldi. Yani emperyalizm, bu dört çelişmedeki zıtların mücadelesini silah yoluyla yürütmek zorunda kalıyordu. Komintern'in 6. kongresinde şöyle denilmektedir:

«V. Dünya Kongresinden beri dünya konumundaki değişikliklerin belirleyici nitelikleri; kapitalizmin bütün çelişkilerinin muazzam ölçüde yoğunlaşması; SB'ndeki büyük iktisadi ve siyasi güçlerle, sömürge ve yarı sömürge ülkelerde özellikle de Çin'de -milli devrimci hareketlerin hızla büyümesi ve kapitalist ülkelerde burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf mücadelesinin yoğunlaşmasıdır.

Pazarlar için mücadelede emperyalistler arasındaki antagonizm çok daha keskin bir şekilde kendini gösteriyor. Fakat, emperyalist güçler arasındaki antagonizmden daha şiddetli olarak, dünyayı iki kampa bölen temel antagonizma geliyor: Bir yanda bütün kapitalist dünya; diğer yanda, etrafında uluslararası proletarya ile sömürgelerin ezilen halklarının toplandığı SSCB» (24) (abç).

Bu dört başlıca çelişmenin keskinleşmesi, birbirine geçmesi ve bağlanması neticesinde ortaya çıkacak bir savaşın da buna bağlı olarak değişik yönleri olacaktı. Gerçi hepsinde de çıkacak savaş emperyalist savaş olacaktı ama, değişik türden emperyalist savaşlar pro-

letaryanın da ona göre değişik tavırlar benimsemesine yol açacaktı. Şimdi, o dönemde yükselen savaş tehlikesinin hangi tür emperyalist savaşları içerdiğini görelim.

I — Yeni bir emperyalist paylaşım savaşı

II. Dünya savaşı öncesinde emperyalizmin genel buhranının dünya pazarlarının yeniden paylaşılması sorunuyla birlikte derinleştiği ve karşılıklı etki neticesinde pazar sorununu da acil çözüm bekleyen bir sorun haline getirdiği açıktır. Dolayısıyla, emperyalistler arasındaki pazar çekişmesi, bir emperyalist paylaşım savaşı tehlikesini yükseltiyordu. Paylaşım savaşı talebi, 1924-29 arasında esas olarak Amerika ve İngiltere'den, 1933-38 arasında ise faşist üçlü mihraktan geliyordu. 1938'den sonra ise, (1939'da savaşın patlak vermesine kadar) faşist devletlerin oluşturduğu mihrak ile Amerika - İngiltere - Fransa emperyalist devletlerinin iki emperyalist kamp oluşturarak bir emperyalist paylaşım savaşına hazırlandıklarını ve kışkırttıklarını görüyoruz. (Bir noktayı daha ilerde, proletaryanın tavrı meselesi ile ilgili olarak açacağız).

Bir ikinci dünya savaşının tekyanlı kışkırtılan bir emperyalist paylaşım savaşı halinde başlaması ihtimali 1935 yıllarıyla birlikte ön plana çıkmaya başladı. Fakat asıl 1938'den sonradır ki, emperyalistler net olarak iki kamp oluşturdular ve savaşın bir paylaşım savaşı olarak başlamasını kaçınılmaz hale getirdiler. Daha önceki yıllarda pazarlar sorunu, esas paylaşım talebini öne sürmekte olan Alman - İtalyan - Japon faşist devletlerinin sömürgeleştirme savaşlarına girişmelerine yol açıyordu. Tabii ki böyle sömürgeci savaşlar, ezilen halkların ve ulusların devrimci karşı koyuşuyla karşılaşılıyor, anti-sömürgeci haklı savaşlara yol açıyordu.

II — Ezilen Halklara ve Demokrasiye karşı gelişen emperyalist müdahale savaşları

Faşist devletler, bir yandan yeni nüfuz alanları elde etmeyi amaçlarken, aynı em-

peryalist sistemi gerileten, bu ahtapotun kollarını kesen bağımsızlık mücadelelerini de bastırmak amacındaydılar. En gelişmiş bir savaş makinasını gerçekleştirebilmiş olan faşizm, ezilen halklar ve uluslara karşı yürütülecek haksız savaşların uygulayıcısı rolünü de üstleniyordu. Ya İspanya'da Çin'de ve Balkanlar'da olduğu gibi halen başlamış olan demokrasi ve bağımsızlık mücadelelerinin bastırılmasında baş jandarmalığı yapıyor; ya da diğer emperyalist emellerle savaşın bir ön hazırlığı olarak giriştiği sömürgeleştirme ve köleleştirme hareketlerinin devrimci direnişlere yol açması sonunda, ezilen halkların ve ulusların mücadelesi ile karşılaşyordu. Faşizm, köleleştirici ve sömürgeci emperyalist müdahaleciliğin baş uygulayıcısı durumunda idi. Ancak bundan diğer büyük emperyalist devletlerin sömürgeci savaşları sürdürmedikleri sonucunu çıkartmak tamamen yanlış olur. Bu, hem tarihsel gerçeklere, hem de M-L izmin emperyalizm tahliline aykırı bir sonuçtur. Nitekim, ABD, Latin Amerika ülkelerinde İngiltere aleyhinde gelişmeye çalışıyor; İngiltere sömürgesi Hindistanı elinde tutmaya uğraşiyor, Fransa ise aynı savaşı Çin Hindinde yürütüyordu. Yani sözde «demokratik» denilen emperyalist devletler de, pazarlarını emperyalist sistemden tamamıyla koparacak olan anti-emperyalist mücadelelere karşı nüfuz bölgelerini korumaya çalışıyorlar; bununla da yetinmeyip içine düştükleri krizden çıkabilmek için sömürgeci baskıyı artırıyor ve bu amaçla da ezilen halklara karşı emperyalist bastırma savaşları yürütüyorlardı.

Emperyalizm-ezilen halklar çelişmesinden kaynaklanan bu tür emperyalist savaşlar, 1920'lerden itibaren pratik olarak yükseldi. 1920'lerde Çin'de, Ortadoğuda, Hindistan'da ve birçok sömürge, yarı-sömürgede sürdürülen emperyalist bastırma savaşları, aynı zamanda dünya pazarlarının yeniden paylaşımı mücadelesinin bir emperyalistler arası paylaşım savaşına dönüşmesinin ön adımlarını oluşturuyordu. II. Enternasyonalin 6. kongresinde şöyle deniliyordu :

«Komünist Enternasyonalin 6. Dünya Kongresi... Uluslararası proletaryaya, emekçilere ve dünyanın ezilen halklarına son yılların tecrübelerini, sömürge halklara karşı sürekli olarak yürütülen küçük yağma savaşlarını ve geçen yılın olaylarını hatırlatır: Çin devrimine müdahale, Çin'in yeniden paylaşımı için güçler arasındaki keskinleşen çatışma, Polonya'daki birliklerin seferberliği, Litvanya'nın bağımsızlığına yönelik ciddi tehdit ve bunlara bağlı olarak Büyük Britanya önderliğindeki emperyalist blokun Sovyetler Birliğine yönelik ve sürekli büyüyen savaş tehdidi..., emperyalistlerin aniden patlak verebilecek müthiş bir dünya yangınına yol açacak olan, canice savaş politikasını gösteren bütün bu olguları hatırlatır» (25).

Daha önce belirttiğimiz gibi bu dönemde ezilen halklara en azgınca saldıran ve savaş kışkırtıcılığı yapan emperyalist güçler ABD ve İngiltere idi.

1929 - 33 ekonomik krizinden sonra ise, yağmacı ve işgalci emperyalist savaşların başını faşist üçlü mihrak çekmekteydi. Özellikle 1935-38 arasındaki dönemde bu tür emperyalist savaşlar yoğunlaştı ve Stalin'in de belirttiği gibi bir II. Dünya Savaşını fiilen başlatmış oldu. Ancak bu emperyalist müdahale savaşlarına bakıp da o dönemde emperyalizm-ezilen halklar çelişmesinin tayin edici bir öneme sahip olduğunu söyleyemeyiz. Bu tür savaşlar daha çok diğer iki çelişmedeki (yani birincisi, emperyalistler arasındaki, ikincisi emperyalist kamp ile sosyalist kamp arasındaki çelişmedeki) mücadelelerin neticesinde, ona tabi olarak geliyordu.

III — Sosyalist Sisteme Karşı Emperyalist Saldırı Savaşı:

1917'de kurulduğu andan itibaren Sovyetler Birliğindeki proletarya diktatörlüğü, emperyalist saldırı savaşlarına maruz kaldı. Sovyetler Birliği gibi güçlü bir sosyalizm kallesinin varlığını, emperyalist sistem için büyük bir tehlike oluşturuyordu. 1933'den itibaren faşizmin güçlenmesi ve savaş hazırlıkları, Sovyetler Birliğine bir saldırı amacını da içeriyordu. Dolayısıyla yaklaşan dünya savaşının üçüncü özelliği de sosyalist sisteme karşı emperyalist saldırı savaşı niteliğini de içinde taşımasıydı.

Yükselen emperyalist savaşın bu yönü, özellikle Almanya'da faşist diktatörlüğün kurulması ile birlikte ağırlık kazandı. Hatta ileride göstermeye çalışacağımız gibi 1933-38 döneminde Komintern'in izlediği taktikleri etkileyen bir düşünce de, bu çelişmenin ve onun savaşa dönüşmesi ihtimalinin ağırlıkta olduğu düşüncesiydi.

Emperyalist sistem-sosyalist sistem çelişmesinde, biliyoruz ki, sosyalist sistem yönünü temsil eden unsur sadece sosyalist devlet değildir. Buna uluslararası proletaryanın her ülkedeki parçasının önderliğinde (yani Komünist Partileri önderliğinde) yürütülen ve sosyalizmi amaçlayan mücadeleler de dahildir. Dolayısıyla emperyalizmin sosyalist sistemle kesin bir hesaplaşmaya girişmesi, Komünist Partiler önderliğindeki proleterya ve halklara karşı da bir savaş yürütmesi demektir. Emperyalist sistemin bütün unsurları, 1933-38 döneminde bir bütün olarak sosyalist sisteme karşı ya faal olarak bir savaş yürütmüş ya da bunu destekleme politikası izlemişlerdir. Bu savaşta emperyalist sistemin vurucu gücü, faşist devletler olmuştur.

B) II. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİNDE VE SIRASINDA SINIF BİLİNÇLİ PROLETARYANIN TAVRI

İkinci Dünya Savaşı boyunca, değişik dönemlerde emperyalist savaşın şu veya bu yönü daha ağır basmış; böylece savaşın değişen biçimlerine göre proletaryanın taktikleri de değişmiştir. Bu değişiklikleri, birinci dönem 1933-38, ikincisi 1938-41 ve üçüncüsü 1941 sonrası olmak üzere üç ayrı dönemde inceleyebiliriz. Şimdi tek tek bu dönemleri ele alarak, dünya çapındaki çelişmelerin gelişmesini, savaşın öne çıkan emperyalist yönünü, Marksist-Leninistlerin savaşı devrime hizmet etmesi açısından nasıl değerlendirdiklerini ve hangi taktikleri izlediklerini ortaya koyalım.

a — 1933 - 38 Emperyalist Savaşın Tek Yanlı Gelişme Dönemi

Bu dönem 1929-33 büyük ekonomik ve politik buhranın hemen arkasından tüm ka-

pitalist ülkelerde şahit olduğumuz, tekelci burjuvazinin en gerici en şöven kesimlerinin faşist diktatörlükler kurma mücadelesinin yoğunlaşması ile başlar. Daha önceki bölümde açıkladığımız gibi faşizm, tekelci burjuvazinin emperyalist genel buhrana karşı tek çaresidir. Faşizmin özelliklerinden birisi de emperyalist bir paylaşım savaşı için amansız bir hazırlık olduğundan; daha 1928'de Komintern'in 6. Dünya Kongresinde tespit edilen emperyalist savaş tehlikesi, faşizm ile birlikte hızla yükselmiş ve pratik bir sorun haline gelmiştir. 1933'de Almanya'da faşistlerin iktidarı ele geçirmelerinden sonra 1935'e kadar ekonomilerini hızla askerileştirmeleri, **Versay anlaşmasını çiğneyerek** zorunlu askerliğe dayanan geniş bir ordu kurmaları ve emperyalist politikalarını silahla yürüteceklerini pratik olarak da ispatlamaya başlamaları, emperyalist bir paylaşım savaşını sadece yükseklen bir tehlike olmaktan çıkarttı; faşizmin güçlenip yayılması önlenemezse kesin olarak patlak verecek olan bir emperyalist savaş etkinini esas akını haline getirdi.

Proletarya bu durum karşısında, taktiklerini değiştirdi. Komintern 1935'deki VII. Kongresinde, faşizm ve savaş olgularını tahlil etti; o günkü durumla I. savaş öncesi durumu karşılaştırdı ve proletaryanın önünde duran merkezi görevleri, buna bağlı olarak da çeşitli taktikleri tespit etti.

— VII. Kongre II. Dünya Savaşı öncesini I. Savaşın ayıran özellikleri şöyle tespit ediyordu:

İlk önce karşı devrim cephesinin durumunu ele alalım. I. Dünya savaşından önce «dünya, her iki tarafın da bir dünya hegemonyası kurmaya çalıştığı ve bir emperyalist savaşa hazırlandığı ve kısırttığı iki askeri-emperyalist koalisyona bölünmüştü» (26). Halbuki 1935'de durum tamamiyle farklıydı: «Bugün artış barışı koruyacak bir proletarya devleti; belirli faşist saldırganlar; doğrudan doğruya bu faşist saldırganların hücumuna uğrayarak devletlerini ve ulusal bağımsızlıklarını kaybetme tehlikesi altında bulunan birtakım ülkeler; barışın sağlanmasından şimdilik çıkarları olan diğer kapitalist devletler mevcuttur. Öyleyse, bütün ülkeleri saldırgan olarak nitelendirme tamamen yanlıştır» (27).

Stalin, «II. Dünya savaşını bu (tek emperyalist dünya pazarının parçalanması ile gelişen genel) bunalım doğurmuştur» (28) diyor. Genel bunalımı ortaya çıkaran sebep ise bir önceki bölümde genişçe açıkladığımız gibi, dünyadaki dört başlıca çelişmenin birbirine geçerek keskinleşmesidir. Aynı çelişmeler, emperyalist sistemin bu bunalımdan kurtulmanın son çaresi olarak faşizme başvurmasına yol açmıştır. Faşizm, bir yandan başını Sovyetler Birliğinin çektiği dünya proleter devrimi cephesinin güçlerine, diğer yandan da yeni bir emperyalist paylaşım için diğer emperyalist devletlere karşı yönelmiştir.

Dolayısıyla karşı devrim cephesinde ikili bir durum vardı.

Birincisi; sosyalizme, ezilen halkların ve ulusların kurtuluş mücadelelerine ve emperyalist ülkelerin proleteryanasının ve emekçi yığınlarının demokrasi ve barış mücadelelerine karşı yönelen sivri ucunu hem ulusal hem de uluslararası planda faşizm teşkil ediyordu. Bundan önceki bölümde etraflıca ortaya koyduğumuz gibi faşizm tekeli burjuvazinin, emperyalist genel buhranı doğuran ve derinleştiren çelişmeleri savaş yoluyla çözebilmesinin ön şartıydı. Dimitrof'un dediği gibi, «faşizm savaştır». Bu nedenle uluslararası planda faşist devletler uluslararası tekeli burjuvazinin saldırgan vurucu gücünü oluşturmaktaydı. Faşist devletler sömürgeleri işgal ederken, küçük uluslararası sömürgeleştirirken, kendi ülkesinin halkına en zalim istibdadı uygularken, aynı zamanda da faşist olmayan ülkelerde kendi ajanları vasıtasıyla oyunlar tezgahlıyor, faşist burjuva partileri destekliyor, iktidardaki burjuva klikerine kendi emellerine boyun eğmeleri için baskı yapıyordu. Faşizm bununla da kalmıyor, burjuva demokrasinin hüküm sürdüğü ülkeleri istila tehdidi altında tutuyor. bu ülke halklarının demokratik haklarını ve ülkenin bağımsızlığını doğrudan doğruya tehdit ediyordu.

Burjuva demokratik ülkelerde, faşist mihrakın işbirlikçisi olmayan burjuva klikleri iktidarlarını koruma mücadelesi vermeleri açısından faşist partilere ve onları destekleyen faşist devletlere karşı idiler. Fakat bu durum, onların burjuva demokrasisinden yana oldukları anlamına gelmiyordu. Lenin'in belirttiği gibi tekeli aşamaya erişmiş olan burjuvazinin doğal niteliği siyasi gericiliktir. Serbest rekabetçi döneme uygun bir üst yapı kurumu olan burjuva demokrasisi artık tekeli burjuvazinin egemenliğine elverişli bir yapı olmaktan çıkmıştır. Burjuva demokrasisi, tekeli kapitalizmin bir sonucu olarak değil, ona rağmen işçi sınıfının ve diğer halk sınıflarının büyük mücadeleler sonucu elde ettikleri hakları korumaları neticesinde ayakta durmaktaydı. Burjuvazinin tüm kliklerinin gericileştiği ve demokratik hakları ortadan kaldırmak istediği, şu gerçeğe de kendisini göstermektedir: Avusturya örneğinde olduğu gibi birden fazla faşist klik aynı anda iktidar mücadelesi verebilir, hatta birbirleri ile silahlara dayanan çatışmalara girebilirler. Faşist olmayan burjuva çevrelerinin demokratik görünmelerinin nedeni, açıktır ki, demokratik haklarını kanı pahasına korumaya hazır olan proleteryanın ve halk kitlelerinin desteğini alabilmektir. Kaldı ki, İngiltere'de Chamberlain, Fransa'da Daladier gibi sözde faşist olmayan burjuva kliklerin temsilcileri, her fırsatta «anti-faşizm» demogojisi altında ağır faşist baskılar uygulamaktan geri kalmamış, 1939'lara doğru faşist baskıları arttırarak emperyalist paylaşım savaşına girişmişlerdir. Açıktır ki, onların arasındaki çelişme, faşizm ile burjuva demokrasisi arasındaki bir çelişme değil; siyasi bakımdan tamamen gericileşmiş burjuvazinin klikleri ve devletleri arasındaki bir çelişmedir.

Dolayısıyla devrim cephesindeki güçlerin mücadelesini bastırmak açısından faşizm ön plandaki saldırgan gücü temsil ediyorduyorsa, sözde «demokratik» emperyalistlerin onun arkasında yer alıp, onu teşvik eden, girişimlerine göz yuman, onu bir korkuluk olarak

kullanan bir tutum ile ülkelerindeki devrimci mücadelelere karşı emperyalist bir politika izleyen güçleri temsil ediyordu.

Uluslararası planda da buna benzer bir durum söz konusuydu. Faşist devletler kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketlerine, Sovyetler Birliğinin sosyalizmi geliştirme mücadelesine ve sömürge, yarı-sömürge ülkelerdeki millî ve sosyal kurtuluş hareketlerine karşı tekeleci burjuvazinin saldırgan kolunu oluşturuyordu. Faşizm, çok yönlü bir emperyalist savaşın pratiğe uygulayıcısı, bir dünya savaşının baş kışkırtıcısı durumunda idi.

Faşizmin henüz iktidarı ele geçiremediği ülkelerin emperyalist devletleri ise faşizmi devrim cephesine karşı yöneltmeye çalışıyor, kışkırtıyor ve destekliyordu. Stalin bunu şöyle anlatıyor:

«Şüphesiz ki, Birleşik Devletler ve Britanya Avrupa'nın iktisadi kalkınmasına yardım ederken, kalkınmış olan Almanya'yı Sovyetler Birliğine karşı kullanmayı kuruyorlardı» (29).

«Sözde demokratik devletler, şüphesiz, faşist devletlerin «asuruklarını» hoşgörmemekte ve onun güçlenmesinden korkmaktadırlar. Fakat onlar, Avrupa'daki işçi sınıfı hareketinden ve Asya'daki ulusal kurtuluş hareketinden daha fazla korkmakta; bu «tehlikeli» hareketlere karşı faşizmi «mükemmel bir panzehir» olarak görmekteyiz. Bu nedenle başta Büyük Britanya'nın iktidardaki muhafazakar çevreleri olmak üzere «demokratik» devletlerin egemen (yönetici) çevreleri burnubüyük faşist yöneticilere «açırılığa kaçmamaları» için yalvarmakla yetiniyor; aynı zamanda da faşistlere işçi sınıfı hareketine ve ulusal kurtuluş hareketlerine karşı güttükleri gerici polis siyasetlerini «tamamiyle anlaşıklarını» ve sempati duyduklarını ihsas ettiriyorlar. Bu bakımdan, Britanya'nın yönetici çevreleri Rus liberal - monarşist burjuvazisinin çarlık döneminde izlediği siyasetin hemen hemen aynısını izlemektedir...» (30).

Dimitrof ve Mao Zedung da, 1938 ve sonraki yazılarında, faşist olmayan emperyalistlerin bu ikili tavrına dikkati çekmekte; onların da aktif bir emperyalist siyaset izlediklerini vurgulamaktadırlar (31).

Sonuç olarak bütün emperyalist devletler, Sovyetler Birliğine, ezilen halkların ve ulusların kurtuluş mücadelesine geniş emek-

çi yığınları demokrasi ve barış hareketlerine karşı emperyalist bastırma siyaseti izliyorlar, bu noktada tamamen birleşiyorlardı.

Fakat diğer yandan da, yeni bir emperyalist paylaşım savaşının baş kışkırtıcısı faşist devletler idi. Diğer emperyalist devletler henüz bir emperyalist paylaşım savaşına hazır değillerdi. Bu hazırlıklarını da ekonomilerini askerleştiremedikçe, cephe gerisinde faşizme ve savaşa karşı olan güçleri bastıramadıkça tamamlanamıyacaklardı.

Bu nedenlerle yaklaşan savaşın bir emperyalist paylaşım savaşı olarak başlaması ihtimalini önlemeye çalışıyorlar; faşist saldırganlığı sosyalist sisteme karşı yönlendirmeye uğraşiyor, teşvik ediyorlardı.

Fakat faşist mihrak için bir paylaşım savaşının zorunluluğu ortadaydı. O dönemde uluslararası proletaryanın önderlerinin de önceden tespit ettiği gibi faşist devletler önce diğer emperyalistlerle hesaplaşmaya girişecekler, cesitli hammadde kaynaklarını ele geçirdikten ve cephe gerilerini genişletip sağlama aldıktan sonra sosyalizmin kaleisi Sovyetler Birliğine saldıracaklardı (32). Bu durum, sözde «demokratik» burjuva devletlerini faşist mihrakların kışkırtmakta oldukları yeni bir dünya savaşına karşı (sadece ve sadece savaşın emperyalist paylaşım yönünün ağır basması ihtimali karşısında) tavır almaya zorluyordu.

Böylece savaş konusunda karşı-devrim cephesi bölünmüş durumdaydı. Büyük emperyalist devletler henüz bir savaştan yana değildi. Bu nedenle Avrupa'daki faşist olmayan kapitalist devletler (her ne kadar ikili bir siyaset gütmekte idilerse de) objektif olarak savaşa karşı olan güçlerin arasında yer alıyorlardı.

İkinci Dünya savaşından önce devrim cephesinin farklılığı neydi?

II. Dünya savaşı öncesini devrim cephesinin durumu açısından I. Dünya savaşından ayıran temel özellik o gün için tek sosyalist ülke durumunda olan Sovyetler Birliğinin varlığı idi.

«Çok uzun bir zaman süresince Sovyetler Birliğinin dış siyaseti tutarlı olarak bir barış siyaseti olmuştur. Bu siyaset Sovyetler Birliği'nin çıkarları ile insanlığın büyük çoğunluğunun çıkarları arasındaki yakın ilişki üzerine kurulmuştur. Sovyetler Birliği, kendi sosyalist inşası için dalına barışa, diğer ülkelerle barış ilişkilerini geliştirmeye ve Sovyet aleyh - tarı bir savaşı önlemeye ihtiyaç duymuştur. Dünya çapında bir barışın sağlanması uğrunda Sovyetler Birliği, faşist ülkelerin savaş kışkırtıcılığını önle - meye ve bir emperyalist dünya savaşını mümkün ol - duğu kadar ertelemeye ihtiyaç duymuştur» (33).

Sovyetler Birliği'nin varlığı ve uluslar - arası proletaryanın bu varlığı korumaya yö - nelik taktikleri, faşizmin doğrudan tehdidi altında olan ülke halklarının, devlet bağımsızlığı tehdit altında bulunan küçük ulusla - rın ve demokrasiyi korumaktan yana olan tüm halk yığınlarının Sovyetler Birliği etra - fında uluslararası bir barış ve demokrasi cep - hesi oluşturmasına yol açmıştır. Bu durum I. Dünya savaşı öncesindeki durumdan tü - müyle farklı idi.

Kapitalist ülkelerin proletaryası, I. Dün - ya savaşında Sosyal-demokrasi ihaneti gittik - çe daha iyi görmekte ve Komünist Partiler et - rafında birliğini genişletmekteydi. Komünist Partilerin etkisi, I. Dünya Savaşı ön - cesiyle karşılaşılmayacak kadar bü - yüktü, işçi sınıfı yığınları, sosyal-demokrat partilerin kendi burjuvazisini yeni bir savaş için desteklemeleri karşısında tavır alıyor: faşizmin ve savaşın önlenmesi arzusunu dile getiriyorlardı.

Diğer yandan da dünya halkları fasiz - min genel saldırısı ve bir emperyalist savaş ihtimali karşısında, I. Dünya savaşı öncesin - dekinin tersine yüksek bir siyasi uyanıklığa sahiptiler. Bu iki anlamda böyleydi: Birincisi sömürge ve yarı-sömürge halkları emperya - list boyunduruğa karşı pratik olarak müca - dele ediyor ve böylece bir emperyalist payla - şım savaşı tehlikesini geriletiyorlardı. İkinci - si, burjuvazinin I. Dünya savaşının girda - bına sokup sürüklediği emperyalist ülkelerin halkları emperyalist bir savaşın ne denli büyük bir cinayet olduğunu pratik olarak gör -

müş; savaşın üretici güçleri nasıl yok ettiği - ne, burjuvaziyi zenginleştirirken emekçileri nasıl yoksullaştırıp sömürdüğüne bizzat ta - nık olmuşlardı. Sosyal tecrübe onları hem bir emperyalist savaşa, hem de böyle bir savaşın kışkırtıcısı rolünü oynayan faşizmin burjuva demokrasisini yok etmeye yönelik saldırıları - na karşı olmayı öğretmişti.

Bu farklılıklar karşısında Proletaryanın görevleri nelerdi?

Şimdi proletaryanın bu şartlardaki dev - rim mücadelesinin taktiklerinin ne olduğu ve yaklaşan emperyalist savaştan devrim için nasıl yararlanabileceği hakkındaki Komintern VII. Kongresinde ortaya konulan çizgiyi in - celeyelim.

1922'de İtalya'dan sonra 1933'de Alman - ya'da faşizmin iktidara gelmesiyle birlikte bütün kapitalist ülkelerde, işçi sınıfının zorlu mücadelesiyle kazandığı demokratik hakların açık bir saldırıya uğradığı görülmektedir. Al - manya'da faşizmin iktidarı ele geçirebilmesi, proletaryanın hâlâ sosyalist devrim slogan - larında ısrar etmesi ve geniş halk kitlelerini demokrasinin savunulması sorunu etrafında toplamayı ihmal etmesi sonucunda, geniş küçük burjuva yığınlarının faşizmin kuyru - ğuna takılması ile gerçekleşmişti. Bu tarihi olay, M-L'istlere, günün değişen koşulları - na göre taktiklerini değiştirmenin ne derece vahim bir mal olacağını bir kez daha gösterdi. Dimitrof VII. Kongredeki konuşmasında, bu ve benzeri hatalara işaret ediyor; Lenin'in «proletarya çok yönlü, tutarlı ve devrimci bir demokrasi mücadelesi vermeden burjuva - ziye karşı kazanılacak bir zafere hazır ola - mazesözünü günün koşullarına doğru bir şe - kilde uygulayarak şöyle diyordu:

«Burjuva demokrasisine karşı tutumumuz şart - lara göre değişmelidir. Rus bolşevikleri, Ekim Dev - rimi sırasında burjuva demokrasisini korumak slo - ganı altında proletarya iktidarını önlemeye çalışan bütün partilere karşı bir ölüm kahım kavgasına gi - rişmişlerdi... Günümüzün kapitalist ülkelerinde ise durum oldukça değişiktir. Faşist karşı-devrimi emek - ci kitlelerini ezme ve sömürme için en barbar ré - jimi kurmaya çalışmakta, bunun için de artık bur - juva demokrasisine saldırmaktadır. Kapitalist ülke

rin emekçi kitleleri şimdi çabuk ve kesin bir seçme yapmak zorundadırlar ve bu seçme proletarya iktidarı ile burjuva demokrasisi arasında değil, burjuva demokrasisi ile faşizm arasında olacaktır» (34).

Dimitrof, burjuva demokrasisinin korunması meselesini, tamamiyle proleter devrim için bir taktik olarak görmektedir. Bu tamamen doğrudur. Emperyalizm ve proleter devrimleri çağında, burjuva demokrasisinin korunması genel bir slogan olarak ele alınamaz. Çünkü bu çağda tam da böyle bir demokrasiyi yıkmak amaçlanmaktadır. Dimitrof Komintern'deki konuşmasında da burjuva demokrasisinin faşizm tehlikesi karşısında korunması görevini üç açıdan ele almaktadır. Birincisi, burjuva demokratik haklar proletaryanın uzun yıllar süren mücadelesi sonucunda elde edilmiştir ve bu haklar sosyalizm mücadelesi için çok önemli mevzilerdir (35). İkincisi, «Tarih, işçi sınıfının temel haklarını savunmak için başlatılan küçük hareketlerden büyük devrimler doğduğunu göstermiştir» (36). Yani tekelci sermayenin proletaryaya ve emekçi halka karşı terörcü saldırısının örgütlenmiş biçimi faşizm karşısında demokratik hakların savunulması mücadelesi, sosyalist devrim mücadelesi ile kaynaştırılabilir ve bu yapılmalıdır. Böyle bir demokrasi mücadelesi, faşizmin sınıfsal muhtevası nedeniyle bütün tekelci sermayeyi karşısına almak zorunda kalacak; ve kaçınılmaz olarak sermayeye karşı bir hareket olacaktır. Henüz burjuva demokrasisinin sınırları içinde olmakla birlikte, demokrasi mücadelesi kendi içinde sosyalizm için mücadeleye böyle bir yönelimi de taşımaktadır. Üçüncü olarak, demokrasi mücadelesi faşizmi bütün emperyalist ülkelerde gerileteceğinden, faşizmin bir emperyalist savaşı başlatmasını da geciktirecek; faşizmin doğrudan hedefi durumundaki sosyalizmin unsurları (başta SSCB) bir süre daha savaş yangınından korunabilmiş olacaktır. İşte Komintern bu nedenle emperyalist ülkelerde demokrasiinin korunması ve demokrasi için mücadele edilmesi görevini ortaya koymaktadır.

Demokrasinin korunması görevi, konumuzu yakından ilgilendiren başka bir görev ile, yani nisbi barışın korunması görevi ile iç içe geçmişti. Faşist mihrakların saldırganlık ile kışkırttığı bir emperyalist savaşın geciktirilmesi neden proletarya için zorunlu idi? Çünkü, emperyalist savaş, her şeyden önce, Sosyalizmin kalesi durumunda olan o dönemin tek sosyalist ülkesi Sovyetler Birliğini tehdit etmekteydi. Tekelci burjuvazinin vurucu gücü faşizmin, sözde «demokratik» devletlerin de kışkırtması ve desteklemesiyle, Sovyetler Birliğine saldıracağı bilinen bir gerçektir. Fakat Sovyetler Birliğinin korunması yukarıda da belirttiğimiz gibi uluslararası proletarya açısından hayati öneme sahipti. Relatif barış ne kadar uzun sürerse, Sovyetler Birliği'nde proletaryanın sosyalizmi inşa etmesi ve proleter dünya devrimi sürecine katkıda bulunması o derecede ilerleyecektir.

İkinci olarak, emperyalist savaşın geciktirilmesi «demokratik» emperyalist ülkelerdeki proletaryanın demokrasiyi koruma, bunu sosyalist devrime dönüştürme mücadelesine hizmet etmekte idi. Çünkü bu emperyalist savaş faşizm tarafından tek yanlı olarak geliştirilmekte» ve faşizmin ilk hedeflerini Avrupa'daki diğer emperyalist devletler oluşturmaktaydı. Fakat Alman faşizminin «demokratik» leri güçlendirecek; hatta (daha sonra Fransa'da da gördüğümüz gibi) yabancı faşist işgalin desteği ile yerli faşist diktatörlükler kurulabilecekti. Dolayısıyla savaşa karşı olmak, faşizme karşı olmakla özdeşleşiyordu. Üçüncüsü, faşist mihrakların kışkırttığı bir emperyalist savaş ne kadar geciktirilebilirse, faşist diktatörlükler altında inleyen proletaryanın mücadelesine o denli yardımcı olunmuş olacaktı. Çünkü faşizm iktidarını, (açık terörün yanı sıra) ekonomik bunalım nedeniyle yıkılan kent ve kır küçük burjuvazisinin kitle desteği ile sürdürüyor; bu desteği ise bir yandan «sosyalist» demogojisi, diğer yandan da, küçük - burjuvazinin I. Dünya Savaşından uğranılan yenilgi ile kırılmış milliyetçi gururunu okşayan intikamcı «milliyetçilik» de-

mogojisi ile ayakta tutuyordu. Faşist saldırganlığın kışkırttığı bir savaşın önlenmesi faşizmin ekonomik temellerini daha da sarsacak; küçük - burjuva kitle desteğinin demogojilerle sağlanması zorlaşacak; bütün bunlar ise sınıf bilinçli proletaryanın mücadelesini hızlandıran ve kolaylaştıran etkenler olacaktı. Barışın sürmesi yalnızca faşist diktatörlüklerin ekonomik ve siyasi çöküşünü hızlandırmakla kalmayacak, aynı zamanda demokratik ülkelerde de emperyalist burjuvazinin çıkmazlarını arttıracaktı. Dördüncüsü, barışın savunulması demek, faşist mihrakın Avrupa, Afrika ve Asya'da giriştiği ulusları köleleştirme ve dünya savaşı için stratejik noktaları tutma yolundaki saldırılarına karşı olmak demektir. Çünkü bunlar, dünya savaşının ilk adımları niteliğindedir ve faşist yayılma önlenemediği takdirde savaşın çıkacağı ortadaydı. Fakat Lenin'in 1918'de dediği gibi, emperyalist işgal doğrudan kendi celadını da, yani milli ve sosyal kurtuluş savaşlarını da yaygınlaştırmakta ve hızlandırmaktadır. Böylece barışın savunulması mücadelesi, faşist saldırganların işgali veya işgal tehdidi altındaki sömürge, yarı-sömürgelerdeki devrim mücadelesine enternasyonal bir destek olmuş olacaktı.

Bütün bu nedenlerle, nisbi dünya barışının korunması için mücadele etmek uluslararası proletaryanın ikinci görevi olarak Komintern'in karşısında duruyordu.

Komintern'in değişen dünyadaki siyasi durum neticesinde saptadığı bu taktikler tamamen birbirinin içine geçmiş durumdaydı. Birisi için mücadele, diğeri için mücadeleye destek oluyor; dolayısıyla bu iki görev etrafında oluşturulan geçici cephele birbirini kapsıyordu. Faşizm tehlikesine karşı burjuva demokrasinin korunması için bir anti-faşist halk cephesi oluşturulması temel görevdi. Bu cephenin nitelikleri üzerinde durmayacağız, çünkü konumuz faşizm ve anti-faşizm mücadeleye değil, emperyalist savaşa karşı tavrıdır. Ancak şunu belirtmek istiyoruz ki, bu cepheye tekeli burjuvazinin hiçbir kesimi

dahil değildir. Çünkü faşizm emperyalist burjuvazinin «en gerici, en şövenist ve en emperyalist kesiminin açık terörcü diktatörlüğü» olmakla beraber; faşist diktatörlük tekelci sermayenin bir bütün olarak çıkarlarını korumaktadır. Bunun nedenini, Lenin'in emperyalizm tahlilinde «tekeli sermayenin siyasi üst yapısının gerici (demokrasiye karşı olmak)» olmasında buluyoruz. Tekelci sermayenin siyasi gericiliğinin en açık örgütlenmiş biçimi olan faşizm bu nedenle tüm emperyalist burjuvazinin proletarya karşısında nihai çıkarlarını korumaktadır.

Sonuç olarak, anti-faşist halk cephesi (A-F.H.C.) hem burjuva demokrasinin sınırları içindeydi hem de tekeli sermayeye karşı örgütlenmişti. Bu nedenle Dimitroff (ve Komintern VII Kongresi) A-F.H.C. iktidarının «sosyalizme yönelişi» içinde taşıdığı fakat böyle bir iktidarın kesinlikle bir «geçiş biçimi» yani proletarya hegemonyasının özgün bir biçimi olmadığını vurgulamaktadır.

İşte, işçi sınıfını ve diğer emekçi sınıfları tekeli sermayenin vurucu gücü faşizmden korumak, temel ekonomik ve demokratik haklarını korumak için getirilen bu halk cephesi politikası, aynı zamanda dünya barışının korunması hareketinin de önemli bir aracı oluyordu (*). Fakat uluslararası planda getirilen barış cephesi, niteliği itibarıyla, emperyalistler arasında bir ayırım gözetiyor ve faşist mihrakın dışındaki tekeli burjuvazileri de objektif olarak kapsıyordu. Bunun nedeni, dünya relatif barışını tehdit eden bir emperyalist savaş kışkırtan saldırganların (faşist devletlerin) varlığıdır. Henüz diğer emperyalist devletler savaşa tutuşmaya hem hazır hem de istekli değillerdir. Onların bu durumu kendi isteklerinin dışında onları barışı korumaya çalışan güçlerin arasına sokmaktaydı.

Şimdi, II. Dünya savaşı öncesindeki ilginç ve aynı derecedeki karmaşık durumu daha iyi anlayabiliriz. Dünya barış cephesi faşist devletlere karşı olduğundan ve barışın korunması genel olarak faşizmi gerilettiğinin-

den dolayı, böyle bir cephe sonuç olarak A-F.H.C'lerinin de yedek gücü durumuna girmekteydi. Yani, dünya barış cephesinin bir unsuru durumunda olan «demokratik» emperyalist devletler sonuç itibarıyla anti-faşist (yani demokrasinin savunulması) hareketinin yedeği durumuna gelmekle karşı karşıya kalyorlardı. Bu özgül durum, II. Dünya savaşı öncesinde, dünyadaki başlıca çelişmelerin aynı anda keskinleşmeleri ve «birbirlerine geçerek düğümlenmeleri»nin bir sonucudur.

Meseleye bu tahlil sonucunda getireceğimiz iki açıklık var. Birincisi, 1938'e kadar sözde «demokratik» emperyalist devletlerin faşist mihrakın yayılmasına ve savaş kışkırtıcılığına karşı Sovyetler Birliği ve kendi ülke proletaryası ile neden (kolay kolay) ittifaka girmedikleri meselesi ile ilgilidir. O dönemin yazılarından öğrendiğimize göre SB'nin tutarlı bir ittifak politikasına ve demokratik emperyalist ülke proletaryasının tutarlı zorlamalarına rağmen, söz konusu emperyalistler ne SB ile faşist devletlerin muhtemel bir saldırısına karşı ittifak yapmışlar ne de faşist devletlerin yayılmasını önlemek için ona karşı bir ambargo uygulamasına, faşist işgal altındaki ülke halklarına yardım göndermeye yanaşmışlardır (**). Bu emperyalistlerin o dönemdeki tavırları bu nedenle Dimitrof tarafından «faşist saldırganlık karşısında teslimiyet» olarak nitelendirilmiştir. Fakat bu teslimiyet değildi. Bu emperyalist devletler o dönemde objektif olarak barıştan yanaydılar ama onlar devrimci hareketlerin ve işçi hareketinin faşizm tarafından bastırılmasından daha fazla yanaydılar. Onların politikaları, Dimitrof'un da 1938'den sonra katıldığı gibi, sinsi bir emperyalist politikaydı. Onların barışın korunması yolunda yapacakları her girişim faşizmin tüm tekelci burjuvazi adına halklara ve SB'ne karşı giriştiği «Avrupa polisliği» hareketini baltalayacaktı. Bu nedenle tekelci burjuvaziyi barışın korunması görevine alet etmek oldukça zordu.

A-F.H.C. ve dünya barış cephesi konusu ile ilgili olarak üzerinde duracağımız ikinci

mesele ise, «faşizmin dünya halklarının baş düşmanı» olup olmadığı meselesidir. Dimitrof 1 Mayıs 1937 tarihli yazısında şöyle diyor:

«Ortak düşmana, bütün insanlığın en korkunç düşmanı faşizme karşı uluslararası proleteryanın eylem birliğinin kurulması bütün dünya işçi örgütlerinin en başta gelen, en acil görevidir.»

«...bütün işçi örgütleri savaşın asıl düşmana, büyük burjuvazinin en gerici kesiminin vurucu gücü olan faşizme karşı yoğunlaştırılması gerektiğini anlamalıdır» (37).

Bir çok kişi, bu alıntılara dayanarak dünya proleter devrimi sürecinin baş düşmanı anlamında bir baş düşman tespiti yapıldığı sonucuna varmaktadır. O dönemde faşizm, dünya barışının baş düşmanı anlamında baş düşman tespit edilmektedir. Ve bu baş düşmana karşı diğer düşmanlarla (yani «demokratik» emperyalist devletlerle) barışın korunması için ittifak aranmaktadır. Proter devrimi mücadelesinin baş düşmanı anlamında faşizmin baş düşman ilan edilemeyeceği, yukarıda yaptığımız tahlille açıkça ortaya konmaktadır. Ne var ki, A-F.H.C. ile dünya barış cephesi arasındaki yakın bağıntı, aralarındaki sınıfsal muhteva farkını kavrayamayanlar için, faşizmi devrimin baş düşmanı olarak görmeye itmektedir. Dimitrof'un yukarıdaki sözlerindeki ifade tarzı bu yakın bağıntıdan kaynaklanmaktadır. Buna rağmen aynı yazıda Dimitrof'un faşizmi ne anlamda baş düşman gördüğü de kolayca görülebilmektedir:

«Bir yanda faşizmin saldırgan bir savaş yoluyla dünyayı yeniden paylaşmak için hummalı hazırlıkları, öbür yandan uluslararası proleteryanın büyük birliği ile demokrasi ve barış taraftarı emekçi halkın faşizm ve savaşa karşı mücadelede bir araya gelen güçleri, günümüzün bütün uluslararası durumunu belirlemektedir» (abc) (38).

(*). Çünkü faşizmi geriletken her hareket, faşist devletlerin kışkırtıkları bir savaşı da geriletmiş oluyordu. Bu nedenle ulusal planda kurulan bir anti-faşist halk cephesi, aynı zamanda bir barış cephesi niteliğini de kendi içinde taşıyordu.

(**). Halbuki faşistlerin ilkönce bu devletlere saldıracağı herkes tarafından bilinen bir gerçektir.

«Faşizm yayılabilmek ve «savaşa girişebilmek için» «faşist olmayan ve barışı korumak isteyen ülkelerde gerici parti ve grupları mümkün olan her şekilde destekleyerek» gerici darbeler tezgâhlanmakta, halkın A-FHC'si kurmasına engel olmakta, «Bu amaçları için her yerde ajan olarak Troçkistleri kullanmaktadır» (39).

«Faşist savaş kundakçılarının yumuşak ikazlarla durdurulamayacağı uzun tecrübelerden ancak anlaşılabilmiştir. Bunları dizginlemek için tek etkili yol kitlelerin gerek ulus çapında gerekse uluslararası çapta faşizme karşı merhamet tanımayan birleşik mücadelesi olacaktır» (sf.177)

Buradan da açıkça görülmektedir ki, söz konusu edilen, faşizmin dünya barışının baş düşmanı olmasıdır. Bütün komintern belgelerinde de faşist mihrak «savaşın baş kışkırtıcısı», «esas savaş kışkırtıcısı» olarak tanımlanmakta ve bu anlamda barışın baş düşmanı olarak görülmektedir. Bu tespitin mantıki ve doğal sonucu olarak da diğer emperyalist devletlerle faşist üçlü blok'un savaş saldırganlığına karşı ittifak yapılmaya çalışılmaktadır. Fakat yine aynı yazıdan ve Komintern belgelerinden görüldüğü gibi o dönemde «barışçı» emperyalist burjuvazinin devrim cephesinden duyduğu korku, faşist saldırganlığın kışkırttığı bir savaştan ağır basmakta ve ittifaka yanaşmamaktadır. Böylece barış cephesinin güçleri de A-FHC güçleri ile sınırlı kalmaktadır.

Şimdi, 1933-38 döneminde proletaryanın demokrasiyi ve barışı koruma görevi ve görev için getirilen A-FHC'si ve dünya barış cephesinin taktiklerini, emperyalist savaşa karşı tavır açısından ayrıntılarına inerek inceleyelim. Bu ayrıntıları, proletaryanın ulusal bölümlerine göre incelememiz daha da aydınlatıcı olacaktır.

Faşist diktatörlüğün hüküm sürdüğü emperyalist ülkelerde: proletaryanın önündeki görev basit fakat aynı derecede de zordu. Basitti, çünkü faşist diktatörlük esas hedefi oluşturuyordu. Zordu, çünkü faşizmi devirmek ancak bir iç savaş ile mümkündü. Bu ise, komünistlerin en zalim bir baskı ve takibata uğratıldığı; buhran nedeniyle yıkıma uğrayan Küçük-burjuva yığınlarının ve işçi sını-

fının geri bilinçli kitlelerinin faşizme kitle desteği sağladığı bir ortamda gerçekten zor bir işti. Bu görev illegal çalışmayı, sabırlı ve uzun süren bir çalışmayı; kitle neredeyse orada olmayı gerektiriyordu. Kavranacak halka, faşizmin kitle örgütlenmesini içeriden yıkmak, böylece onu kitle desteğinden yoksun bırakmaktı. İtalyadan KP'nin bu konudaki tecrübeleri öğreticidir. Alman, İtalyan ve Japon proletaryasının yaklaşan emperyalist savaşa karşı izleyeceği yöntem iç savaş çıkarmaktan başka bir şey değildi.

Burjuva demokrasisinin hâlâ hüküm sürdüğü ülkelerde ise durum farklıydı.

Dimitrof böyle ülkelerde faşizm tehlikesini salt ulusal sınırlar içinde görmemekte, iç ve dış kaynaklar olarak saptamaktadır. Burjuva demokrasinin hüküm sürdüğü ülkelerde bir yandan tekelci burjuvazinin en gerici, en şövenist kesiminin vurucu gücü faşist partiler iktidar mücadelesi veriyordu. Faşist partiler iktidar yolunu açabilmek için hem bir kitle desteği yaratmaya çalışıyor ve bu nedenle proletarya ile mücadele ediyor; hem de diğer büyük burjuva partileri ile kıyasıya dalaşıyorlardı. Faşistler bu çatışmalarında üçlü faşist mihraktan yardım görüyorlardı. Emekçi halk için faşizm tehlikesinin diğer kaynağı ise faşist devletlerin işgal planları idi. Faşist devletler bu ülkeleri istila etmekle, faşist diktatörlükler kurmayı da amaçlıyorlardı. (tabii ki faşist Almanya ve İtalya, işgali, hem emperyalist paylaşım sorununu silahla çözmek, hem de karşı-devrimci bir toptan emperyalist saldırıyı başlatabilmek için cephe gerisini genişletebilmek ve pekiştirebilmek amacıyla planlamaktaydı). Proletaryanın bu ülkelerdeki parçalarına düşen görev, dıştan gelecek böyle bir saldırı karşısında faşizmin yayılmasını durdurmak; işçi sınıfını ve emekçi halkın tekelci sermaye karşısında temel ekonomik ve demokratik haklarını savunmak, SB'ne ve halklara karşı yönelecek toptan bir saldırı için faşist mihraka cephe gerisini genişletme ve sağlamlaştırma fırsatını vermemektir. İşte bu temel

göreve bağlı olarak proletarya, faşist saldırı tehdidi altındaki emperyalist ülkelerin devlet bağımsızlığını savunmak zorunda kalmaktaydı. Bu ne demektir? Proletaryanın faşizm ve faşist işgal tehdidi karşısında ileri sürdüğü platform (yani anti-faşist halk cephesi hükümeti) tekelci sermayenin tahakkümüne karşı olduğu halde, hâlâ burjuva demokrasisinin sınırları içindedir ve bu siyasi üst yapıyı ayakta tutmaktadır. Bu nedenle faşist saldırıya karşı önerilen (kurulması ümit edilen) bu hükümet burjuva demokrasisini koruma anlamında anayurt savunması yapacaktır ve bunu yaparken de, emperyalist devletin bir zat kendisini de dolaylı olarak korumuş olmaktadır. (Komintern ve Dimitrof bunun tümüyle bilincindedir ve böyle bir hükümet ile yetinilemeyeceğini, buradan proleter devrimi için mücadeleye geçilmesi gerektiğini açıkça ortaya koymaktadır). Fakat bundan da önemli olarak, işçi sınıfının temel hakları korunmuş; nisbi dünya barışı bir müddet daha sürdürülerek SB ve sosyalizmin diğer unsurları korunmuş olmaktadır. Bu taktiği geçerli ve zorunlu kılan tek sonuç budur.

Dimitrof bu konuyla ilgili olarak burjuva demokrasisinin hakim olduğu emperyalist ülkelerde tekelci burjuvazinin halkı ve ülkeyi faşist saldırı karşısında savunamayacağını söylüyor (40). Tekelci burjuvazinin halkı ve ülkeyi faşizme terketme yönündeki bu eğiliminin ortaya çıkmasının ise, anti-faşist halk cephesi hükümetlerinin kurulmasını imkan dahiline sokacağını belirtiyor. Fakat böyle hükümetlerin kurulması her zaman mümkün olmayabilir. Bu nedenle ülkenin faşist saldırı karşısında savunulması meselesinde Dimitrof burjuva devletini destekleme taktiğini de reddetmiyor:

«Özellikle doğrudan doğruya bir saldırı tehlikesi altında bulunan ülkelerde, işçi sınıfının uygulayacağı taktiklerde bilhassa önemli olan husus, hükümetin dış politikasında ve ülkenin savunulmasına karşı takınılacak tavidir. Hükümetin faşist barış düşmanlarına karşı ne gibi bir dış politika güttüğü, bu politikanın kolektif güvenliğe yardımcı olup olmadığı, hükümetin faşist saldırgan ajanları koruyup korumadığı, ordu içinde halk çocuklarına nasıl mua-

mele edildiği, ne gibi bir eğitime tabi tutuldukları, ordu subaylarının hangi unsurlardan meydana geldiği, bu subayların faşist düşmana karşı güvenilir unsurlar mı yoksa faşist gerici unsurlardan mı oldukları, savaş dehşetlerinden ülke halkının nasıl korunacağı vs. gibi meseleler işçi sınıfı ve bütün emekçi halk için hiç de ilgisiz kalmacak meseleler değildir.

Ülkenin savunulması meselesine karşı ilgisiz bir tavır takınarak bu meselenin halini burjuva hükümetinin eline bırakmak, barışı savunma davasına hiç bir şekilde yardımcı olmayacaktır... Burjuvazinin içindeki bu tekel derhal ve kesin olarak yıkılmalıdır.

Proletarya bu meselelerle ilgili olarak bağımsız bir politika getirmeli, burjuvazinin bu meseleler üzerinde aldığı kararlarda söz sahibi olmalıdır (41). Bunun aksi düşünülemez.»

«Halkın ve ülkenin faşist esarete karşı savunulmasının en çok tarafları olan işçi sınıfı... Halkın faşist saldırıya karşı savunma kapasitesinin ancak rejimin ve ordunun demokratlaştırılması, ordunun faşist ve gerici unsurlardan temizlenmesiyle güçlendirilebileceği gerçeğinden hareket etmelidir» (42) (ete).

Dimitrof bu taktiği ileri sürerken «ülkenin gerçekten savunulması konusunda güven yaratmayan ve devletin silahlı kuvvetlerinin emekçilere karşı kullanan burjuva hükümetlerinin» savaş politikasına ve bütçesine karşı olmayı da getiriyor. Ama, Dimitrofa göre, proletarya, burjuvazinin faşist saldırganlara karşı savunmaya yarayacak her tedbirini destekleyecektir.

Toparlarsak: Barış için Birleşik Cephenin ulusal plandaki taktiklerinden bazıları olarak, Dimitrof «ülkenin savunulmasını»; «ordunun demokratlaştırılmasını»; «kollektif güvenliğe yardımcı» olacak her türlü tedbirin desteklenmesini getiriyor. Bu taktiklerin toplu adı anayurt savunmasıdır. Anayurt savunmasını, ya A-F.H.C hükümeti yapacaktır (ki proletaryanın amaçladığı budur) ya da burjuva devletin faşist saldırganlığı caydırıcı nitelikteki savunma hazırlıkları desteklenecektir.

Bu taktik doğrumuydu? Yüzeysel bakıldığında, ileri sürülen bu taktiklerin hepsi, Lenin'in I. dünya savaşı öncesinde mahkum ettiği II. Enternasyonal ihanetinin sosyal-şöven «anayurt savunması», «ordunun demok-

ratlaştırılması», «kollektif savunma kapasitesinin arttırılması» taktiklerine benzemektedir. (43).

Fakat Dimitrof'un Komintern VII. Kongresinde onaylanan raporunda belirtildiği gibi, ancak «sol lafazanlar» ve doğmatikler, taktikleri, hizmetinde oldukları stratejilerden ve uyguladıkları somut koşullardan soyutlayarak formülleştirir ve ilkeleştirirler. II. Dünya savaşına hazırlık döneminde M-L'lerin bambaşka koşullarda uygulanan taktikleri aynen benimsemeleri nasıl düşünülemezse, bugün de o dönemin taktiklerini aynen uygulamaya kalkışmak aynı derecede düşünülemez.

Şimdi bu taktiklerin tahlilini derinleştiririm. Meselenin bir yönü, emperyalist paylaşım savaşının ertelenmesi, nisbi barışın korunması görevidir. Barışın korunabilmesi için ise, saldırgan faşizmi caydırıcı tedbirler almak gerekmektedir. Bu tedbirlerden bir tanesi de, faşist işgal tehdidi altındaki ülkelerde, işçi sınıfının ve emekçi halkın demokrasiyi korumak şeklindeki görevidir. O günün somut koşullarında (yukarıda açıklandığı gibi) demokratik hakları korumak faşist saldırıya karşı koymakla özdeşleşmektedir.

Bu iki nedenden dolayı ülkenin savunulması sorunu gündeme gelmiştir. Başka koşullarda işçi sınıfının tekelci burjuvazi tarafından kullanılması anlamına gelecek olan bu tespit, o günün koşullarında tamamıyla doğru ve Marksist-Leninistti.

(Daha alt seviyede inceleyeceğimiz) ikinci dizi taktik meseleler ise; ülkenin savunulmasında izlenecek yollardır. Dimitrof'a göre, milli bağımsızlık ve burjuva demokrasisi faşist boyunduruk tehlikesine karşı, tekelci burjuvazi ile birlikte savunulmalıdır. Tekelci burjuvazi emperyalist paylaşım savaşından yana değildir, dolayısıyla barışın baş düşmanı faşizme karşı bir güçtür. Bu nedenle de burjuva demokratik devlet faşist saldırı karşısında ayakta tutulmalıdır.

Bu, tam bir anayurd savunması programıdır ve birinci savaşta izlenen emperyalist

burjuvaziye «yenilgi programı» ve onun daha üst bir aşaması olan «savaşı iç savaşa dönüştürmek» tehdidi ile geriletme taktiklerinden tamamıyla farklıdır. Bunu zorunlu kılan, belirli bir savaş kısırtıcısının mevcudiyeti ve bu faşist saldırının emperyalist paylaşım ana cını güttüğü kadar işçi sınıfı hareketini de bastırma amacını da gütmesidir.

Lenin'in de belirttiği gibi, savaştan yana olmayan fakat milli bağımsızlığı büyük emperyalist tarafından yok edilen bir ülkede «anayurd savunulması» gündeme gelebilir (44). Ancak burada üzerinde durulması gereken çok önemli bir nokta vardır. O da, proletaryanın bu görevi yerine getirirken, tam bağımsızlığını ve insiyatifini koruması; bağımsız olarak kendisinin ve müttefik sınıfların silahlı ve politik güçlerini örgütlemesi şarttır. Bunu yapamıyorsa, burjuvazinin kuyruğuna takılıyor ve kendi sınıf çıkarlarını değil de burjuvazinin çıkarlarını savunuyor demektir. Stalin'in şu meşhur sorusu unutulmamalıdır;

«Kim Kimi? Tayin edici soru budur.» Yani, kim kimi kullanıyor?

Dimitrof'un kabul ettiği ve komintern'nin onayladığı yukarıdaki taktik ancak kısa süreli geçerli olan bir taktiktir. Eğer proletaryanın politik etkisi az ise ve bu nedenle bir AFHC hükümeti kurarak emekçi halkın politik ve silahlı güçlerini örgütlemeye uygun ortamı yaratamıyorsa; belirli bir süre ordunun ve rejimin demokratlaştırılmasını, burjuva devlet aygıtının faşizme karşı savaşmada daha etkili hale gelmesini isteyebilir. Böylece bir yandan emperyalist burjuvaziye faşist saldırı tehdidini caydırıcı önlemler almaya zorlayıp, onu proletaryanın barışı ve demokrasiyi koruma amacına hizmet ettirenken; diğer yandan da zorlanmadıkça bu tür önlemleri almayacak olan büyük burjuvazinin emekçi halk kitleleri önünde teşhir olmasını sağlamak, geniş gayri-mmenun küçük burjuva kitlelerinin faşizmin tabanına kaymasını engellemek istenmektedir.

Dolayısıyla taktiğin buraya kadar olan kısmı da doğrudur. Fakat Dimitrof'un mese-

leleri ele alışında ve yazılarında üç önemli eksiklik, dar bakış açısı görmekteyiz (bunlar ne dereceye kadar tüm Komintern'e aittir, bilemiyoruz). Bu eksikliklerin daha sonraki dönemlerde Komintern'in bazı şubelerinin (tek tek partilerin) hatalar yapmalarına yol açtığı kanısındayız. Bu hatalar nelerdir?

Görüşümüze göre Dimitrof 1935-38 döneminde, faşizm tehlikesi karşısında, diğer emperyalistlerin olduğundan farklı görünmesine yol açmıştır. Özellikle 1936 ve 1937'deki yazılarında diğer emperyalistlerin faşist mihraka yalnızca kendilerine saldırmayı hedeflediğinden değil, aynı zamanda demokrasiyi yıkmayı amaçladığı için de karşı çıkmakta oldukları izlenimini veren bir değerlendirme vardır. Yani, diğer emperyalistler sadece barışın korunmasından yana değil, aynı zamanda demokrasinin korunmasından da yana imişler gibi bir anlayış çıkmaktadır:

Faşist devletler... «İngiltere, Fransa ve ABD yönetici çevrelerinin yumuşaklığından (abc) geniş ölçüde yararlanmakta»; «barışın korunması ile ilgilenen devletlerin birlikte hareket etmelerine (aç. Dimitrof) engel olmakta»; «İngiltere'yi Fransa'dan ve diğer demokratik devletlerden (abc) ayırma amacıyla» oyunlar tertip etmektedirler... (45).

Dimitrof'tan böyle bir anlayışı yayan alıntıları çoğaltabiliriz. Kanımızca Dimitrof, tekelci burjuvazinin siyasi gericiliğinin biçimleri arasındaki farkı abartmaktadır. O dönemde M-L'ist olan Togliatti Lenin'in, tekelci burjuvazinin kendine uygun siyasi üst yapısı gericiliktir, tespitini hatırlatarak, bu gericiliğin biçimleri arasında fark olduğunu, bu farklar karşısında proletaryanın tavırsız kalamayacağını, bu farklılıkların esas olarak proletaryanın ve emekçi halkın siyasi haklarını savunması neticesinde büyük burjuvazinin bir bölümünün demokrasiden yana imiş gibi tavır almak zorunda kalması ile ortaya çıktığını, ortaya koyuyor (46). Togliatti'nin Moskova'da Lenin okulunda verdiği bu derslerin tarihi 1935'dir ve kuşkusuz Dimitrof'un ve tüm Komintern'in haberi ve onayı vardır. Dolayısıyla Dimitrof'un, tekelci burjuvazinin tümünün siyasi olarak gerici olduğunu reddeden kaba bir hataya düştüğünü söyleyemeyiz. Ancak fa-

sızın dehşeti ile ilk defa ölüm-kalım mücadelesine girmiş olan o dönemin M-L'lerinin, faşizm karşısında diğer tekelci burjuva kesimlerinin «demokratikliğini» abarttığı, siyasi gericiliğin biçimleri arasındaki farkı abarttığı sonucunu çıkartabiliriz.

Bu abartma neticesindedir ki Dimitrof diğer emperyalistlerin de özünde demokrasiye karşı olduklarını vurgulamaya; proletaryayı ve halk kitlelerini bu yolda eğitmeye özen göstermiyor. Bu nedenledir ki Dimitrof «demokratik» emperyalistlerin yalnızca henüz savaşa hazır olmadıkları açısından barışın korunmasından yana görmemekte; demokrasinin savunulmasından da yana göstermektedir. Onlardan faşizme karşı tavır almalarını adeta beklemekte; aslında bu güçlerin o dönemde de tam ve aktif bir emperyalist politika izlediklerini teşhir edememektedir.

Dimitrof'un yazılarında, emperyalist devletlerin davranışlarının değerlendirilmesi 1938'den itibaren değişmektedir. Bu değişimde baş etken Stalin'in 1938'de, artık emperyalistlerinde savaş politikası gütmeye başladıkları ve faşist devletleri Sovyetler Birliğine ve dünya halklarının devrimci mücadelesine karşı kullandıkları («kestaneleri ateşten başkalarına çektirmektedirler!») yolunda yaptığı değerlendirmedir. Ayrıca sosyal-pratik de (Emperyalist devletlerin tümünün 1938'de yaptığı Münih anlaşması; Almanya'nın 1939'da Çekoslovakya'yı işgaline Fransa'nın -bu konuda SB ile bir anlaşma imzalamış olmasına rağmen- karşı çıkmaması. İngiltere, Fransa, ABD'nin İspanya'da Alman ve İtalyan faşist müdahalesinin halk cephesini boğmasına -işçi sınıfından ve emekçi halktan gelen yoğun tepki ve baskılara rağmen- göz yumması...) sözde «demokratik» devletlerin izledikleri sinsi emperyalist siyaseti sergilemiştir. Dimitrof 7 Kasım 1938'de Münih anlaşmasından sonra şöyle demektedir:

«Fakat burjuva hükümetleri güvenlik sistemini (Birleşmiş Milletlerin güvenlik sistemi-b.N) yürürlüğe koymadılar. Bunu yapmadılar çünkü yapmak istemediler. Çünkü, politikaları karşı-devrimci em-

peryalist çevreler tarafından tespit edilmekteydi. (Dimitrof, burjuva demokratik bir ülkede doğru olarak burjuva klikleri ve onların siyasi gericiliklerinin biçimleri arasında ayırım yapılmasını savunmaktadır. Ama yukarıda belirttiğimiz abartma eğilimi, bu cümlelerde görüldüğü gibi, sanki burjuva kliklerinden bazıları karşı-devrimci olamayabilmiş, ya da burjuva hükümetlerinin politikası tekelci sermayenin dışında tespit edilebilmiş gibi bir izlenim yaratıyor. Bir burjuva hükümetinin politikasının «karşı-devrimci emperyalist çevreler» dışında belirlenmesini beklemek olanaksızdır. Dimitrof'un bu konuda verdiği ABD örneğinde de, tröstlere karşı çıkmak zorunda kalan Roosevelt'in «New Deal» (Yeni Düzen) hükümetine, en büyük tekellerin büyük bir tepki göstermiş olmaları Roosevelt'in emperyalist bir politika izlemediği ve nihai olarak büyük tekellerin çıkarlarını savunmadığı sonucunu vermez. Nitekim Roosevelt'in II. Dünya Savaşı öncesinde ve sırasında izlediği politika da bunu ispatlamıştır-b.N.)... Alman faşizmini desteklediler çünkü onun şahsında kitlelerin her türlü demokratik eylemlerini boğacak bir Avrupa Polisi'ne sahip olmak istediler» (47).

Tarihi belli olmayan fakat 1 Mayıs 1939 için yazıldığı anlaşılan «Sosyalizm Ülkesi ve Uluslararası Mücadele» adlı makalesinde de, «burjuva demokratik ülkelerde yönetim çevrelerinin» politikasını «caniyane ilgisizlik ve kızıştırma» olarak nitelendirmektedir.

1938 yılı sonlarından itibaren SBKP (B) başta olmak üzere tüm M-L'ist'ler savaşın karakterinin değişmeye başladığını, tüm emperyalistlerin iki askeri blok oluşturma ve savaşa hazırlanma faaliyetlerine giriştiklerini tespit ettiler. (Bunu biraz ileride açacağız). Görüşümüze göre, Dimitrof'un görüşü de bu genel değişikliğe uygun olarak değişmiştir. Yalnız şurası açıktır ki, Dimitrof 1938'e kadar İngiltere, Fransa ve ABD'nin uluslararası politikasını aktif bir emperyalist siyaset olarak tespit etmemiş; «teslimiyet», «yumuşak davranma» olarak görmüştür.

Dimitrof'un eksikliğinin ikincisi, yine birincisine bağlı olarak ortaya çıkan, «ülkenin faşist saldırı tehditi karşısında savunulması» programının, ancak geçici bir süre için ve tamamıyla özel olan günün şartlarında geçerli olabileceğini vurgulamamasıdır. Dimitrof yaklaşan savaş tehlikesinin «tek yanlılığının» ancak geçici olabileceğini; sözde «demokra-

tik» emperyalist devletlerin de emperyalist amaçlarla savaşa hazırlanmakta olduğunu ve savaşın «tek yanlılık» tan tam bir paylaşım savaşına dönüşebileceğini açık ve sarih olarak belirlemeli; proletaryayı böyle bir durum da değişecek olan taktiklere hazırlamalıydı. Gerçi Dimitrof anayurdun savunulmasında proletaryanın bağımsız bir siyaset izleyeceğini belirtiyor ve «işçi sınıfı partisi (burjuva) hükümetlerinin aldıkları savunma tedbirlerinden ötürü hiç bir sorumluluk kabul etmez ve dolayısıyla Hükümetin savaş politikasına (abç) ve askeri bütçesine bütünü ile karşı çıkar» (48) demektedir. Ancak bunu vurgulamamakta; «demokratik» emperyalistlerin niteliklerini tam olarak sergilememekte; proletaryayı ilerisi için uyarmamaktadır.

Üçüncü hata, ülkenin savunulması meselesinde izlenecek yol üzerinde getirdiklerindedir. Daha önce, böyle bir görevin doğru olduğunu ve dikkat edilecek noktanın, proletaryanın ve onun önderliğinde halk kitlelerinin bağımsız ve tam insiyatife sahip askeri ve siyasi örgütlenmesinin sağlanması olduğunu belirtmiştik. Dimitrof'da bu M-L'sit ilkeyi savunmaktadır:

«Sovyetler Birliğinde görüldüğü gibi, doğrudan doğruya faşist saldırganlar tarafından başlatılacak bir savaş halinde komünistler, ülkenin ve bağımsızlığın ancak proletarya tarafından güvenilir bir şekilde savunulabileceğini (abç) öne sürerek, bir halk cephesi hükümeti (aç.D.) kurulmasına çalışacaklardır. Böyle bir hükümet, ülke içindeki faşizme ve gerici unsurlara, barış düşmanı ajanlara ve yarıdıkları karşı kesin tedbirler alarak ve ülkenin savunulması için örgütlü kitleler üzerinde kontrol sağlayarak (abç) faşist saldırganlara karşı halkın savunma kapasitesinin genişletilmesine yardımcı olacaktır.» (49).

Ancak meseleyi bu kadar ile bırakmakta; halk cephesi hükümeti kurulmadığı takdirde, proletaryanın savunmaya katılmasının, «Orduyu demokratlaştırma» talebinin, «kollektif güvenliği» arttırıcı önlemlerin «desteklenmesinin» vb. taktiklerin içinde taşıdığı tehlikelere dikkat çekmemektedir. Bu ise sadece kitlelerin değil, M-L kadroların bile

1939'da taktik değiştirmek zorunlu hale gelince zorluk çekmemelerine neden olmuştur. Proleter kitleleri 1939'da emperyalist paylaşım savaşında taraf tutmama ve «yenilgi programı» uygulama taktiklerine geçildiğinde, bun i kavramayamamışlar ve tekelci burjuvazinin «anti-faşist savaşı başlatıyoruz» demogojisinin peşine takılarak II. Dünya savaşının bir emperyalist paylaşım savaşı olarak başlamasına katılmışlardır.

Dimitrof'un (ve belki de genel olarak Komintern'in) bu üç hatası, bugün de «üç dünyacı» modern revizyonistlerin yüzlerini maskelemek için, II. savaş öncesi Komintern' in taktiklerini tahrif etmelerinde kolaylık sağlamaktadır. Bu karşı-devrimciler, Komintern'in taktiklerini somut şartlarından kopartarak genelleştirmekte; ve bu işi yaparken de Dimitrof'u alçakça tahrif etmekte onun ek-sik bıraktığı yönleri sömürmektedirler.

Toparlayalım: «Demokratik» emperyalist ülke proletaryası, faşist mihrakın kıskırtmak ta olduğu bir emperyalist savaş karşısında, barışı koruyabilmek için anayurt savunmasını göze almak zorunda kalmıştır. Bunu yaparken, Leninist ilke olan, proletaryanın ve onun önderliğinde emekçi halkın bağımsız askeri ve siyasi örgütlenmesini esas alan Halk Cephesi Hükümeti politikasını gütmektedir. Fakat bunun henüz sağlanamadığı şartlarda proletarya faşist saldırı ve ülkenin savunulması gibi hayati bir konuda tarafsız kalamamakta ve burjuvazinin genel olarak savaş politikasına karşı çıkmakla birlikte, faşist saldırganlığı caydırıcı tedbirleri desteklemekte, ondan «rejimin ve ordunun demokratlaştırılması» talebinde bulunmaktadır. I. emperyalist savaş öncesinde ve bugün proletaryanın davasına ihanet demek olan bu taktikler, faşist devletlerin tek yanlı olarak geliştirmekte oldukları ve devrimin güçlerini de yoketmeyi amaçlayan bir savaş ortamında, tek ve doğru M-L'ist taktikleri dizisiydi.

Kuşkusuz sözde «demokratik» emperyalist ülke proletaryasının barışı korumak için

izleyeceği taktikler, faşist saldırı tehdidi karşısında «halkın ve ülke bağımsızlığının savunulması» ile bitmiyordu. Bunun ötesinde proletarya SB'ye yönelik komplolara, faşist devletlerin ulusları köleleştirme, devrimci savaşları bastırma ve sömürgeleri yağmalama hareketlerine aktif olarak karşı çıkmak zorundaydı. Proletarya aynı zamanda burjuva hükümetleri üzerinde baskı uygulayarak bu işe onları da katmaya böylece dünya barış cephesinin gerçekleşmesine çalışmalıydı. Emperyalist ülke proletaryasının bu iş için elindeki silah «bağımsız kitle eylemi» idi. Nitekim İngiltere Fransa, ABD proletaryası bu zorlu silahı kullanarak, kendi burjuva hükümetlerini zor durumda bırakmış, onları bu yönde adım atmaya zorlamış; faşizme ve emperyalist savaşa karşı güçleri seferber edebilmişlerdir. Yine bu ülke proletaryaları, Faşist Mihrakın Habeşistan, Çekoslovakya işgallerinde, İspanya iç savaşına müdahalelerinde grevler düzenleyerek faşist işgali besleyen hammadde ve malzeme taşınımını büyük ölçüde aksatmışlar; muazzam kitle gösterileriyle İngiltere'de olduğu gibi hükümet bunalımları yaratmışlardır. Bu taktiklerin tümü dünya barış cephesi politikasının ulusal seviyede uygulanmasının parçalarıydı.

Şunu da belirtelim ki, proletaryanın ve emekçi halkın «bağımsız kitle eylemi» silahını kullanarak barışı korumak için mücadele etmesi sadece «demokratik» emperyalist ülkelerdeki proletaryanın değil, tüm emperyalist sistem içindeki ülkelerin proletaryasının ve halklarının taktik görevi idi.

Şimdi üçüncü olarak sömürge yarı-sömürge ülkelerde proletaryanın bu dönemdeki politikasını ve taktiklerini inceleyelim.

Sömürge, yarı-sömürge ülke proletaryası için de mesele gayet açık ve basitti. Böyle ülkelerde proletarya anti-emperyalist cephenin oluşmasını hızlandırmalı; milli ve demokratik devrim mücadelelerini yükseltmeliydi. Dünya çapında yapılan bir barışın baş düşmanı tespiti ve ona karşı güdülen uluslararası barış

cephesi politikası, sömürge, yarı-sömürgeler açısından hiç bir şey değiştirmemekteydi. Değişen bir şey varsa o da bu ülkelerde verilen anti-emperyalist mücadelelerin öneminin daha da artmasıydı (50). Çünkü bu mücadele genel olarak emperyalizmin, özel olarak da faşist devletlerin durumunu sarsıyor; sömürge, yarı-sömürgeler üzerinde başlatılmış olan emperyalist savaş yangınının genelleşmesini geciktiriyordu.

Bu konuda üzerinde önemle duracağımız nokta şudur: Uluslararası proletaryanın faşizme ve onun kışkırttığı bir emperyalist savaşa karşı oluşturmakta olduğu ortak cephe, faşist olmayan emperyalist güçlerin sömürge, ve yarı-sömürgelerindeki proletarya için onlarla uzlaşmayı getirmemekteydi. Komintern VII. Kongresinde, Hindistan'da komünistlerin İngiliz emperyalizmine karşı (Hindistan o zaman İngiltere'nin sömürgesi durumundaydı) verilen ulusal kurtuluş mücadelesine hız vermesi isteniyor; bir yarı-sömürge durumunda olan Brezilya'da (İngiltere ve ABD Brezilya üzerinde hegemonya için dalaşıyorlardı) komünist partinin «devrim ve ulusal kurtuluş» hareketini geliştirmesi, anti-emperyalist cepheye «öncelikle milyonlarca köylüyü çekmesi» isteniyordu (51). Bu nokta, genel olarak «üçüncü dünya» modern revizyonizminin özel olarak da ülkemizde karşı-devrimci «Aydınlık» modern revizyonizminin ABD ve batı Avrupadaki büyük emperyalist devletlerle işbirliği yapmakta olduğunun sergilenmesi açısından önemle akılda tutulmalıdır. Hiç bir dönemde uluslararası proletarya sömürge, yarı-sömürge ülkelerde, bugün için gündemde olan baş çelişmenin çözümü yolunda verilen mücadelenin (yani, sömürge ise milli savaşın, yarı-sömürge ise toprak devriminin) tatil edilmesini getirmemiş; dünya çapında bir baş düşman (baş savaş kışkırtıcısı anlamında, barışın baş düşmanı) tespit edildiğinde diğer düşmanlarla uzlaşma siyasetini öğütlememiştir. Bunun aksini savunmak ya modern revizyonizmdir, ya da ona hizmet etme durumuna düşen küçük burjuva radikalizminin sosyal şövenizmidir (52).

Proletarya diktatörlüğünün hüküm sürdüğü tek ülke olan SSCB'de ise proletarya tutarlı ve devrimci bir uluslararası barış politikası izledi. Bu barış politikasının 1939'a kadar olan taktikleri, barışın baş düşmanı olan faşist devletlere karşı bir uluslararası cephe oluşturmak; bunun için diğer düşmanlarla faşist devletlere karşı anlaşmalar yapmak; faşist devletlerin SB'ye yönelebilecek saldırılarını bertaraf etmek; faşist devletlerin stratejik noktaları tutmak ve devrimci mücadeleleri bastırmak için giriştikleri işgallerde, halkların verdikleri demokrasi ve bağımsızlık mücadelelerine aktif olarak destek sağlamak olmuştur. Dimitroff'un Münih Paktından sonra yazdığı makalede SB'nin barışı nasıl koruduğu somut örnekleriyle verilmektedir (53).

- (1). F. Engels, Keza, sf.11.
- (2). Engels; Engels'den Bebel'e 13 Ekim 1891 tarihli mektup, Toplu eserler, cilt 38-Aktaran Renmin Ribao - 4 Kasım makalesi.
- (3). V.İ. Lenin, Sosyalizm ve Savaş, sf. 22.
- (4). V.İ. Lenin, Sosyalizm ve Savaş, sf. 22.
- (5). V.İ. Lenin, Emperyalist Savaş Üzerine, Günce Yay., sf. 72.
- (6). age., sf. 309, Dipnot-1.
- (7). Emperyalist Savaş Üzerine, sf. 30.
- (8). Bu dönemde ezilen halklara ilâveten ezilen uluslar ibaresinin de eklenmesi gereklidir. Bu, o dönemde klasik sömürgecilik sorununun tipik bir durum olmasından ileri gelmektedir.
- (9). age., sf. 26. ayrıca bkz. bu sayımızdaki «Kemalist Hareket ve Kurtuluş Savaşının Tarihi Kökleriyle Birlikte Değerlendirilmesi» adlı makale.
- (10). Lenin, Sosyalizm ve Savaş; sf.134.
- (11) Revue Sosyaliste, No 336, Aralık 1912; aktaran Lenin, Emperyalizm, sf. 169-175.
- (12). V.İ. Lenin, Emperyalist Savaş Üzerine, sf.21.
- (13). V. İ. Lenin, age.
- (14). V. İ. Lenin, age., sf. 21.
- (15). V.İ. Lenin, Emperyalist Savaş Üzerine, sf. 55-56
- (16). age., sf. 74.

- (17). SBKP (B) Kısa Tarihi, Bilim ve Sosyalizm Yay., sf. 279-281.
- (18). age., sf.306.
- (21). a.g.e., sf.57.
- (22). Komintern 6. kongresinde şöyle deniyor: «Emperyalistlerin dış rakiplerine karşı silâhlanma ve savaş hazırlıkları kendi ülkelerinde gericiğin yoğunlaşmasıyla başabaş gitmektedir. «Sakin» bir hinterland (cephe gerisi-b.n.) olmadan emperyalistlerin savaşı sürdürmesi imkânsızdır.» (abç) (Komintern 6. Dünya Kongresi, sf.7, Kurtuluş yolu Y.)
- (23). age., sf.57.
- (24). Emperyalist Savaşa Karşı Mücadele ve Görevlerimiz Komintern 6. Dünya Kongresi, 1928, sf. 6; Kurtuluş Yolu Y.
- (25). age., sf.5.
- (26). G. Dimitrof, Faşizme Karşı Birleşik Cephe (FKBC), C.I,sf.192, Ser Y.
- (27). age., sf.193 (abç).
- (28). Stalin; Son Yazılar, sf.84.
- (29). Etalin, Son Yazılar, sf. Stalin'in sözkonusu ettiği ekonomik yardım, I. Dünya savaşından sonra özellikle Almanya'ya yapılan yardımdır.
- (30). Stalin, SBKP (B) Kısa Tarihi, sf.334 (İng.)
- (31). Ancak elimizdeki mevcut kaynaklarda görebildiğimiz kadarıyla Dimitrof 1935-38 arasında; «demokratik» devletlerin barışı koruma yönündeki hareketlerini esas, faşizmi devrim cephesine karşı kıskırtma eğilimlerini ise tali görmektedir.
- (32). 1935'de Komintern'in VII Kongresinde şu tebit yapıyordu: «Alman faşistlerinin macerası planları pek uzaklara yayılmakta olup güttükleri amaç Fransa'dan savaş yoluyla öç almak, Çekoslovakya'yı bölüşmek, Avusturyayı ilhak etmek, Sovyet Ukrayna'yı SSCB'den ayırmak amacıyla Sovyetler Birliğine saldırı için bir savaş alanı durumuna getirmeye çalıştıkları Baltık ülkelerinin bağımsızlığını yok etmektir.» (Aktaran Dimitrof, Seçme Eserler-II.,sf.75) 1936'da da Dimitrof faşist saldırının ilk hedefinin diğer emperyalist ülkeler olacağına açıkça dikkati çekiyordu:
- «Yaklaşan savaşın sadece veya öncelikle Sovyetler Birliğini tehdit ettiğini düşünmek doğru olmaz. Zira, Ren bölgesinin Hitler orduları tarafından istilası doğrudan doğruya Fransa'ya, Belçika'ya ve diğer Avrupa ülkelerine yönelmiş bir tehlikedir..
- ... Japon emperyalizmi, Hindistanda dahil ol-

- mak üzere Asya'nın bütün halklarını kendi boyun - duruğu altına alarak Filipinler ve Avusturalya'yı ele geçirmeye çalışmakta, Amerika ve İngiltere ile nihai bir çatışmaya hazırlanmaktadır» (G.Dimitrof (FK BC), C.I.,sf.185-6) Dimitrof 7 Ekim 1938 tarihli yazısında ise, Alman faşistlerinin yayınladıkları bir istila haritasına atıf yaparak, faşist mlhrakın öncelikle «stratejik ve ekonomik pozisyonları» ele geçireceğini, sonra diğer emperyalist ülkelere saldıracağını, ancak ondan sonra Sovyetler Birliğine yöneleceğini kanıtlıyor.
- (33). Mao Zedung, Seçme Eserler, C.II,sf.276.
- (34). G. Dimitrof, Faşizme Karşı Birleşik Cephe,C.I, sf.276.
- (35). Dimitrof şöyle diyor: «Bizler, işçi sınıfının yıllarca inatla mücadele ederek söke söke aldığı demokratik kazançların en küçük parçasını bile koruyacağız ve bu kazançları yaratmak için azimle çalışacağız» (aç Dimitrof) age, sf.155).
- (36). age, sf.157.
- (37). aç. Dimitrof, FKBC; I.,sf.178.
- (38). age., sf. 175.
- (39). age., sf.176.
- (40). Bkz: «Barış İçin Birleşik Cephe» adlı makale FKBC, I. kitap.
- (41). Seçme Eserler, C.II (Temel Y.) da ise bu cümlelenin tercümesi taban tabana zıttır: «Proletaryanın bu sorunlarda başlı başına bir politika gütmesi olanaksızdır» (sf.16). Biz, FKBC (Ser. Y.)'indeki tercümenin doğru olduğu kanısındayız. Çünkü aynı makalenin gerisinde proletaryanın burjuva devleti üzerinde denetimini artırması ve bunun için bağımsız bir politika izlemesi gerektiği anlayışı hakimdir.
- (42). age., sf. 190-191.
- (43). Bu yazıdaki I. EMPERYALİST SAVAŞ DÖNEMİNDE PROLETARYANIN TECRÜBELERİ bölümüne bakınız. Ayrıca (Komintern VI. Kongre raporu, 1928) «Emperyalist savaşa karşı mücadele ve Görevlerimiz» (Kurtuluş Yay.) Bu tezlerin toplu bir eleştirisini vermektedir.
- (44). I.Emperyalist Savaş'ta, Belçika'nın Almanya tarafından işgali örneği.
- (45). G. Dimitrof, Seçme Eserler, II., sf. 56-57.
- (46). P. Togliatti, Faşizm Üzerine Dersler.
- (47). G. Dimitrof, FKBC, I,sf. 203.
- (48). G. Dimitrof, FKBC, 1, sf. 193.

(49). age. sf. 191.

(50). «Ulusal ve uluslararası düzeyde değişen durum sömürge ve yarı sömürge durumundaki ülkelerde anti-emperyalist birleşik cepheye büyük önem kazandırmıştır.» «Barış mücadelelerinde proletaryanın müttefikleri, sömürgelerde ve bağımlı ülkelerde emperyalizme karşı mücadele eden halklardır. Büyük Çin halkının Japon emperyalistlerine karşı yürüttüğü ulusal kurtuluş savaşı, yalnız Çin'in bütünlüğünü ve bağımsızlığını savunmakla kalmamakta, aynı zamanda emperyalist savaşa karşı mücadelelerin de Avrupalı halklara büyük bir yardım yapmaktadır. Hindistan halk kitlelerinin İngiliz emperyalizmi tarafından savaşa sürüklenmelerine karşı İngiliz egemenliğinin yok edilmesi uğrunda, ülkelerinin bağımsızlığı uğrunda giriştikleri hareket de uluslararası proletaryaya büyük yardımda bulunmaktadır.» Dimitrof, Seçme Eserler II. sf. 141.

(51). bkz. Dimitrof'un Komintern VII. kongresinde sunduğu raporu. «Anti-Emperyalist Birleşik Cephe» bölümü (FKBC, 1, sf. 116-118).

(52.) Bu konuda uluslararası proletaryanın örgütü olan Kominterne bağlı KP'lerin hiç hataya düştükleri olmamış mıdır? Kanımızca olmuştur. Bunun bildiğimiz tek örneği Vietnam İşçi Partisinin 1936-39 dönemindeki politikasıdır. Vietnam İşçi Partisi tarihinde, 1929-1933 yılları arasındaki ekonomik buhran ve faşist kam-pın dünya pazarlarını yeniden paylaşmak ve SSCB'ye saldırmak için hazırlıklarını yoğunlaş tırdıkları anlatıldıktan sonra şunlar söyleniyor:

«Durum bu iken Temmuz 1935'de toplanan Komünist Enternasyonal VII. kongresi Komünist partilerinin ve işçi sınıfının acil görevinin henüz kapitalizmi yıkma mücadelesi değil, faşizmle savaşma, demokrasiyi tanıma ve barışı koruma mücadelesi olduğuna işaret etti. Bu se-ruma mücadelesi olduğuna işaret etti. Bu sebeple bütün ülkelerin Komünist partileri, işçi gücünü birleştirmeli ve başlıca düşman olan faşizme karşı yurtsever demokratik parti ve örgütlerle nüfusun çeşitli tabakalarıyla anlaşarak geniş bir halk cephesi kurmalıydı.

«Bu durum çerçevesinde ve K.E.'in VII. kongresi kararına uygun olarak partimiz 1976 yazında ilk kongresini topladı. Hindî Çini devriminin görevini faşizme ve faşist saldırgan savaşına karşı demokrasi ve barış için dünya cephesine katılmak olarak tespit etti. Kongre geçici bir süre için «Fransız emperyalizmini yı-

kalım» «toprak sahiplerinin topraklarına el ko-yarak toprakları işleyene dağıtalım» sloganla-rını bir kenara bırakarak Hindîçini anti-em-peryalist halk cephesini örgütleme kararı al-dı. Fakat bu tür bir örgüt Hindîçini'deki Fransız saflarını dağıtamaz, saldırgan Fransız faşistlerini gerici sömürgecileri tecrit edemezdi. Bu nedenle Hindîçini'ni anti-emperyalist halk cephesinin adı daha sonra, bütün demokratik ve ilerici güçleri harekete geçiren Fransız faşistleri ve Fransız gerici sömürgecileri olan başlıca düşmana karşı demokratik özgürlükler, yaşama şartlarının düzeltilmesi için ve faşizme karşı dünya barışının korunması için mücadele eden Hindîçini'ni demokratik cephesi olarak değiştirdi» (sf.21-22) (abç).

«Partimiz ulusal bağımsızlık meselesine ilişkin tavrını ilân etmekte ağır davrandığı bir sırada Hindîçini Demokratik cephe kampanyası (1936-1939) gerçekten güçlü geniş bir ulusal ve demokratik hareketti» (sf.25) (abç).

«1941 Mayısında Parti Merkez Komitesinin 8. oturumu Ho Chi Minh yoldaşın yönetiminde Poc Bo'da toplandı. Ülkedeki ve dünyadaki durumun derin bir incelemesi esasına dayana-rak MK, yakın gelecekte yürütülecek devrimin ulusal kurtuluş devrimi olduğu ve halkın bütün devrimci güçlerin namlularını Japon ve Fransız faşist saldırganlarına karşı çevirmele-ri gerektiği kararını aldı» (sf.28) (abç).

Burada görüldüğü gibi VİP, Komintern VII kongresinin kararlarını yanlış yorumlamış ve uluslararası çapta getirilen ittifak meselesini mekanik olarak Fransa'nın bir sömürgesi olan Vietnam'a uygulamıştır. Böylece 1936-39 döneminde Fransız sömürgecilğine karşı yürütül-mesi gereken milli devrim tatil edilmiş, VİP bu politik kararını 1939'dan sonra düzeltmeye başlamış ve ancak 1941'de net ve kesin bir çizgiye oturabilmiştir.

«Faşist saldırının ve emperyalist savaşın alevlendirilmesinin bütün aşamalarında yalnızca SB çetin bir barış politikası yürütüyor-du. Eğer diğer devletler Sovyet hükümetinin saldırgan kolektif direnç gösterme yolundaki önerilerini kabul etselerdi, barış korunmuş olurdu...

«Habeşistana yapılan saldırı sırasında, di-ğer ülkelerden farklı olarak SB, faşist İtalya'ya karşı Milletler Cemiyetince saptanan ekonomik zorlayıcı tedbirleri almıştı. İspanya Cumhuriyetine yapılan askeri müdahalenin başlama-sıyla SB, Milletler Cemiyetine katılmış olan tüm ülkelerin Alman ve İtalyan zorbalıklarına

karşı kesin kollektif hareketlere girişilmesi isteğinde olduğunu ilân etti... her yerde İspanya halkına haklı davasını yalnız SB kayıtsız şartsız savundu...

«Japon savaşçılarının Çin'e el uzatmaları ile ilgili olarak yapılan Brüksel Konferansında SB Japon yağmacılarına karşı kollektif direnme politikasının uygulanması konusunda ısrar etti...

«Alman faşizminin Çekoslovakya'yı bıçakladığı... sırada da ... Çekoslovakya ile (Fransa ve SB arasında-bn) imzalanana anlaşma gereğince SB, Çekoslovakya'yı savunmak için savaşmaya ve bu anlaşmada öngörülen görevleri yerine getirmeye hazır olduğunu bütün dünya önünde gösterdi...

«Bütün Dünya, SB'nin Japon derebeyleri tarafından Hasan Gölü yakınlarında Sovyet topraklarına yapılan saldırıya nasıl karşılık verdiğini bilmektedir. Sosyalist ülkenin ordusu, Japon kışkırtıcılarına yıldırım hızı ile yıkıcı bir darbe indirmekle, barış davasının elde edilmesini nasıl korunması gerektiğini gösterdi... (abc)

«...SB yağma savaşlarına karşı mücadelesinin güçlü bir dayanağı, küçük halkları ve zayıf ülkeleri faşist saldırıdan ve emperyalist boyunduraktan koruyan güvenilir bir sonucudur.

SSCB barış uğrunda mücadelesini zafere ulaşmış sosyalizmin gücüne dayandırmaktadır.»

VİP'in bu hatasında, Fransa'da (4 Temmuz 1936-7 Nisan 1938 arasında) anti-faşist halk cephesi hükümetinin iktidarda olmasının büyük payı olsa gerekir. Fakat bu halk cephesi hükümeti baştan sona kadar sosyal-demokratların liderliğini yaptığı koalisyonlardan oluşmuş; 1934'te büyük bir tehdit haline gelen Fransız faşizmine büyük bir darbe indirmiş olmakla birlikte, ne İspanya nede Çekoslovakya işgallerinde (SB'nin ve Fransız komünistlerinin bütün zorlamalarına rağmen) faşist devletlere ve savaşa karşı devrimci bir tavır takınamamıştır. Özellikle 1937 başlarından itibaren bütün emperyalist ekonomileri yeniden sarsan ekonomik buhran karşısında, (kendi içindeki güçler dengesi nedeniyle) büyük burjuvaziye teslim olmuştur. Böyle bir ortamda bu hükümetin sömürgeler siyasetinde özde bir değişiklik getirmesi (Vietnam ulusu ve halkı lehine) beklenemezdi ve getirmemiştir. Fakat Faşizme ve savaşa karşı mücadele de uluslararası proleteryaya açısından bu hükümetin büyük bir önemi vardı ve onun müttefikiydi.

Özellikle Fransa'nın bu durumu, VİP'in hatasının objektif temelini oluşturmıştır.

(53). FKBC.I., sf. 204-205.

ARAŞTIRMA DİZİSİ NO : 1

Türkiye Halkı İran Halkının
Devrimci Mücadelesini
Destekliyor !

Çıktı !

7.5 Lira

LE-YA YAYINLARI

BİLİMSEL ESERLER DİZİSİ : 2

Büyük Ekim Devrimine Doğru

* ESERLER - CİLT : 3

* EKİM DEVRİMİ VE RUS KOMÜNİSTLERİNİN TAKTİKLERİ

STALİN

Çıktı !

75 TL

ÜLKE YAYINCILIK

İSTEME ADRESİ :

Genel Dağıtım: Ülke Dağıtım, Cıgaloğlu Meydanı, Beyhan. No. 29/31
kat 1/102 İSTANBUL

www.partizanarsiv.net

Sıkıyönetimler Halkımızın Yükselen Halk
Demokrasisi ve Bağımsızlık Mücadelesini
Durduramaz !

Kemalist Hareket ve Kurtuluş Savaşının
Değerlendirilmesi (I)

Paris Komünü'nün Dersleri Ölümsüzdür !

● ÖLÜMÜNÜN 96. YILDÖNÜMÜNDE ULUSLARARASI PROLETARYANIN BÜYÜK
ÖNDERİ VE BİLİMSEL SOSYALİZMİN KURUCUSU :

Karl Marks'ı Anıyoruz !

● ÖLÜMÜNÜN 26. YILDÖNÜMÜNDE ULUSLARARASI PROLETARYANIN
ÖNDERLERİNDEN BÜYÜK MARKSİST-LENİNİST:

J.V. Stalin'i Anıyoruz !

Kahrolsun Halkımızın Devrimci
Kültürünün Düşmanları !

Emperyalist Savaş Karşısında Sınıf Bilinçli
Proletaryanın Tavrı

II. BÖLÜM : PROLETARYANIN SAVAŞ KARŞISINDAKİ GÖREV VE
TAKTİKLERİNİN TARİHSEL TAHLİLİ !

I' BÖLÜM : İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİ !

www.partizanarsiv.net

20 TL